OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

GYÜMÖLCSÉSZETI VÁZLATOK.

IRTA

BERECZKI MÁTÉ.

II. KÖTET.

37.—
—.90
37.90

Liszka Károly

ARAD, 1882.
NYOMATOTT GYULAI ISTVÁNNÁL.

OSZK

38.463/2
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
B 3876/1789
LELTÁRI SZÁM
R 2

GYÜMÖLCSEIM KÖRÜLMÉNYES LEIRÁSA.

OSZK

A.) KÖRTÉK.

81. Nagy Vajoncza.

(Beurré Nagy ; Butterbirn von Nagy.)

Származása: E kitünő, késönyári és őszelői körtét a híres belga magonczozó, Grégoire nyerte magról, Jodoigne-ban, a hatvanas évek vége felé s ennek, és vele néhány, még el nem nevezett, körte ujdonságainak elkeresztelését erdélyi barátaira bizta, kiknek gyümölcsöt ízlelőül és ojtóvesszőt tovább szaporításul küldött volt e fajról is. E baráti körben aztán az egyik ujdonság a nem rég elhalt, sokoldalú tudományosságáról, hazafias tevékenységéről széles körben ismert tanár, Nagy Ferencz nevéről Nagy Ferencz tanár vajonczának (Beurré professeur François Nagy) lőn elnevezve. A hosszadalmas elnevezés mindig akadályul szolgál valamely gyümölcs elterjedésének, — jónak láttam tehát e hosszadalmas elnevezést is fönebbi névre röviditeni, annyival is inkább, mert oly becsesnek találtam e körte fajt, hogy kivánatosnak tartom mielőbbi széles elterjedését mindenütt a testvér hazában, sőt még annak határain túl is. Ojtó vesszejét Veres Ferencz, fényképész úrtól kaptam 1870-ben, több más faj vesszejével együtt, melyeket ugyanazon évben kapott volt Grégoire-től. Nálam több izben termett már.

Érésideje. Itt az alföldön sept. közepe, de hazánk emelkedettebb fekvésü tájékain november elejéig is eltartható leszen.

Minősége. Kitünőleg I-ső rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Valamivel kisebb a középnagynál, néha valóban kisded.

Alakja. Kissé változó; majd gömbölyded, majd csigás-gömbalakú, majd tojásdad-gömbölyü; körös körül síkfölületü. Zöme közép tájra esik, honnét kelyhe felé domborodva boltozódik s kelyhénél elég lapos talpban végződik; szára felé pedig szeliden fogyva boltozódik s többnyire rövidke, ferdén csonkázott, néha pedig inkább vagy kevésbbé rövid, de hegyes kúpocskában is szokott el végeződni. Szára rövid, vagy közép hosszú, elég vastag, fás, igen bunkósvégü; néha tövénél kissé hüsos, sárgásbarna mázzal finoman bevont; a gyümölcs csúcsából majd függélyesen kiálló, majd csekélyke üregbe helyezett s többnyire egy egy hüsos dudorkától félre nyomott. Kelyhe kicsi, nyilt; többnyire hiányos, szarunemü, néha pedig rövidke, fölálló, barna osztványokkal ellátott; csinosan kikanyaritott tág és elég mély üregben ülő.

Szine. Bőre vastag, kemény, síma, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy kissé kékes zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán szennyes aranysárga s néha némi kékes pirossal belehelt. Általában az egész fölület majd sürübben összefolyt, majd ritkábban elszórt sötétes szeplőkkel van behintve, mi a gyümölcsöt szennyesnek, mocskosnak tünteti föl. Finom, fahéjszinü, néha kissé cserepes rozsdamáz úgy szára, mint kelyhe körül;

valamint a gyümölcs derekán is kisebb nagyobb foltokban mindig szokott bőven jelentkezni.

Belseje. Húsa fehéres vagy zöldesfehér, igen finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, felséges illatos és fűszeresízü. Magtokja zárttengelyü, hosszas és szük tömlöcskéiben ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, igen edzett; virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal is; korán, rendesen és bőven termő; rendetlenül föl és szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sürülombos, de azért szellős koronát alkotó. Vadonczon jól diszlik, alkalmas gúla fának is, szálas fának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, közép hosszak, közép vastagok, merevek, hegyök felé sem igen vékonyodók, sőt többnyire kissé bunkósan végződők, kissé görbék; könyökösek, fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők; síkfölületüek, még hegyök felé is csak igen finoman bordázottak; gyenge korukban sürün fehérmolyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, zöldesbarnák, hegyök felé kissé vörhenyes barnák; elég szembetünő szennyesfehér, többnyire kerek pontokkal ritkásan behintvék; közép-hosszú, itt-ott igen rövid levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, tojásdadok vagy zömök kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók; kissé laza, világos vörhenyes és molyhos pikkelyekkel borítvák; elég kiemelkedő, simapárkányos vagy csak alig észrevehetőleg bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompa hegyüek, világos barnával és szürkével árnyalt vörhenyes és laza pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony de keményszövetüek, kerülékesek, itt-ott hosszas tojásdadok, néha nyelök felé inkább elkeskenyedők, mintsem hegyök felé; rendkivül rövidke, lefelé vagy félre görbült fullánkszerüen éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak, a vesszők hegye felé lapos völgyesek, hullámosszélüek, néha félre görbülök; gyenge korukban alul felül sürün fehér molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos vagy sáppadt zöldek; széleiken nem fürészesek, hanem mind ép szélüek. Levélnyelök elég hosszú, vékony, hajlékony, fölfelé álló; őszfelé is csak sápadt sárga. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, fonál idomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek, mint a vezérhajtásokon lévők; igen hosszú, fölfelé álló s elég rugalmasnyelüek.

Hasonnevei. Beurré professeur François Nagy; Nagy Ferencz tanár vajoncza.

Leirói. Tudtommal ekkoráig sem franczia sem német gyümölcsészek nem irták még le körülményesen.

Észrevétel. E körte faj, mely igénytelen külsejével nem igen csábitja magához az ingyen vevőket, melynek fája egészséges és rendkivül termékeny, melynek gyümölcsei finom izre vetekednek a leghiresebb vajonczokkal is, méltán megérdemli, hogy alföldünkön minden kertben helyet foglaljon és méltó arra is, hogy a haza minden vidékén, kisérlet alá vegyük.

82. Korai bergamot.

(Naquette.*)

Származása: Bizonytalan; Leroy szerint Franciaországban már 1670-ben „Naquette“ név alatt ismeretes volt; aztán különféle hasonnevek alatt lappangott csaknem napjainkig, amikor a franczia gyümölcsészek eredeti „Naquette“ neve alatt irták le és terjesztették el. Német gyümölcsészek müveiben még nem olvashatni róla, hihetőleg azért, mert Németországban eredeti neve alatt máig sem imeretes. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől Plantières-ból. Azóta nem csak fajfámon, de faiskolai ojtványaimon is több ízben termett. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Erésideje. Augusztus első felében.

Minősége. I-sö rendü csemege, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran azonban jóval kisebb is.

Alakja. Inkább vagy kevésbbé lapos gömbalakú; szabályosan boltozott síkfelületü. Zöme a közép tájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de szára felé néha mégis kissé összébbhuzódva boltozódik, néha egyik oldalán emelkedettebb, mint a másikon. Szára rövid vagy közép hosszú, kissé vastag, fás, egyenes, tövénél kissé húsos; többnyire sápadt zöldszinü, csak néhol sárgás barna mázzal kissé bevont; a gyümölcs hegyén szük mélyedéskében függélyesen álló; néha húsos emelkedéstől kissé félre nyomott. Kelyhe közép nagy, nyilt vagy félig nyilt; néha rendetlenül, néha elég szabályosan fölfelé álló, elég hosszas, molyhos és nem kemény osztványokkal ellátott; néha csaknem a gyümölcs felszinére helyezett, többnyire azonban szépen kikanyaritott, tágas, de ritkán mély üregben ülő, melynek széles, lapos karimájára a gyümölcs jól fölállitható.

Szine. Bőre finom, síma de száraz tapintatú; elejénte világos zöld értével sárgásba játszó zöld; napos oldalán vöröses pettyekkel vagy elmosódó, szakadozott csíkokkal sürüen behintett. Pontozata sürü, apró, szürkés, elég szembetünő. Egyes rozsdaszálcsák vagy foltocskák csak elvétve találkoznak egy-egy gyümölcsön.

Belseje. Húsa fehér vagy zöldesfehér, félfinom, kissé laza, olvadó; magtokja körül alig kissé kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt; gyöngéden illatos igen kellemesizü. Magtokja zárttengelyü; apró tömlőcskéiben rövidke, csaknem kerekded ép magvakat rejtő.

Fája. Elég erőteljes, edzett; igen korán, rendesen és szerfölött bőven termő; virágai és kötődött gyümölcsei jól kiállják a kései fagyokat is. Fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel jól beruházkodnak elég

*) Minthogy e körtefajnak egyik hasonnevéül a „Korai bergamot“ (=Bergamotte précoce) elnevezés a franczia gyümölcsészek által el van ismerve, a magyar gyümölcsészetbe inkább e név alatt vezettem be, mintsem, hogy a franczióknál is elavult s értelem nélküli „Naquette“ elnevezést tartsam meg számára.

lombos, de azért szellős koronát alkotó; vadonczon jól díszlik, de birs alanyon csak sinylődik. Szálasfának inkább alkalmas, mintsem gúlafának; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán, de nem kell bevárni, hogy ott érjenek meg, mert ízük finomságából sokat vesztenének; hanem mihelyt világos zöld szinöket sárgára kezdik változtatni leszedendők s a gyümölcs kamarába helyezendők.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, közép vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők, egyenesek, könyökösek, síkfelületüek, gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek; szőkés olajszinsárgák; napos felökön néha földvörössel kissé mosottak, jókora nagy, sárgásfehér vagy vörhenyes, kerek vagy hosszas pontokkal elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak, középhosszú levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok zömök kúposak, alig hegyesek, csaknem lapulók s csakis hegyökkel kissé elállók, szürkével kissé tarkázott sötétbarna, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák, elég kiálló, símapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadkúposak, tompahegyüek, kissé lazán álló, sötétbarnával tarkázott világos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony és keményesszövetüek, kerek tojásdadok, mindkét végükön elkeskenyedők, néha kerülékesek, hirtelen elkeskenyült, hosszas, éles hegyben végződők, inkább vagy kevésbbé völgyesek, alig ívelt ek, gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek, széleiken jókora nagy, tompa vagy itt-ott éles fogakkal ritkásan fürészesek. Levélnyelök középhosszú, középvastag, elég merev, kissé hanyattgörbülten fölfelé álló. Levélpálhái igen hosszúak, fonálidomúak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön lévők, többnyire kerülékesek széleiken hullámosak, kissé teknősek, épszélüek, hosszas, vékony, hajlékony nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Bergamotte précoce; Poire de disque; Petite poire-pomme. stb.

Leirói. Leroy. *Dict de pomol.* II. 458.

Mas, *Le Verger.* II. 109. és többen mások.

Észrevétel Csinos és jóizü gyümölcsei és különösen fájának korai és rendkivüli termékenysége végett méltán megérdemli, hogy egyetlenegy kertből se hiányozzék hazánkban még a sík alföldet sem véve ki. Jó lélekkel ajánlhatom mindenkinek.

83. Őszi kurtaszárú körte.

(Courte queue d'automne.)

Származása. E jeles, késő nyári és őszelői körtét Francziaországban Leroy, angersi hires gyümölcsész nyerte magról. 1865-ben termett nála először a magról kelt anyafa. Bárha Leroy már 1865-ben forgalomba hozta, mégis, daczára jeles tulajdonainak — ugy látszik — kevés figyelembe részesült e körtefaj a külföldi gyümölcsészek részéről; mert ujabb műveikben még nem emlékeznek meg róla. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek világhirű faiskolájából. Fajfámon már az elojtása után következő évre bemutatta első gyümölcseit s azóta évenkint folyvást terem, sőt még negyed éves faiskolai ojtványaimon is hozott már gyümölcsöt. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Sept.—october.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Lapos gömbalaku, gyakran pedig csigásgömbalaku; termete ritkán szabályos; mert emelkedéses, hovadásos és bordásfölületü. Zöme közép-tájra esik, honnét kelyhefelé szabálytalanul domborodva boltozódik s széles talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva többnyire rövid, tompa csúcsban enyészik el. Szára rövid, igen vastag, husos, görcsös, bunkósvégü, fényes barnamázos; a gyümölcs csúcsára husos dudor'kák közé mintegy erőszakosan benyomott vagy lapos mélyedéskébe helyezett és többnyire ferdén álló. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyilt; apró, rendetlenül összeboruló osztványokkal, melyek néha hiányzanak is; mély és tág üregben ülő, melynek falain bordás emelkedések és lapos, mély barázdák váltakoznak hullámossá téve a mélyedés karimáját és inkább vagy kevésbbé kiemelkedő bordák alakjában a gyümölcs derekára is felhuzódva. Innét van aztán, hogy a gyümölcs egyik oldala többnyire hizottabb, mint a másik.

Szine. Bőre kemény, többnyire érdestapintatu; elejénte sárgás zöld, értével sáppadt sárga s ha túlért, aranysárga; napos oldalán néha élénk pirossal belehelt, és a gyümölcs értével vörhenyesre változó barnás rozsdával majd sürűbben, majd ritkábban behálózott. Pontozata kisebb-nagyobb, barnás, később pedig szintén vörhenyesre változó rozsda-pettyekből álló, melyek elég sürűn vannak elhintve még az alapszinen is; származyedése majd mindig rozsdamázos.

Belseje. Husa fehér, finom, tömött, vajszerüen olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben lapos, tojásdadalaku, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vignövésü, edzett, virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; korán, rendesen és igen bőven

termő; rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel sűrün megrakodnak, szép gulaalaku, lombos koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas gula- és szálasfának is. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, elég vastagok vagy közép vastagok; fölfelé elvékonyodók; elég egyenesek, könyökösek, elég szembetünőleg bordázottak; fölállók, vagy inkább kevésbbé nyilt szögekben fölfelé törekvők; zsenge korukban fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy zöldesbarnák; jókora nagy, tojásdad vagy hosszas, sárgásfehér pontokkal aljuk felé sűrübben, hegyök felé ritkábban pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, rövidek, szélestalpu és duzzadt kúposak, hegyesek, elállók; sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, hármasbordás talapra helyezkedők. Bordái közül a középső éleg szembetünőleg és hosszan lenyulik a vesszőn.

Virágrügyei. Jókora nagyok, hosszas tojásdadok, hegyesek; többnyire lazán álló, sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vagy jókora nagyok, vékony, de keményszövetüek; a vesszők alján tojásdadok; a vesszők hegye felé hosszas, keskeny kerülékesek, majd rövidke, majd elég hosszas, szúrós és többnyire félrecsavarodó hegyben végződők, itt-ott hullámos szélüek; a vesszők alján levők csaknem laposak, a vesszők hegye felé csatornásak; kissé ívelték vagy nyelökről csaknem vizirányosan elállók; zsenge korukban alsó lapjukon kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, kissé homályos zöldek; széleiken apró, éles fogakkal finoman és szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas; fölfelé a vesszőkön mind-mind rövidebb, vastag, merev, kissé hanyattgörbülten fölfelé álló. Levélpálhái majd fejletlenek és fonálidomúak, majd hosszas, keskeny lándsásak, rendetlenül szétállók, tartósak. A gyümölcspeczkeken levő és virágrügyet körítő levelei fiatal, egészséges fákon rendszerint nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; csaknem mind laposak; hosszas, hajlékony nyelökről rendetlenül szétállók és kissé lelógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy *Dict. de pomol.* I. 603. Tudtommal más nem irta le.

Észrevétel. Ugy fájának egészséges növése, edzettsége és termékenysége, mint gyümölcseinek jósága érdemessé teszik e fajt arra, hogy hazánkban mindenütt elterjeszszük még a sík alföldet sem véve ki.

84. Renetszerü bergamot körte.

(Bergamotte reinette; Reinettartige Bergamotte.)

Származása. E jeles nyári körtét az ifjabbik Boisbunal, rouen-i gyümölcsész nyerte magról. A gyöknemes anyafa 1857-ben termett először. Gyümölcsei alakja és sajátszerű fűszere után kapta e faj fönebbi elnevezését. Ujdonsága daczára elég szép elterjedésnek örvendhet már napjainkban is. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Kolozsvárról. Fajfámon csakhamar termőre fordult. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. közepétől, sept. közepéig.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Szabálytalan gömb- vagy tojásdadalaku. Zöme közép tájra esik, honnét kelyhefelé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül többnyire szük, de elég lapos karimában végződik ugy, hogy azon a gyümölcs jól megállhat; szára felé pedig szintén szeliden, de néha némi behajlással is fogyva tompakupos, alacsony csucsot alkot. Szára hosszas vagy középhosszu, középvastag, néha pedig csaknem vékony, fás, itt-ott görcsös, tövénél husos, hegyénél kissé bunkós, egyenes vagy kissé görbe, zöldes, többnyire azomban egész hosszában fényes barnamázzal bevont; a gyümölcs hegyén elég mély, de szük üregbe többnyire oldalt helyezett; minthogy az üreg karimája is többnyire ferdén áll. Kelyhe kicsiny, zárt vagy félignyilt; rendetlenül összehajló zöldes, molyhos, csatornás, szarunemü osztványokkal ellátott, szük és mély, néha elég tágas üregben ülő, melynek falain lapos ránczok vonulnak föl a karimáig, s azt hullámossá téve, elenyészőleg fölvonulnak a gyümölcs derekára is s annak egyik oldalát rendszerint hovadásossá és buczkossá teszik.

Szine. Bőre igen finom, sima, kissé zsirostapintatu; elejénte bágyadt zöld, értével szép czitromsárga; napos oldalán is csak néha van némi gyöngéd pirossal belehelve. Pontozata apró, zölddel szegett barna, alig szembetünő. Egyes rozsda pettyek és foltocskák, még szára és kelyhe körül is, csak elvétve találkoznak rajta.

Belseje. Husa fehér, a bőr alatt kissé sárgás, finom, olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve bő, czukros, üdítő kellemes savanynyal emelt, gyöngéden fűszeres, kellemesizü. Magtokja zárt vagy csak kissé nyiltengelyü; apró tömlőcskéiben kevés, de ép magot rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; korán, rendesen és elég bőven termő; virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcseit még a kései fagy sem birja mind lepusztitani; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel jól beruházkodnak, szép gulaalakú, szellős koronát alkotó. Szálas fának és gúlafának egyaránt alkalmas. Díszlik vadonczon is birsen is. Talajban ugyan kevéssé válogatós; de, mert gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni, a mennyire lehet védett helyre ültetendő.

Vesszei. Nem számosak, hosszak, középvastagok, fölfelé elvékonyodók; kissé görbék; fölfelé állók; kissé könyökösek; sík felületüek; zsenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszok, sárgásbarnák; vörhenyes, kerek vagy hosszas pontokkal ritkásan, de elég szembetünőleg pontozottak; egyenlőtlen hosszaságu levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyüek, elállók; vörhenyesbarna és tövük felé fehérmolyhos pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, laposbordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyüek, vörhenyesek, aljuk felé fehérmolyhosak.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok, vékony, keményszövetüek; tojásdadok itt-ott kerülékesek; szabályosan elkeskenyedő inkább vagy kevésbbé hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek; kissé ívéltek; nyelökről kissé lefelé irányulók; gyenge korukban alsó lapjukon finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló tompa fogakkal ritkásan fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök középhosszú, vékony vagy középvastag; többnyire nyilt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái majd kicsinyek fonálidomúak, majd kivált a vesszők hegye felé keskeny lándsásak és elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a veszszőkön lévők; laposak, kissé ívéltek; hosszas, vékony nyelökről mereven szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 254.
Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* VIII. 333.

Észrevétel. Bárha fája egészséges és böven termőnek mutatkozik is itt, a sík alföldön; de, mert gymölcseit a viharok ellen nincs módunkban kellőleg ótalmazni, nagybani elterjesztése itt nem járna haszonnal: míg hazánk hegyes vidékein hiszem, hogy nagybani tenyésztése is kifizetné magát. Gyümölcseit apródonkint kell fájáról leszednünk s utóérés végett a gyümölcskamrába elraknunk, hol szotyósodás nélkül két-három hétig is eltarthatók.

85. Clairgeau vajoncza (olv. Klerzsó).

(Beurré Clairgeau; Clairgeau's Butterbirn.)

Származása. Francziaországban Clairgeau Péter, nantes-i gyümölcskertész nyerte magról e rendkivül érdekes körtefajt. 1848-ban termett először a magról kelt anyafa, melyet szerzőjétől De Jonghe, brüsseli gyümölcsész megvásárolván, csakhamar Belgiumba vitt, honnan éppen oly lármásan kezdett elterjedni mindkét félgömbünkön, mint a Totlében körte. Különben a nagyhangu dicséretet minden tekintetben inkább megérdemelte a Clairgeau vajoncza, mintsem a Totlében körte. A Clairgeau vajoncz gyümölcscsel megrakott fája valódi ékessége kerteinknek, érett gyümölcsei pedig csemegeasztalainknak; aztán nagysága és szépsége mellett többször mint nem, jósága ellen sem lehet panaszunk. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Több év óta terem már nálam is. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Nálam sept. végétől oct. végeig; hüvösebb tájakon, vagy legalább alkalmas, hüvös helyen tartva néha karácson napig is eltartható.

Minősége. I. rendü; némely évek en csak II. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy; a francziák néha 1 kgr. súlyúra is fölhizlalják.

Alakja. Kissé változó, mint ezt a nagy gyümölcsöknél rendesen tapasztaljuk; legtöbbnyire hosszas körte- vagy csigás gulaalaku; szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a közép tájnál jóval alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva kelyhe körül igen szük karimában végződik; melyre, mivel többnyire ferdén áll, a gyümölcsöt ritkán lehet jól fölállitani; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább, gyakran behajlással is fogyva, elég hosszas, hegyes, néha tompa kúpos, többnyire kissé félregörbült csúcsban enyészik el. Szára csaknem rövid, vastag, de nem húsos, bunkósan végződő; fényes, vörhenyes vagy zöldesbarna mázzal bevont; majd a gyümölcs csúcsából annak folytatásaként kiálló; majd husos emelkedéstől és husos gyürüzettől ferdére nyomottan a gyümölcs fölszinére helvezett. Kelyhe nagy, nyilt; fölálló s hegyökkel hátragörbült, hosszas, szürkés, szarunemü osztványokkal ellátott; szük és nem mély üregben ülő, melyből osztványai hegyével csaknem a karima szinvonaláig emelkedik ki. Kehelyüregének falait gyakran szelid, lapos mélyedések és emelkedések teszik kissé hullámossá.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima de száraz tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt vagy homályos zöld; értével sáppadt sárga; napos oldalán homályos pirossal belehelt vagy szinezett. Pontozata elég sürü, egyenlően elhintett kisebb-nagyobb barna, később vörhenvesre változó rozsda-pettyecskék alakjában jelenkező. Rozsdafoltok és alakzatok majd sürübben, majd ritkábban, minden gyümölcsön fordulnak elő; néha a gyümölcs egyik oldalát, aztán szára és kelyhe környékét is finom rozsdamáz boritja el, mely néhol kissé érdessé is válik.

Belseje. Husa sárgásfehér, félfinom, olvadó, vagy félszerint olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve bő vagy elegendő, czukros, gyöngéd, néha kissé összehuzó, savanynyal emelt, gyöngéden illatos, kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlöcskéiben majd idétlen, majd jól kifejlődött, nagyocska, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában buja, később mérsékelt növésü, de egészséges, edzett, korán és igen bőven termő; mert virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal. Fölfelé törekvő, nyulánk, de merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, éleg sürülombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik,

mint birs alanyon. Alkalmas szálasfának is, gulafának is. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei nagyságuk mellett is igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, vastagok, hegyök felé sem vékonyodók, sőt néha bunkósan végződők; elég egyenesek, merevek, csak gyenge korukban hajlékonyak; fölfelé állók vagy éles szögben fölfelé törekvők; könyökösek, síkfölületüek; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, simák; barnás vagy zöldessárgák; jókora nagy, kerek vagy hosszas fakópontokkal majd sürübben, majd ritkábban pontozottak; egyenlőtlen, azaz majd hosszas, majd rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, elállók; lazán álló, sötétbarna, szennyes, molyhos pikkelyekkel boritvák; alig kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, kúposak, alig hegyesek, igen lazán álló, sötétgesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Nagyok, vastag és keményszövetüek; kerülékesek vagy lándsás tojásdadok; nyelök felé többnyire inkább elkeskenyedők, mintsem hegyök felé; rövidke szurós hegyben végződők; völgyesek; kissé fveltek; gyenge korukban is csak alsó lapjukon és széleiken kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, többnyire világos, csaknem sárgás zöldek; széleiken alig észrevehetőleg, finom fogakkal elég sürün és szabályosan fürészesek. Levélnyelök hosszas, vastag, de hajlékony; többnyire rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, fölfelé állók, vagy a vessző felé vissza irányulók; a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, kerülékesek, szeliden hullámosszélüek, csaknem laposak vagy laposvölgyesek; hosszú, vastag nyelükről rendetlenül föl- vagy szétállók.

Hasonnevei. Clairgeau; Clairgeau de Nantes.

Leirói. Bivort *Annal. de pomol.* II. 103.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 335.
Mas, *Le Verger.* I. 39.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 505.
Dr. Lucas. *Auswahl ect.* II. 93. és többen mások.

Észrevétel. Bárha gyümölcsei a szintén nagy Vilmos, Téli esperes és Angoulême-i herczegnő körtékkel finomságra nem is állnak párhuzamban: de szépségre ezeket mindig tulhaladván, alföldi viszonyaink közt is egyikévé teszik e fajt legértékesb gyümölcseinknek. Termékenységével méltóvá teszi magát a helyre, melyet kerteinkben elfoglal s a fáradságra, melyet ápolására forditandunk.

86. Zöld Magdolna körte.

(Madeleine; Grüne Magdalene.)

Származása. Régi, bizonytalan. Leroy szerint Lectier, királyi ügyész volt az első, a ki gyümölcsjegyzékében már 1628-ban fölemliti; utána pedig a Carthausi barátok terjesztették el világszerte hires faiskoláikból, Párisból. Diel maga is, a ki a német gyümölcsészek közt körülményes leirásban első ismerteté meg, szintén a párisi carthausiak faiskolájából kapta volt e fajt, mely napjainkban már egyike a koranyári gyümölcsök legismertebbjeinek. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Dr. Lucastól. Reutlingenből. Fajfámon is, álló helyökre kiültetett faiskolai ojtványaimon is több izben termett már. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a leirásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érés ideje. Julius közepe.

Minősége. I. rendű csemege, gazdasági és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Csaknem középnagy; többnyire azonban, minthogy csomósan terem, jóval kisebb a középszerűnél.

Alakja. Tojásdad gömbölyü, többnyire azonban zömök csigaalakú; elég szabályosan boltozott síkfelületü. Zöme középtájra vagy alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé domborúan boltozódik és kelyhénél meglehetős talpasan végződik; szára felé pedig majd szeliden, majd kissé hirtelen összehúzódva, többnyire tompa csúcsban enyészik el. Szára hosszú, középvastag, fás tövénél husos, sárgászöld, hegye felé finoman barnamázos; a gyümölcs csucsán husos gyürüzetből kiálló vagy husos dudortól félre nyomott. Kelyhe középnagy, többnyire félig nyilt vagy nyilt; rendetlenül felálló, inkább vagy kevésbbé hosszú, hajlékony és molyhos osztványokkal ellátott; néha apró ránczok és dudorkáktól köritve igen sekély lapos mélyedésben vagy csaknem a fölszinen ülő.

Szine. Bőre elég finom, síma, de száraztapintatu; elejénte sápadtzöld; értével sárgás zöld; még napos oldalán sem szokott pirosságot kapni. Pontozata apró, zölddel szegett barna, többnyire csak napos oldalán kissé szembetünő, elég sürün elhintett. Rozsda alakzatok csak ott fordulnak elő rajta, hol a gyümölcs bőre gyenge korában sérülést kapott; különben rozsdamentes. Értével gyöngéden illatos.

Belseje. Husa fehér vagy kissé zöldesfehér, finom, olvadó, vajszerű; magtokja körül is alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve bő, czukros, kellemes savanyuval emelt, gyöngéden illatos, fűszeresizü. Magtokja inkább vagy kevésbbé nyilttengelyü; apró tömlőcskéiben majd ép, majd idétlen, hosszas, hegyes magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalakú s benne a virág porszálai mindig épen maradva észlelhetők.

Fája. Erőteljes, igen edzett; korán és rendkivül bőven termő; virágzásában nem kényes, kötődött gyümölcsei igen jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő nyulánk, merev ágaival, melyek gyümölcspeczekkel hamar és sürün beruházkodnak, magas gúlaalakú, ritkás szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gúlafának is, de csak úgy, ha a gúla vezér vagy nyílvesszeje évenkint jól vissza vágatik; mert különben alsó ágai nagyon elmaradnak a többiektől. Helyben és talajban főkép itt, az alföldön nem válogatós; de, mint mondják, hüvösbb tájakon és esős évjáráskor gyümölcseik, melyek különben még a viharokkal is jól daczolnak a fán, finomságukat nem képesek kellőleg kifejteni.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, vastagok, hegyök felé elvékonyodók; kissé könyökösek, különben egyenesek, fölállók vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; sikfelületüek; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, bujanövésü, fiatal fákon sötét violaszinpirosak; idősebb fákon olajszinzöldek vagy sárgásbarnák, elég szembetünő, fehéres pontokkal elég sürün pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, vagy elég nagyok hasaskuposak, tompahegyüek; lapulók vagy kissé elállók; fehérmolyhos szegélyü sötét gesztenyeszinü pikkelyekkel boritvák; majd ülőlap nélküliek, majd alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdad kuposak, tompahegyüek, kissé lazán álló vörhenyesbarna pikkelyekkel boritvák.

Levelei Középnagyok, elég vastag, de lágyszövetüek; tojásdadok vagy csaknem szívalakuak; hirtelen elkeskenyedő, éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak vagy kanálszerüen öblözöttek; a vesszők hegye felé pedig csatornásak; alig ívelteK; fölfelé álló nyelökről viziranyosan elállók; gyenge korukban is csak alsó lapjukon molyhosak; ért korukban csupaszok, símák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiben jókora nagy, előrehajló kissé éles fogakkal elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid, vastag, de hajlékony, fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy áridomúak, kevéssé tartósak. Virágrügyet köritő levelei széles tojasdadok, kissé hullámos szélüek, laposan vagy inkább kanálformán öblözöttek, hosszú, elég vastag de hajlékony nyelüek, lefelé konyulók.

Hasonnevei. Citron des carmes; Jainte Madeleine; Grüne Sommer Magdalene; Glasbirne; Grüne Margarethenbirne stb.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 563.
Mas, *Le Verger.* II. 59.
Diel, *Kernobstsorten.* III. 22.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 29.
Dr. Lucas, *Auswahl werthvoller Obstsorten.* II. 38.

Észrevétel. A legértékesebb koranyári gyümölcsök egyike lévén e körtefaj, megérdemelné, hogy a sik alföldön egyetlenegy kertből sem hiányozzék. Hiszem különben azt is, hogy hazánk bármely vidékén fölfogja találni mindazon kellékeket, melyek gyümölcsei finomságának kifejthetéséhez szükségesek; tenyészszük tehát necsak házi szükségre, hanem piaczi elárusitásra is!

87. Keveron bergamotja.

(Bergamotte Keveron sans pareil.)

Származása. Bizonytalan. A nálam meglévő gyümölcsészeti művekben és számos külhoni faiskolák catalogjaiban még puszta nevét sem találtam fölemlitve. Ojtóvesszejét még a hatvanas évek elején kaptam Kovács József bátorkeszi ref. lelkész faiskolájából, hová a hajdani központi növeldéből került. Tapasztalván, hogy alföldi, meleg éghajlatunk alatt a külföldről hozatott téli körtefajok többnyire mind ősziekké, sőt néha nyáriakká is változnak s igy alföldi kerteinkben vajmi kevés a téli körték száma: addig is mig eredetéről némi tudomást szerezhetnék, elhatároztam e jeles téli körtét gyümölcskedvelő honfitársaimmal körülményes leirásban is megismertetni. A Kovács „Kalauz -ában közlött rövid jellemzéssel teljesen egyezvén fajom, valódiságát illetőleg egyelőre nincs mit kételkednem.

Érésideje. November végétől február végéig, sőt néha április végéig is.

Minősége. I. rendü, sőt néha kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy; bőterméskor azomban csak középnagy.

Alakja. Szabálytalan hasas kupalaku, vagy hasas csigaalaku; egyik oldalán majd mindig hizottabb, mint a másikon Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhes vége felé buczkósan kidomborodva széles, többnyire ferdén álló talpban végződik; szára felé pedig hirtelen, néha behajlással is fogyva, rövidke, karcsu és többnyire tompa csúcsban enyészik el. Szára hosszu, vékony, fás, görbe, kissé görcsös, barnamázos, tövénél husos, végénél bunkós; a gyümölcs csucsán apró ránczok és dudorok közül többnyire rézsunt kiálló vagy csekélyke mélyedésbe helyezett; *néha pedig a gyümölcs folytatásaként husosan kiemelkedő.* Kelyhe többnyire kicsiny, nyilt vagy félig nyilt; rövid, fölálló, szarunemü osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé mély és szük üregbe helyezett, melynek karimáján egyenetlen nagyságu, lapos emelkedések és lapos mélyedések váltakoznak, melyek a gyümölcs derekán is tovább nyomozhatók.

Szine. Bőre kissé vastag és kemény, érdestapintatu; elejénte fehéres zöld, értével czitromsárga zöldes foltokkal és sürübben vagy ritkábban összefolyt, fahéjszinü, később vörhenyesre változó rozsdahálózattal tarkázva; napos oldalán sem látszik nyoma sem a pirosságnak. Pontozata igen apró, zölddel szegett, barna, elég szembetünő.

Belseje. Husa sárgába játszó fehér, finom, tömött, vajszerüen olvadó; néha azomban csak félszerint olvadó; magtokja körül ritkán vagy éppen nem kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, finoman illatos és igen kellemes, füszeresizü. Magtokja többnyire zárttengelyü; apró tömlőcskéiben kevés ép magot rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; elég korán és bőven termő; rendetlenül fölálló vagy szétterjeszkedő, és gyümölcspeczkekkel jól beruházott, merev ágaival elég sürü lombos de mind e mellett is szellős koronát alkotó. Alkalmas szálasfának is, bokoralaku vagy gulafának is. Könnyü, laza, könnyen kiszáradó talajunkban is jól diszlik. Virágzásában nem kényes; de gyümölcseit az aug.-septemberi erősebb szelek megszokták tizedelni; miért is igyekezzünk, a mennyire lehet védett helyet juttatni számára.

Vesszei. Nem számosak, fiatal fákon elég hosszak, és elég vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók, hanem többnyire bunkósan végződők, egyenesek, merevek, kissé könyökösek; fölállók, nagyrészt azomban szétállók; vagy tágas szögekben föl-

felé törekvők; körüskörül és egész hosszukban síkfölületüek; gyenge korukban kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, bágyadtan fénylők, zöldes barnák; fehéres, kerek pontokkal elég sürün és szembetünőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire mégis hosszas levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, zömök kúposak, tompahegyüek; a vesszőtől jól elállók; vörhenyessel árnyalt sötétbarna, kissé molyhos pikkelyekkel borítvák; majd talapnélküliek, majd alig kiálló talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, duzzadt tojásdadok, hegyesek; kissé lazán álló, sötétbarnával árnyalt vörhenyes pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Nagyok, kissé vastag és igen keményszövetüek, merevek, tojásdadok vagy kerülékesek; rövidke, szurós hegyben végződők, völgyesek, vagy igen lapos kanálformán öblözöttek s itt-ott hullámos szélüek; kissé íveltek s hegyökkel gyakran félrecsavarodók; egész zsenge korukban is csak alsó lapjukon és széleiken molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, igen fényesek, sötétzöldek; széleiken apró, hegyes fogakkal ritkásan fürészesek; többnyire azomban épszélüek. Levélnyelök hosszu, de a vesszők hegye felé rövid, vastag, merev; majd igen nyilt szögekben fölfelé, majd és legtöbbnyire viziránvosan elálló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet köritő levelei többnyire nagyobbak, mint a vezérvesszőkön levők, széles vagy kerek tojásdadok; inkább vagy kevesbbé rövid és éles hegyben végződők, laposak vagy kissé öblösek; hullámosszélüek, hosszu, de elég vastag nyelökről mereven szétállók s lefelé hajlók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még nincs leirva idegen nyelven.

Észrevétel. Rendes gyümölcstermő évben oly felségesízüek e körtefaj gyümölcsei, hogy e részben bármely hires fajjal vetekednek; de, ha kötődött gyümölcseit kései fagy éri, s aztán száraz és forró lesz az évjárás, bárha év folytán később szépen fölnevekednek is, de éppen oly ízetlen csemegét szolgáltatnak, mint hason körülmények közt a *Hardenpont vajonczánál* tapasztaltam ezt (Lásd Gyüm. Vázlatok. I. 262. l.) Daczára ez esetleges fogyatkozásának, jó lélekkel ajánlhatom e körtefajt is a gyümölcskedvelők figyelmébe. Azt tán mondanom sem kell, hogy inkább való a felföld hegyektől védett tájaira, mintsem a sík alföldre. Gyümölcseit lehetőleg későn kell leszedni a fáról.

88. Kis Margit.

(Petite Marguerite; Kleine Margarethe.)

Származása. E kitünő körte ujdonságot 1862-ben nyerte magról Leroy, angersi hires gyümölcsész, a ki a gyümölcsészet irodalmában „Dictionnaire de pomologie“ (=Gyümölcsészeti szótár) czimű munkájával maradandó emléket vivott ki magának. Legkisebb unokaleányának Appert Margitnak nevére keresztelve el eme szerzeményét, 1863-ban kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből (Hanovera). Fajfámon több izben termett már. Ugy gyümölcsei, mint fájának növényzete egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Augustus közepe.

Minősége. Kitünőleg I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Szabálytalan tojásdad vagy csigásgömbalaku. Zöme a szár és kehely közt középtájra vagy kissé alább esik, honnét kelyhefelé szeliden domborodva, kelyhénél elég talpasan fogy el; szára felé pedig majd némi csekély behajlással, majd behajlás nélkül és hirtelen fogyva rövid, tompa csúcsban fogy el. Szára rövid, vagy középhosszu, középvastag, fás, két végén kissé bunkós, zöld szinü, nagyrészt azomban világos barna mázos; a gyümölcs csúcsára, szük és elég mély üregcsébe, többnyire kissé oldalt helyezett s mintegy erőszakosan belenyomott. Kelyhe félignyilt vagy zárt; rendetlenül álló, szarunemü, csatornás és molyhos osztványokkal ellátott; igen sekély és nem tág üregben ülő, melynek karimáján szelid, lapos emelkedések láthatók, melyek finom, lapos bordákként, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oldalát néha hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre finom, sima, noha kissé hovadásos, bágyadtan fénylő; elejénte haragos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán néha némi igénytelen pirossal belehelt. Pontozata sürü, apró, zölddel szegett barna, de alig szembetünő. Rozsda foltok itt-ott, majd minden gyümölcsön fordulnak elő, különösen pedig kehely üregének falain. Néha feketés ragya foltok is találkoznak rajta. Teljes értével gyöngéd illatot áraszt.

Belseje. Husa fehéres vagy zöldes fehér, igen finom, olvadó; magtokja körül is alig kissé kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, üditő savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja nyilt, vagy csak kissé nyilt tengelyü; tömlőcskéiben kevés ép magot rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; fölfelé törekvő vagy nyilt szögekben elálló és gyümölcspeczkekkel kellőleg beruházott ágaival kissé ritkás, szellős koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsalanyon is; alkalmas gula- és szálasfának is; helyben és talajban nem válogatós; jól köti gyümölcseit s ezek gyenge korukban jól daczolnak a

kései fagyokkal; aztán pedig kifejlődött korukban sem egy könnyen veri le őket a szél.

Vesszei. Elég számosak, elég hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; elég egyenesek, fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők; könyökösek; síkfölületüek, gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, csaknem fényesek; napos felökön vöröses vagy sárgás barnák; árnyas felökön zöldes barnák; sárgásfehér vagy vörhenyes, kerek vagy itt-ott hosszas pontokkal elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak; rendes levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszők derekán elállók, a vesszők hegye felé lapulók, sötétbarnával árnyalt vörhenyes pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, kupos tojásdadok, alig hegyesek, vörhenyesbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, kissé vastag és keményszövetüek, széles tojásdadok, itt-ott kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, majd hosszu, majd rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak s csak kissé völgyesek; hullámos szélüek; nem ívelték, nyelökről csaknem viziránvosan tovább nyujtózkodók; zsenge korukban is csak alsó lapjukon és széleiken molyhosak; ért korukban alul-fölül csupaszak, simák, kissé fényesek, inkább vagy kevésbbé világos zöldek; széleiken előre hajló éles fogakkal, — különösen hegyök felé — sürün, mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök középhosszu, elég vastag, merev, a vesszőtől nyilt szögekben fölfelé vagy csaknem viziránvosan elálló. Erőteljes fiatal hajtásokon igen gyakoriak az apró, keskenylándsás másodlevélkék is. Levélpálhái igen hosszak, fonál vagy áralakuak, elég tartósak. Virágrügyet köritő levelei nagyobbak, mint a nyári hajtásokon levők; laposak, szeliden hullámos szélüek; igen finoman fürészesek, hosszu és inkább vagy kevésbbé vékony nyelökről mereven szétállók vagy kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 526.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete. 1879. 9. l.

Észrevétel. Ugy fájának vig tenyészete és termékenysége, mint gyümölcseinek finom ízére, szóval értékes voltára nézve vetekedik e jeles ujdonság a Vilmos körtével, melyet érésben két három héttel is megelőz. Ajánlom a legszélesebb elterjesztésre hazánkban mindenütt, még a sík alföldet sem véve ki.

89. Gaujard vajoncza.

(Beurré Gaujard; Gaujard's Butterbirn.)

Származása. E kitünő, alakra, szinre és ízre a Zephirin Grégoire körtéhez igen hasonló, de ennél kisebb és jóval korábban érő körte, még folyvást az ujdonságok közé tartozik. André Leroy csak 1868-ban emliti föl nevét gyümölcsjegyzékében, de minden megjegyzés nélkül. A Simon-Louis testvérek 1868. évi Catalogjában már némely jellemző vonással van fölemlitve neve. Ki nyerte magról? ki keresztelte a jeles franczia gyümölcs kertész, Gaujard nevére el? ekkoráig semmi irásbeli adatot sem találtam, mely e kérdésekre megfelelhetett volna. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Veress Ferencz, fényképész gyüjteményéből Kolozsvárról. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei mindenben egyezvén a Simon-Louis testvérek az imént idézett gyümölcsjegyzékében s az általuk később kiadott „Guide pratique e. c. t." (=Gyakorlati kalauz stb.) czimü munkában olvasható jellemzéssel, fajom valódiságát teljesen bebizonyitották.

Érésideje. Szeptember elejétől okt. elejéig.

Minősége Kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, gyakran kisebb is.

Alakja Magas gömbalakú, néha csigás gömbalakú, szabályosan boltozott, noha egyik fele kissé hízottabb és emelkedettebb is, mint a másik. Zöme középtájra esik, honnét kelyhes vége felé jól kidomborodva boltozódik s inkább vagy kevésbbé lapos és széles talpban végződik; szára felé pedig szeliden fogyva igen tompa csucsban enyészik el. Szára középhosszú, elég vastag, fás, tövénél húsos, görbe, világos sárgával árnyalt fényes barnamázos; a gyümölcsnek ferdén csonkázott hegyén majd szépen kikanyaritott s elég mély üregcsébe mintegy belenyomott, majd csinos husdudorkák közül kissé oldalt kiálló. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyilt; apró, keskeny, rendetlenül álló, barnás osztványokkal ellátott; szépen kikanyaritott szük és nem mély üregben ülő, melynek karimáján észrevehető emelkedések alig fordulnak elő.

Szine. Bőre finom, síma, bágyadtan fénylő, száraz tapintatú, elejénte sápadtzöld, értével élénk czitromsárga; napos oldalán aranysárga; néha karminpirossal kissé belehelt. Pontozata apró, sürü, szabályosan elhintett, barna, elég szembetünő. Rozsda alakzatok ritkásan majd minden gyümölcsön fordulnak elő; kehely és szárüregének falait többnyire finom, fahéjszin vagy vörhenyes rozsdamáz borítja, mely néha, hálózatosan, az üreg karimáján is túl emelkedik.

Belseje. Husa fehér, sárgás erekkel, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő, igen czuk-

ros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, illatos és füszeresízü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben hosszas, fekete, sovány, de ép magot rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és igen edzett; bárha nem is elég korán fordul termőre, de aztán elég bőven terem; kissé nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen, mely utóbbi alanyon Simon-Louis catalogja szerint korábban is fordul termőre. Alkalmas gulafának, de szálasfának is. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, vékonyak s hegyök felé még inkább elvékonyodók; elég egyenesek, fölfelé állók vagy kissé nyilt szögekben fölfelé törekvők, könyökösek, síkfölületüek; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, barnás sárgák; igen apró, kerek, fehéres pontokkal fölöttébb ritkán s alig észrevehetőleg pontozottak; egyenlőtlen, de mégis többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, zömök kuposak, hegyesek, a fától elállók, fakóval kissé tarkázott sötétbarna pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, sötétbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, vékony, de keményszövetüek; szép tojásdadok, szabályosan elkeskenyedő, inkább vagy kevesbbé rövid, éles hegyben végződők, völgyesek, kissé ívelték, majd viziránvosan el-, majd rézsunt fölfelé állók; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők; sötétzöldek; széleiken éles fogakkal sürün és szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, a vesszők hegye felé rövid, középvastag, merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszasak, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei csaknem laposak, hosszu, vékony nyelükről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Gaujard; Narcisse Gaujard.

Leirói. Előttem még nem ismeretesek, noha föl nem tehetem, hogy ily jeles körte ne talált volna még leiróra.

Észrevétel. Nálam e jeles faj hideget, meleget, több évig tartó szárazságot s oly éveket is teljes épségben kiállt. midőn a tulságosan nedves időjárás folytán a földárja csaknem a fölszinre emelkedett. Mint igen edzett, de mérsékelt növése folytán nagy fát nem nevelő fajt felséges gyümölcsei végett, jó lélekkel merem ajánlani minden keritett házi kertbe még a sík alföldön is.

90. Hamon vadoncza.

(Besi Hamon; Hamons Wildling.)

Származása. E jeles augusztusi körtét, Nérard, Lyon környékén lakó s ott nem rég elhalt jeles gyümölcskertész nyerte a Zöldmagdolna körtének egy, 1834-ben elvetett magváról. A magról kelt fácska 1850-ben termett először. Szerzője ez uj gyümölcsfajt a lyoni füvészkert néhai főkertészének, Hamon-nak nevéről keresztelte el. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől Plantièresből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcsei és növényzete a leirásokkal egyezvén, fajom valódiságát kétségtelennek állithatom.

Érésideje. Aug. közepétől sept. elejéig.

Minősége. I. rendü csemege, gazdasági és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Többnyire szabálytalanul tojásdad, mert egyik oldala rendszerint emelkedettebb, mint a másik; különben elég szép termetü. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé esik, honnét szára felé egyik oldalon inkább, mintsem a másikon fogyva rövid, tompakupos csúcsban enyészik el; kelyhe felé pedig szeliden fogyva boltozódik s többnyire ferdén álló karimában végződik. Szára hosszu, vékony, fás, de elég hajlékony, zöldessárga, itt-ott barnával pontozott s majd inkább, majd kevésbbé görbe; a gyümölcs hegyén husos emelkedésből kiálló, vagy husos dudortól félre nyomott. Kelyhe elég nagy, nyilt, néha félignyilt; rendetlenül fölfelé álló, keskeny, törékeny osztványokkal ellátott; szépen kikanyaritott kisded üregben ülő s gyakran ennek karimája szinvonaláig emelkedő.

Szine. Bőre elég finom, sima, száraztapintatú; elejénte világos zöld, értével kissé sárgába játszó sáppadt zöld; még napos oldalán sem kap élénkebb szinezetet vagy nyomát a pirosságnak. Pontozata ritkás, de eléggé szembetünő barna pettyecskék alakjában jelenkező. Világos barna, szakadozott rozsda foltok majd sürübben, majd ritkábban találkoznak fölületén, különösen pedig kelyhes és száraz végén.

Belseje. Husa fehér, néha zöldesfehér, elég finom, olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, üdítő savanynyal emelt, gyöngéden illatos s noha nem igen füszeres, mégis igen kellemesizü. Magtokja zárttengelyü, apró tömlőcskéiben kevés ép magot rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, edzett; virágzásában nem kényes, jól köti gyümölcseit s e kötődött gyümölcsök jól daczolnak a kései fagyokkal is. Korán, rendesen és igen bőven termő. Nyulánk ágai fölfelé törekvők vagy nyilt szögekben elállók s idővel a termés súlya alatt lefelé görbülők; sürün beruházvák gyümölcs vesszőkkel és, minthogy müvelés által még nem eléggé szelidült meg, gyakran szurós tüskében végződő gyümölcspeczkekkel is. Koronája ritkás, szellős gulaalaku. Mindenféle alak-

ban művelhető, szálasfának vadonczra, gulaalaku fának birsre is ojtható. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszasak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek; kissé könyökösek, a sudar tetején fölállók; egyebütt szétállók; síkfölületüek, még hegyök felé is csak alig észrevehetőleg bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, zöldes vagy vöröses barnák; kerek fehér pontokkal aljuk felé sürübben, hegyök felé ritkábban, de elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire elég rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, hasas kuposak, alig hegyesek, elállók; szürkével szegett sötétgesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák; alig vagy csak kevéssé kiálló simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, alig hegyesek; sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszinü, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony, de kissé keményszövetüek, többnyire hosszas, keskeny tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak s hullámos szélüek; a vesszők hegye felé csatornásak, ívveltek; gyenge korukban kissé molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken elég nagy, tompa fogakkal, szabálytalanul; majd ismét igen apró fogakkal finoman fürészesek. Levélnyelök hosszas vagy közephosszu, középvastag, elég merev, gyakran gyöngéd pirossal kissé belehelt; csaknem viziránosan elálló. Levélpálhái közép hosszak, áridomúak, a nyél tövétől kissé fölebb a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak, hullámos szélüek; igen hosszu, vékony nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Hamon; Beurré seringe.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 265.

Mas, *Le Verger.* II. 73.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 1879. 17. l.

Észrevétel. Ez is egyike azon körtefajoknak, melyeket hazánkban mindenütt, még alföldi sik vidékünkön is érdemes volna nagyban tenyészteni. Fönebb elszámlált jeles tulajdonai végett mindenkinek melegen ajánlhatom.

91. Nyári Sebastopol.

(Sébastopol d'été.)

Származása E kellemesízü nyári körtét Minot, jodoigne-i (Belgium) gyümölcskertésznek köszönhetjük, a ki azt magról nyerte s a hires sebastopoli ostrom emlékéről elkeresztelve a hatvanas évek közepén kezdette elterjeszteni. Belgiumban és Franczia országban csakhamar kellő méltánylatra talált, mig a német gyümölcsészek részéről, ugy látszik, ekkoráig kevés figyelemben részesült, mert hallgatnak róla. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantiéres-ból. Fajfámon, sőt faiskolai ojtványaimon is termett már több ízben. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Julius vége és aug. eleje.

Minősége. I. rendü csemege-, gazdasági- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha kisebb is.

Alakja. Tojásdad, vagy csigás tojásdad, elég szabályosan boltozott. Zöme a középtájra vagy alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik, s kelyhénél többnyire szük talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mind-mind inkább fogyva, rövid, kissé tompakúpos csücsben enyészik el. Szára hosszas, vastag vagy középvastag, fás, néha husos, görcsös, mindkét végén, de kivált tövénél, hol a gyümölcs csucsára támaszkodik, bunkósan végződő; csaknem egész hosszában fényes barnamázos, kissé görbe vagy félrecsavaródó, majd husos gyürüzetből kiálló vagy husos dudortól félre nyomott, majd sekélyke és szük mélyedésbe helyezett, melynek szük párkányáról keskeny és alig szembetünő bordácskák huzódnak le köröskörül a gyümölcs derekára, de annak szabályos termetén mit sem változtatnak. Kelyhe kicsiny, zárt, vagy félignyilt; fölálló, rövid, molyhos csatornás, vagy völgyes osztványokkal ellátott, tágas, de sekély mélyedésben ülő, melynek falain és párkányán csak ritkán látható egy-egy szelid emelkedés.

Szine. Bőre vastag, keménykés, sima, de nem fényes, száraztapintatú; elejénte homályos füzöld, értével, még napos oldalán is, csak kissé világosabb füzöld. Pontozata igen apró, barna és igen sürü, de nem igen szembetünő. Rozsdafoltok, erek vagy alakzatok majd minden gyümölcsön találkoznak ritkásan; szára körül néha finom, fahéjszín, rozsdamáz borítja.

Belseje. Fehér, vagy zöldesfehér, elég finom, olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanynyal emelt, finoman illatos, felséges füszeresizü. Magtokja kissé nyilttengelyü, apró tömlöcskéiben többnyire ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vignövésü, edzett; korán és igen bőven termő; mert gyümölcsei jól kötődnek s elég jól daczolnak a kései fagyokkal is. Nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel szabályo-

san beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Külleme vagy termetére nézve nagyon hasonlit a Zöld Magdolna fájához. Diszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálasfának és gulafának is; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok; fölfelé szabályosan elvékonyodók, de kissé bunkósan végződők; egyenesek, kissé könyökösek, fölállók vagy rézsunt fölfelé irányulók; síkfölületüek, hegyök felé azomban szeliden bordázottak; zsenge korukban pirosak, s csak hegyök felé kissé fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás sárgák; napos felökön vörössel kissé árnyaltak; apró, kerek vagy itt-ott tojásdad, fehéres pontokkal ritkásan és elég szembetünőleg pontozottak; csaknem egészen rendes levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek; majd kissé elállók; majd és többnyire a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé irányulók; sötétbarna pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, két szélén röviden bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kuvosak, hegyesek, sötétbarnák, pirossal kissé árnyaltak.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok, vékony, de keménykés szövetüek, tojásdadok vagy széles tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles, többnyire fé'recsavarodó hegyben végződők; laposak vagy csak kissé völgyesek; itt-ott hullámos szélüek s néha kanálformán öblözöttek; a vesszők hegyéhez közel levők kissé ívelteк; zsenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, majd élénk, majd homályos zöldek; széleiken előre hajló, elég éles fogakkal ritkásan és finoman fürészesek, vagy csaknem épszélüek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag és merev, pirossal gyöngéden belehelt; ívalakulag hátragörbülten fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek vagy tojásdad kerülékesek, laposak, hirtelen elkeskenyült hosszas, éles, néha pedig igen rövid s csaknem tompa hegyben végződők; többnyire visszásan öblözöttek, hosszas és elég vastag, de hajlékony nyelökről kissé hátra hanyatlók és lefelé irányulók; többnyire épszélüek s itt-ott szeliden hullámosak. Másod levelei a bujább nyári hajtásokon gyakoriak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Les fruits du jardin Van Mons.* 57. l.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 655.
Mas, *Le Verger.* II. 183.

Észrevétel. E jeles körtét Bivort Sándor, kitünő belga gyümölcsész nevezte „Nyári Sebastopol"-nak, mert szerinte „Téli Sebastopol" körte is létezik s ő megigérte, hogy annak is közlendi leirását, miben azomban halála által akadályozva lőn. Hihetőleg vele együtt elenyészett a „Téli Sebastopol" körte is, mert ennek még neve sem fordul elő az ujabb gyümölcsjegyzékekben. A „Nyári Sebastopol" különben megérdemli, hogy még sík alföldi kerteinkben is helyet szoritsunk számára.

92. Chin-i jargonelle (olv. sini zsargonel).

(Jargonelle de Chin.)

Származása. Belgiumban, Tournay környékén, 1832-ben magról nyerte Bouzin, chin-i dékán. 1841-ben kezdett hirre kapni és elterjedni. Du Mortier Őszi jargonelle (=Jargonelle d' automne) név alatt irta le „Pomone Tournaisienne" (=Tournay-vidéki gyümölcsészet) czimű, igen érdekes munkájában: de ugy látszik, hogy szerzője, Bouzin „Chin-i jargonelle" név alatt is terjesztette e jeles magonczát, mert a Simon-Louis testvérek „Guide pratique"-jában e név alatt is föl van már említve. Én ez utóbbi nevet fogadtam el, annál is inkább, mert nálunk nem az őszi, hanem a késő nyári körték közé tartozik e faj is; aztán mert Őszi jargonelle név alatt már e körte világra jötte előtt más körtefaj is szerepelt, és most is szerepel a gyümölcsészet irodalmában. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Simon-Louis testvérektől, Plantièresből. Fajfámon csakhamar bemutatta gyümölcseit, melyek szintugy, mint fájának növényzete egyeztek az emlitett leirással s igy fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. September.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is.

Alakja. Orsóalakú, vagy hosszas körtealaku; szabálytalanul boltozott, buczkos, hovadásos fölületü. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden összeszükülve, s igen szük talpban enyészik el, melyre azomban rendszerint jól fölállitható; száras vége felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva karcsu és többnyire kissé félre hajló hegyes csúcsban végződik. Szára elég hosszu, közép vastag, tövénél husos, hegyénél kissé bunkós, különben fás, de azért elég hajlékony, sárgás zöld, barna pontokkal ritkásan tarkázott; a gyümölcs csucsán husos dudortól félre nyomva, többnyire kissé oldalt helyezett s néha a gyümölcs hegyéből annak folytatásaként kiemelkedő. Kelyhe kicsiny, nyilt vagy félig nyilt; rövidke, rendetlenül fölálló, szarunemü osztványokkal ellátott, csekélyke és szük üregéből osztványai hegyével csaknem a fölszinre kiemelkedő. Kehelyüregének karimáján néha lapos emelkedéskék vehetők észre, melyek elenyésző bordákként a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre finom, kissé hovadásos, de gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld, értével zöldes sárga; napos oldalán, sőt gyakran árnyas oldalán is, különösen száras vége felé, homályos pirossal belehelt. Pontozata apró, világos barna, elég sürün elhintett és elég szembetünő. Fahéjszinü, finom rozsdaszálcsák ritkásan fordulnak ugyan elő a gyümölcsön, de rozsdamáznak csak a kehely üreg falain lehet nyomait észlelni.

Belseje. Húsa bágyadt fehér sárgás erekkel, csaknem áttetsző, finom, kissé tömött, olvadó; magtokja körül is csak kissé kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja hosszas, nyilttengelyü tágas tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő, mert virágzásában sem kényes, kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő vagy szétálló, nyulánk ágaival, melyek rövid gyümölcspeczkekkel jól beruházkodnak ritkás szellős koronát alkotó. Vadonczon jól diszlik, birsen nem tettem még vele kisérletet; alkalmas formafáknak, gula és szálasfának is. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcseit nem egy könnyen hányják le még az erősebb szelek sem.

Vesszei. Nem számosak, hosszak, hajlékonyak, karcsuak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek, fölállók, könyökösek, finoman bordázottak; fünemü korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás világos vörösek; egyenlötlen nagyságu, igen hosszas, sárgás fehér pontokkal igen sürün és igen szembetünöleg pontozottak; hosszu levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadkuposak, hegyesek, elállók, gyakran sarkantyusan kiszögellök, szürkével kissé tarkázott, vörhenyesbarna pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, hosszan bordázott talapra helyezkedök.

Virágrügyei. Középnagyok, lándsás tojásdadok, alig hegyesek; lazán álló, vörhenyes barna pikkelyekkel boritvák.

Levelei. Kicsinyek, vagy középnagyok, vékony, de keményszövetüek, hosszas tojásdadok; a vesszök hegye felé levök csaknem lándsásak, szabályosan elkeskenyedö, hosszas éles hegyben végzödök, völgyesek, íveltek; zsenge korukban is csak alsó lapjukon kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk vagy világos zöldek; széleiken tompa fogakkal sekélyen és szabálytalanul fürészesek; nagyrészt pedig csaknem épszélüek. Levélnyelök a vesszök alján hosszas, a vesszök hegye felé rövid vagy középhosszu, elég vékony, meglehetös merev; nyilt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái középhosszak, fonálidomúak a vesszök felé vissza irányulók, elég tartósak. Virágrügyet körítö levelei kicsinyek, lándsás-tojásdadok, csaknem laposak, alig íveltek, igen hegyesek; finoman fürészesek, hosszas, vékony, de elég merev nyelökről többnyire mind lefelé konyulók Másodlevelei gyakoriak.

Hasonnevei. Öszi jargonelle; Jargonelle d'automne.

Leirói. Du Mortier, *Pomone tournaisienne.* 95. l. Tudtommal más még nem irta le.

Észrevétel. E jeles körtét mint már említém, Belgiumban az oct.-novemberben érő körték közé számítják, de alföldünk meleg éghajlata alatt már sept. elején kezd érni s alig tartható el oct. elejéig. — Mint egyikét az alföldi viszonyaink közé is jól beillő, késönyári körtefajoknak, jó lélekkel ajánlhatom a gyümölcskedvelök figyelmébe.

93. Anjou-i jó körte.

(Bonne d'Anjou; Gute von Anjou.)

Származása. E jeles, késönyári körtét Leroy, Francziaország kitünő gyümölcsésze nyerte magról angersi hires faiskolájában 1864-ben. Ojtóveszszejét 1873-ban kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a Leroy által közlött leirással, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje September elejétől sept. végeig.

Minösége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is.

Alakja. Csigás vagy tojásdadalaku; szabálytalan, buczkos és szeliden hovadásos fölületü. Egyik oldalán többnyire hizottabb, mint a másikon. Zöme közel esik kelyhes végéhez, hol hirtelen domborodva, széles talpban végzödik; szára felé pedig szeliden s kissé hullámosan fogyva, tompa kupos, néha pedig rendetlen, bordás, buczkos csucsban fogy el. Szára középhosszu, vastag, többnyire egész hosszában husos, két végén többnyire bunkós, itt-ott göresös, kissé görbe, fényes barna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából oldalt kiálló vagy husos emelkedések közé beszoritva függélyesen kiemelkedő. Kelyhe kicsiny, félignyilt; rendetlenül összeboruló, vörhenyes szarunemü, rövid osztványokkal ellátott; többnyire sekély és tág üregben ülő, melynek falain ránczok és lapos bordák nyomai láthatók.

Szine. Bőre vastag, kissé kemény, sima, fényes, értével csaknem zsiros tapintatu, elég élénk sárga; napos oldalán halavány pirossal szeliden bemosott. Pontozata igen apró, barna, elég szembetünő. Apró rozsdaszeplőcskék és alakzatok hálózatosan majd minden gyümölcsön fordulnak elő, különösen szára és kelyhe körül.

Belseje. Husa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is csak kissé kövesszemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, illatos és füszeresizü. Magtokja kissé nyilttengelyü; tömlőcskéiben hosszas, karcsu hegyes, épmagvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vignövésü, edzett; virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; korán, rendesen és bőven termő; nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel korán és jól beruházkodnak, sürülombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon is, birsen is jól diszlik. Gulafának is, szálasfának is igen alkalmas. Helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, közép hosszak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; könyökösek, egyenest fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők; síkfölületüek; gyenge korukban ritkásan és finoman

molyhosak, ért korukban csupaszak, szürkével kissé árnyalt sárgás vagy zöldes barnák; bütykeinél itt-ott pirossal beleheltek; nagyocska, hosszas vagy kerek, fakó pontokkal elég sürün, de nem szembetünőleg pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Elég nagyok, kuposak, hegyesek, a fától elállók, de a vezérvesszők hegye felé levők csaknem lapulók; szürkével sürün árnyalt homályos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák, majd alig, majd ismét eléggé kiálló simapárkányos, talapra helyezkedők.

Virágrügyei. A gyümölcspeczkek és vesszők hegyén elég nagyok, tojásdadok, alig hegyesek; kissé lazán álló, barnával mosott vörhenyes pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és elég keményszövetüek, tojásdadok, vagy hosszas tojásdadok; hirtelen elkeskenyült, hosszas és éles hegyben végződők; ívelték, csatornásak, gyenge korukban is alig molyhosak; ért korukban csupaszak, elég fényesek, világos zöldek; széleiken tompa vagy kissé éles fogakkal, majd sürübben, majd ritkábban és finoman fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas. fölfelé rövidebb, középvastag, merev, rézsunt fölfelé álló vagy csaknem vizirányosan elálló. Levélpálhái majd fejletlenek, majd elég hosszak, fonálidomúak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei vékonyabbszövetüek s kevésbbé csatornásak, mint a vesszőkön levők; hosszas, vékony és hajlékony nyelükről kissé lekonyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 474. Mások, tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. Mikép e leirásból látható, e jeles körte is birja azon tulajdonokat, a melyek valamely gyümölcsfajt még alföldi viszonyaink közt is becsessé tehetnek; minélfogva jó lélekkel ajánlhatom a gyümölcskedvelő közönség figyelmébe.

94. Noisette Lajos.

(Louis Noisette.)

Származása. E jeles körte-ujdonsággal Boisbunel, hires franczia gyümölcsész gazdagitotta Pomona birodalmát. Magról kelt anyafája Rouen-ban, 1867-ben termett először. Jeles tulajdonainál fogva, hosszas életre levén kilátása ez uj nyereménynek Boisbunel elkeresztelte őt Noisette Lajos franczia gyümölcsészeti iró nevére, a ki „A Muzeum gyümölcsöse“ (=Jardin fruitier du Museum) czimű munkájával különben is halhatatlan nevet szerzett már magának. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a hitelességéről ismert Simon-Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon már az ojtás után következő évben bemutatta nálam is gyümölcseit s azóta évenkint gazdagon terem.

Érésideje. September—október; a Simon-Louis testvérek gyümölcsjegyzéke szerint nov.—dec. *)

Minősége. I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Csigás gömbalaku, szabályosan boltozott. Zöme középtájra esik, honnét kelyhe felé inkább vagy kevésbbé domborodva boltozódik s kelyhénél elég talpasan végződik; szára felé pedig szeliden, többnyire behajlás nélkül fogyva rövid, tompa csúcsot alkot. Szára hosszu, vékony, töve felé vastagabb és néha husos, különben végig fás, görbe és barnamázos, a gyümölcs csúcsából csaknem annak folytatásaként kiemelkedő vagy némi husos emelkedéskék közül kiálló. Kelyhe nyilt, fölálló, apró barna, völgyes osztványokkal ellátott; tágas, lapos mélyedésben ülő, melynek falain néha lapos barázdák és karimáján hullámos emelkedések képződnek s ezek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Szine. Bőre kissé vastag, szivós, sima, bágyadtan fénylő, elejénte sárgás zöld, értével zöldessárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga; pontozata igen apró, zölddel szegett, alig szembetünő; ritkás rozsdahálózat többnyire csak kehelv üregének falain szokott mutatkozni.

Belseje. Husa fehér, igen finom, olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemesizü. Magtokja kissé nyilttengelyü, tágas, tömlőcskéiben feketeszinü, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vignövésü és elég edzett, noha fiatal korában a faiskolában megsinyli a nagy és tartós szárazságot. Korán és rendkivül bőven termő, mert virágzásában nem kényes s kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal is; ritkásan szétálló vagy fölfelé törekvő merev ágaival, melyek

*) Hazánk emeltebbfekvésü vidékein, hiszem, hogy nálunk is később fog érni, de az alföld meleg levegője és meleg talajában mindazon gyümölcsök, melyek Frankhon éjszaki részében és Belgiumban nov.—dec. hónapokban szoktak megérni, már sept. végén és október elején rendesen megérnek.

gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel korán és kellőleg beruházkodnak, kissé szellős, de elég lombos koronát alkotó. Szálasfának, vignövésü csemeték koronájára ojtva, igen alkalmas. Kötöttebb s elegendő nedvességgel ellátott talajban mindenütt jól fog diszleni; gyümölcsei meglehetősen állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, közép hosszak és középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők, elég egyenesek, könyökösek, fölállók vagy nyilt szögekben elállók; síkfölületüek vagy csak alig észrevehetőleg, finoman bordázottak; csupaszak, vörössel kissé árnyalt sárgás barnák, árnyas felükön zöldes barnák, kerek vagy többnyire hosszas, fakószinü pontokkal, elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak, többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok vagy elég nagyok, kuposak, alig hegyesek, a fától elállók vagy a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé irányulók; kissé lazán álló, szürkével szegett sötétgesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, elég hegyesek; kissé lazán álló sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vastag és igen keményszövetüek, merevek, tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; szabályosan elkeskenyült, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek; hegyökkel többnyire félre csavarodók, ívelteK; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, igen fényesek, világos zöldek; széleiken tompa vagy kissé éles fogakkal sürün, finoman és szabályosan fürészesek. Levélnyelök kissé hosszas, elég vastag, merev; ősz felé violaszin pirossal kissé belehelt; rézsunt fölfelé vagy csaknem vizirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, kevéssé tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; laposak, hullámosak, hosszu, vékony és merevnyelüek; rendetlenül szétállók.

Leirói. Tudtommal még nincs leirva; legalább a kezemnél levő gyümölcsészeti müvek egyikében sem fordul elő bővebb leirása.

Észrevétel. Ha gyümölcsei a szelek és rovarokkal inkább daczolnának, mint a mennyire tapasztalom, e körtefaj is egyike volna a legszélesebb elterjesztésre méltó gyümölcsöknek. Megérdemli, hogy több helyt tegyünk vele kisérletet a hazában s ott, a hol sem fája tenyészése, sem termékenysége ellen nem lehet kifogásunk, igyekezzünk nagyban is elterjeszteni.

95. Duhamel vajoncza.

(Duhamel-du-Monceau ; Duhamels Butterbirn.)

Származása. E kitünő és minden tekintetben becses körte ujdonságot 1862-ben nyerte Angersben a franczia gyümölcsészek egyik kitünősége, Leroy, a ki a gyümölcsészet irodalmát egy nagyszerü „Gyümölcsészeti szótár"-ral (=Dictionnaire de pomologie) gazdagitotta és a ki angers-i világhirü faiskolájában a Duhamel vajonczán kivül még számos jeles gyümölcsfajt nyert magvetés utján s ismertetett meg a világgal. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantiéresből, Simon-Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon csakhamar termőre fordult s minthogy gyümölcsei és növényzete egyeztek a leirásokkal, fajom valódiságáról csakhamar bizonyossá lettem.

Éréseideje. Sept. végétől oct. végeig. Hazánk emelkedettebb s hüvösebb tájékain hiszem, hogy egy hónappal is később fognak érni gyümölcsei, mintsem vidékemen.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, gyakran nagyobb is.

Alakja. Kissé változó; néhe körtealaku, de legtöbbször szabálytalan, hosszastojásdad alaku; elég szabályosan boltozott és síkfölületü, bár néha egyik oldalán bizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme a középtájon alul, kissé a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik s kissé lapos talpban végződik; szára felé pedig az egyik oldalon szelid behajlással, a másikon behajlás nélkül fogyva többnyire ferdén álló, tompa kúpos csúcsot alkot. Szára hosszabb a középszerünél, vékony vagy közép vastag, fás, bunkósan végződő, tövénél néha kissé husos, fényes-barna mázzal bevont, görbe vagy félrecsavarodó; a gyümölcs hegyén csekélyke mélyedésből oldalt kiálló s rendszerint husos emelkedéstől félrenyomott. Kelyhe elég nagy, nyilt, rendetlenül összehajló, föl- vagy szétálló, szarunemü, völgyes, rövid osztványokkal ellátott; többnyire lapos és sekély, szeliden ránczos és bordásfalú mélyedésben ülő, melynek karimáját egyes, lapos emelkedések csak igen ritkán teszik kissé hullámossá.

Szine. Bőre elég finom, de szivós, száraztapintatu; alapszine elejénte zöldessárga, később bágyadt sárga; napos oldalán is csak ritkán kap némi piros szinezetet. Alapszinéből gyakran csak egyes foltocskák csillámlanak ki tisztán; mert csaknem az egész fölület elejénte barnás, később vörhenyesre változó rozsdával van hálózva, pontozva és márványozva; aztán szára körül finom, kelyhe körül pedig néha érdes rozsdamázzal van nagy kiterjedésben elborítva.

Belseje. Húsa fehér, elég finom, csak kevéssé tömött, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben kevés, világosbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vignövésü, igen edzett, korán és igen bőven termő, mert virágzásában sem kényes, kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé álló vagy nyilt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és sürün megrakodnak, elég sürülombos, de azért szellős koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálasfának, gula- vagy orsóalaku fának is. Helyben nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé szabályosan elvékonyodók, egyenesek, könyökösek, fölfelé állók vagy elég nyilt szö-

gekben fölfelé törekvők; síkfölületüek, gyenge korukban ritkásan molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, zöldes vagy sárgásbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire hosszas levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek; a vesszők alján csaknem lapulók; az erősebb vesszők közepén elállók s többnyire sarkantyusan kiszögellők; sötétgesztenyeszélü s finoman molyhos pikkelyekkel borítvák; jól kiemelkedő, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hosszas kuposak, hegyesek; igen lazán álló feketés pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag, de lágy és hajlékony szövetüek; a vesszők alján kerülékesek, a vesszők hegyefelé csaknem lándsásak; majd szabályosan elkeskenyedő hosszas, majd hirtelen elkeskenyedő rövid, éles hegyben végződők; csatornásak, alig ívéltek; gyenge korukban széleiken és alsó lapjukon kissé molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, homályos zöldek; széleiken apró fogakkal ritkásan és szabálytalanul fürészesek, gyakran csaknem épszélüek. Levélnyelök hosszu, elég vastag, de hajlékony; vizirányosan elálló és lefelé görbülő. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, a nyél tövétől fölebb, a nyélre helyezettek, tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; itt-ott rendetlenül hullámosak, hosszu és elég vastag nyelükről lefelé lógók.

Hasonnevei. Duhamel körte.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 114.

Oberdieck, *Illustr. Monatshefte.* 1872. évfolyam. 99. l. és *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete. 1879. 145. l.

Észrevétel. E becses gyümölcsöt, mint egyikét azon gyümölcsöknek, melyek alföldi, mostoha körülményeink közé leginkább beillenek, a „Haladó gazda“ 1877-ik évi 17. számában „Duhamel körte“ név alatt már ismertettem röviden. Ajánlom a legszélesebb elterjesztésre mindenütt hazánkban.

96. Elíz vajoncza.

(Beurré d'Élise; Elisens Butterbirn.)

Származása. E rendkivül termékeny, finomízü, nyári körtét hihetőleg Van Mons nyerte magról. Oberdieck legalább azon gyümölcsfajok közt találta, a melyek ojtóvesszejét Van Mons név nélkül küldötte volt hozzá s a névtelen gyümölcsöt aztán Oberdieck keresztelte el Eliz nevü leányáról, a ki nagyon szerette e körtét. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Fajfámon már az ojtás után következő évben bemutatta első gyümölcseit s azóta évenkint gazdagon terem. Fajom valódiságáról kezeskedik Oberdieck neve, a kitől azt kaptam; de e tekintetben nem hivatkozhatom leirásokra, minthogy tudtommal még senki sem irta le körülményesen.

Érésideje. Aug. első felében.

Minősége. I. rendü sőt csaknem kitünőleg I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. A középnagynál kissebb; tehát, más szóval, kisded.

Alakja. Tompa csigaalakú; finom, hoporjasfölületü, elég szabályosan boltozott és csinostermetü, noha egyik fele rendszerint kissé hizottabb és emelkedettebb, mint a másik. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve széles talpban végződik; szára felé pedig szeliden fogyva boltozódik s tompa csúcsban fogy el. Szára középhosszú, középvastag, fás, zölddel vagy fényesbarna mázzal befuttatott; a gyümölcs csúcsán, többnyire húsos dudortól félre nyomva, sekélyke mélyedésbe vagy csaknem a fölszinre és oldalt helyezett. Kelyhe kicsiny, nyilt vagy félignyilt; kissé rendetlenül fölálló, szarunemü osztványokkal ellátott; szépen kikanyarított, lapos mélyedésben, néha pedig csaknem a fölszinen ülő.

Szine. Bőre finom, kissé zsirostapintatu, sárgás zöld; teljes értével is csak zöldessárga; napos felén többnyire szennyesvörössel márványozott, csíkolt, pontozott, vagy csak belehelt; apró, alig szembetünő, zölddel szegett pontokkal sürün behintett. Némi rozsda alakzatok csak néha és ittott tünnek elő rajta.

Belseje. Husa halványfehér, finom, kissé tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben kevés, de többnyire ép magot rejtő.

Fája. Vignövésü és igen edzett, de korai és rendkivül bő termése miatt nagy fává alig nevelhető; fölfelé törekvő vagy nyilt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel sürün beruházkodnak, szép lombos koronát alkotó. Vadonczon jól diszlik; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei, melyek kötődésük után igen jól daczolnak a kései fagyokkal is, igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; alig egyenesek; igen könyökösek; fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők; síkfölületűek vagyis nem bordázottak; fünemű korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sárgás vagy zöldes barnák; jókora nagy kerek vagy kivált a vesszők hegyefelé itt-ott kissé hoszas, fehéres pontokkal sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; egyenlőtlen, de többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, szürkével tarkázott sötétbarnák; a vesszők alján, ugyszólván talap nélkül, a kéregnek csekély duzzadásából kiállók; a vesszők hegye felé azomban elég kiálló talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok vagy hosszas kuposak, kissé hegyesek, sötétgesztenyeszinű, csupasz pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, kissé lágyszövetüek; tojásdadok vagy keskeny kerülékesek; szabályosan elkeskenyedő, rövid vagy kissé hosszas, éles hegyben végződők, csatornásak, kissé ívveltek; nyelökről csaknem vizirányosan elállók, gyenge korukban is csak széleiken és idegeiken ritkásan molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, sötét vagy homályos zöldek; széleiken előre hajló fogakkal majd élesen és mélyen, majd finoman és szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid, középvastag, elég merev; majd rézsunt fölfelé, majd vizirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, vékony fonálidomúak, a nyél tövétől kissé fölebb a nyélre helyezettek, fölfelé állók, elég tartósak. Nyár folytán az erősebb hajtások másodlevelekkel jellemzőleg sürűn beruházottak. Gyümölcsrügyet körítő levelei laposak, hullámosszélűek, igen hosszu, szétálló nyeleikről lefelé lógók.

Leirói. Tudtommal még nincsenek. Még neve is ritka gyümölcsjegyzékben van fölemlitve. Oberdieck, *Pomologische Notizen* czimü müvében (116. l.) csak röviden emlékszik meg róla.

Észrevétel. E kitünő nyári körte ugy látszik hazájára talált alföldünkön. Eddigi tapasztalataim után a legbecsesebb nyári körték egyikének tartom s jó lélekkel ajánlhatom mindenkinek a sík alföldön. Nagyon megérdemlené különben, hogy hazánk magasabban fekvő vidékein is kisérletet tegyünk vele.

97. Berry herczegnő.

(Duchesse de Berry; Herzogin von Berry.)

Származása. Frankhon nyugati részén, Nantes környékén, bizonyos Soussai család „Barrière de Fer“ nevű jószágán 1827-ben Bruneau Gábor nantesi gyümölcskertész fedezte föl s kezdette elterjeszteni fönnebbi névre keresztelvén azt. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantièresből, Simon Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon több izben termett azóta. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. elejétől aug. utóharmadáig.

Minősége. Kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisebb a középnagynál; néha középnagy.

Alakja. Zömök csigaalaku; elég szabályosan boltozott; egyik oldala rendszerint kissé hizottabb mint a másik. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé csik, honnét kelyhe felé jól kidomborodva boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik: szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva, többnyire rövid, hegyes, vagy kissé tompa csúcsban fogy el. Szára inkább rövid, mintsem középhosszu, elég vastag, fás, kissé bunkósan végződő, többnyire finom sárgásbarna mázzal bevont; majd a gyümölcs csucsából, husos gyürüzetből kiálló, majd szük üregcsébe helyezett. Kelyhe kicsiny, nyilt vagy félignyilt; elég hosszas, törékeny, rendetlenül szét és föl-álló osztványokkal ellátott; tágas, lapos üregcsében ülő, melynek sík falait finom, vagy kissé cserepes rozsdamáz szokta borítani.

Szine. Bőre igen finom, sima, néha kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld, értével fehéres vagy szalmasárga; napos oldalán gyakran karmazsin pirossal belehelt. Pontozata apró és kivált kelyhes vége felé, igen sürü, fahéjszinü vagy sárgásbarna, elég szembetünő. Rozsdafoltok majd minden gyümölcsön találkoznak, különösen pedig száras végénél és kelyhe körül.

Belseje. Husa fehér, igen finom, teljesen szétolvadó; magtokja körül is csak kissé kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, felséges, illatos és füszeresizü. Magtokja többnyire zárttengelyü; tömlőcskéiben majd idétlen, majd ép, hosszas és feketés magvakat rejtő.

Fája. Elég erőteljesnövésü, igen edzett, korán és bőven, de nem csomósan termő, virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; nyilt szögekben fölfelé törekvő vagy szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birs alanyon. Alkalmas gulafának is, szálasfának is, helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcseit még az erősebb szelek sem képesek leverni a fáról.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, karcsuak, hegyök felé mind-mind inkább elvékonyodók, egyenesek, fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé tö-

rekvők, kissé könyökösek; gyenge korukban ritkásan molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, világos barnával árnyalt sárgás zöldek; apró, kerek vagy itt-ott hosszas, fehér pontokkal ritkásan, egyenletesen, de alig szembetünőleg pontozottak; egyenlőtlen, de többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, zömök kúposak, tompa hegyüek, talapjuknál lapulók, hegyökkel a vesszőtől elállók, vörhenyes barna, kissé molyhos pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszaskúposak, hegyesek, kissé lazán álló, vörhenyessel árnyalt sötétbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, idősebb fákon kisebbek, nem vastag, de kemények szövetüek, a vesszők tövénél csaknem szívalakúak, fölebb, a vesszőkön kissé hosszas tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles hegyben végződők; a vesszők tövénél levők csaknem laposak, fölebb mind völgyesek, kissé ívelték; nyelökről kissé lefelé hanyatlók; fünemü korukban alulfölül ritkásan molyhosak; ért korukban többnyire csupaszak, bágyadt-fényüek, homályos vagy bágyadt zöldek; széleiken apró, tompa vagy itt-ott kissé éles fogakkal szabálytalanul fürészesek; nagyrészt azomban épszélüek. Levélnyelök középhosszú, középvastag, kissé molyhos, nyilt szögekben fölfelé álló és gyakran hátra görbülő. Levélpálhái hosszak, vékony, fonálidomúak; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nem sokat különböznek a vesszőkön levőktől, de nyelök hosszabb és vékonyabb s többnyire ívalakban hátra görbülő.

Hasonnevei. Duchesse de Berry d'été; Duchesse de Berry de Nantes Duchess of Berry.

Leirói. De Liron d'Airols, *Annal. de pomol.* VIII. 39.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 104.
Mas, *Le Verger*, II. 5. — Német gyümölcsészek tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. E rendkivül finom nyári körtének egyetlen egy keritett kertből sem volna szabad hiányoznia, még itt, az alföldön sem. Jó lélekkel ajánlhatom a finom gyümölcsöt kedvelők figyelmébe. Nagy termelésre azonban csak akkor volna ajánlható, ha bővebben teremne a faja.

98. Brandiwyne körte.

Származása. E kitünő gyümölcs, daczára hogy a magról kelt, anyafája már 1820-ban bemutatta első gyümölcseit, még folyvást az ujdonságok közé sorozható. Hovey szerint Éjszakamerika egyik államában Pensylvániában véletlenül kelt magról s egy sövényben találták föl Harvey Illés tanyai birtokán, Chaddforth határában. A magnemes anyafát 1833-ban egy vihar kitörvén, kevés híja volt, hogy végkép el nem enyészett e faj, de, miután törül megujitotta magát s 1844-ben ujból gyümölcsözött, mint kitünő gyümölcs, 1850-felé már nagyban kezdett elterjedni. Nevét a Brandywinei nagy ütközet emlékére s a Brandywine folyótól kapta, melynek partján fekszik a hely, hol e körte először látott napvilágot. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Dr. Lucastól Reutlingenből. Fajfámon már két izben termett. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Jul. végétől aug. közepéig.

Minősége. I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha jóval nagyobb is.

Alakja. Többnyire hosszas, inkább vagy kevésbbé hasas csigaalaku, elég szabályosan boltozott. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé jól kidomborodva boltozódik, s kelyhe körül elég talpasan fogy el; szára felé pedig mind-mind összébb szükülve, többnyire tompa kúpban fut ki; gyakran azomban a száras vég felé elejénte szeliden, aztán csekély behajlással is fogyva, rövid, kúpos csúcsot alkot. Szára majd középhosszu, majd elég hosszas, fás, görbe, tövénél, sőt gyakran csaknem végig is, husos; a gyümölcs hegyéből, husos emelkedések vagy ránczok közül többnyire oldalt kiálló. Kelyhe kicsiny, félig nyilt; rövid, molyhos, rendetlenül össze- vagy szétálló osztványokkal ellátott, tágas, de nem mély, szépen kikanyarított és reczés rozsdamázzal finoman bevontfalú üregben ülő.

Szine. Bőre kissé vastag, száraztapintatu; elejénte világos zöld, értével világos vagy czitromsárga; napos oldalán elejénte sötétes, később derültebb pirossal mosott. Pontozata sárgásszürke, elég sürü és különösen a piros szinben, elég szembetünő. Gyakran a gyümölcs finom, sárgás rozsdamázzal, — főkép száras és kelyhes végén, annyira be van vonva, hogy az alapszín csak a gyümölcs árnyas oldalán látszik ki nagyobb foltokban. Jellemző e rozsdamázon ama finom, fehéres szálcsákból álló hálózat, mely különösen a gyümölcs kelyhes végén, sürü, apró szemeket szokott alkotni.

Belseje. Husa fehér, igen finom, teljesen szétolvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, üditő savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben kevés, de többnyire ép magot rejtő.

Fája. Elég erőteljes, noha csak mérsékeltnövésü, edzett; korán és igen bőven termő; mereven fölfelé törekvő és gyümölcspeczkekkel sürün

beruházott ágaival szép, szabályos gulaalaku, szellős koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas gulafának, de szálasfának is; mérsékelten nedves talajban igen jól diszlik. Gyümölcsei jól kötődnek s kifejlődésük után is igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, egyenesek, merevek, fölfelé állók; csak kevéssé könyökösek; síkfölületüek, csak hegyök felé kissé és finoman bordázottak; gyenge korukban fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás sárgák, vagy kissé vörhenyesek; kissé kiemelkedő, változónagyságu, kerek vagy itt-ott hosszas pontokkal majd sürübben, majd ritkábban pontozottak; igen rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, zömök kúposak, kissé hegyesek, a fától elállók; itt-ott csaknem lapulók, vörhenyes vagy szürkével kissé tarkázott sötétbarna pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid kúposak, alig hegyesek, világos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, vékony de keményszövetüek, lándsásak vagy lándsás tojásdadok; szabályosan elkeskenyült, hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek; kissé ívéltek, nyelökről kissé lefelé irányulók; a nagyobbka levelek néha kissé hullámosszélüek; gyenge korukban is, ért korukban is csupaszak, simák, fényesek, sötét zöldek; széleiken igen apró, tompa fogakkal szabályosan és finoman fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján és a gyümölcspeczkeken hosszú, vékony, de merev; a vesszők hegye felé rövid, közép vastag, merev; rézsunt fölfelé vagy csaknem viziránvosan álló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei alakra nézve hasonlók a vesszőkön levőkhöz, de néha kissé nagyobbak és kissé szélesebbek; laposak; hosszu, vékony nyelökről mereven szétterülök.

Hasonnevei. Még nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dictionnaire de pomol.* I. 496.

Mas, *Le Verger*, II. 13. Német gyümölcsészektől még nem olvastam leirását.

Észrevétel. E jeles, koranyári körtét fájának termékenysége és gyümölcseinek finom ize végett, ugy szabadon álló, mint keritett házi kerteinkbe méltán befogadhatnók mindenütt hazánkban, még a sík alföldet sem véve ki.

99. Rostietzi pirók.

(Rostiezer; Rostietzer.)

Származása. Bizonytalan. Elszászból kezdett elterjedni, hol nagyban tenyésztik. 1835. táján került a Baumann testvérek bolvilleri hires faiskolájából Éjszak-Amerikába, hol csakhamar nagy tetszésre talált, Európában csak azután kezdett nagyban elterjedni, miután az amerikai gyümölcsészek méltó dicséretekkel elhalmozva leirták müveikben. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől Plantieresből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom határozottan valódi.

Éréslde je. Aug. első felében; hüvösebb tájakon aug. végén.

Minősége. I. rendü, néha kitünőleg I. rendü csemege és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kisded, néha csaknem középnagy.

Alakja. Szabályosan boltozott körtealaku; néha hosszas kúpalakú. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhefelé félgömb-alakulag végződik s ezen végén a fölszinre helyezett kelyhe miatt föl sem állitható; szára felé pedig szelíd behajlással fogyva, kissé hosszas, inkább vagy kevésbbé tompa, karcsú végben fut ki. Szára hosszú, vékony, fás, többnyire görbe és félrecsavarodó; világos zöldszinü vagy fényes barnamázzal bevont, a gyümölcs csúcsára kissé oldalt, néha finom dudorkák közé helyezett, néha pedig a gyümölcs folytatásaként kiálló. Kelyhe kicsiny, nyilt vagy félig nyilt, fölálló vagy egymásra hajló, sárgásbarna osztványokkal ellátott, csaknem a gyümölcs fölszinén ülő, vagy husos dudorkák közé beszorított.

Szine. Bőre kissé vastag, keménykés, sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte haragos zöld; értével inkább vagy kevésbbé sárgás zöld; napos oldalán szennyes vörössel belehelt. Pontozat helyett igen finom, szürkés, szakadozott rozsdahálózat tarkázza a gyümölcs fölületét, mi elsötétiti a különben élénk szinezetet.

Belseje. Husa zöldes fehér, finom, olvadó, sőt kissé pezsgő; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, illatos, füszeresizü. Magtokja kissé nyilttengelyü; apró és szük tömlőcskéiben ép magvakat rejtő.

Fája. Nálam a faiskolában, lássu növésünek mutatkozik; mig a bujanövésü Jodoigne diadala fájának egyik ágára ojtva, igen vig növekedést mutat. Korán, rendesen és elég bőven termő, mert virágzásában nem kényes, kötődött gyümölcsei pedig jól daczolnak a kései fagyokkal is. Szétálló vagy fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel mérsékelten beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon, de víg tenyészetéhez bujanövésü vadonczot kiván.

Szálasfának inkább alkalmas, mintsem gulafának. Mérsékelten nedves talajban érzi magát legotthonosabban. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, könyökösek, fölállók vagy inkább vagy kevésbbé nyilt szögekben fölfelé törekvők; alig egyenesek, elég élesen bordázottak; gyenge korukban ritkásan fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, sötét vörösek, itt-ott zöldes barnák; elég szembetünő, fehér, kerek, itt-ott tojásdad pontokkal majd sürübben, majd ritkábban pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Elég nagyok, kúposak, hegyesek, elállók; szürkével tarkázott sötétgesztenyeszinü, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák; majd alig, majd eléggé kiálló, hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, hegyesek, sötét barnával árnyalt világos gesztenyeszinü, kissé laza pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, vastag és elég keményszövetüek; tojásdadok vagy kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; többnyire mind laposvölgyesek, itt-ott kissé hullámos-szélüek, alig ívéltek; gyenge korukban is csak széleiken kissé molyhosak; ért korukban alul-fölül csupaszak, simák, fényesek, sötét zöldek; széleiken előre hajló, kerek fogakkal sürün, finoman, de kissé szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök hosszas, igen vastag, elég merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszasak, fonál vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire kerülékesek, laposak, néha csaknem kanálformán öblözöttek; kissé hullámos szélüek; hirtelen elkeskenyedő éles hegyben végződők; hosszas, vastag és elég merev nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 587.
Mas, *Le Verger.* II. 81.
Bose, *Illustr. Monatsschrift.* 1864. évfolyam. 323.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* VII. 329.

Észrevétel. E finomízü pirók körte nagyon megérdemli, hogy helyet juttassunk számára kerteinkben még a sík alföldön is. Nagyobb folyó vizeink mellékén, hol a föld ritkán száradhat ki tulságosan, hol tehát a körtefa gyökereivel mindig képes nyirkosságot találni, még nagybani tenyésztése is ajánlatos volna.

100. Tyson.

Származása. Véletlenül kelt magról egy sövényben, Tyson Jonathán bérjószágán, közel Philadelphiához az Észak-Amerikai egyesült államokban. Hovey, amerikai gyümölcsész, a ki 1847-ben először irta le, még látta az akkoriban már 50—60 éves anyafát, melynek törzse körülbelül 2 méter kerületü volt. Európába csak az ötvenes években került és itt is, az ujabbkori gyümölcsészeti müvekben már mint kitünő, terjesztésre méltó gyümölcs van ismertetve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól Jeinsenből (Hanovera), Fajfámon több izben termett már, és mindig valóban kitünő gyümölcsöket. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Aug. elejétől, aug. végeig.

Minősége. I. rendü csemege és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kisded, vagy csaknem középnagy.

Alakja. Csigás gömbalaku vagy kúpos-körtealaku; szabályosan boltozott s egyik oldala csak elvétve hizottabb, mint a másik. Zöme a szár és kehely közt a középtájra vagy kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét a szár felé majd csekélyke behajlással, majd anélkül és hirtelen fogyva, rövid, összeszükült csúcsban fogy el; kelyhe felé pedig inkább vagy kevésbbé kidomborodva, kelyhénél többnyire szük, de lapos talpban végződik. Szára hosszu, vékony vagy középvastag, fás, tövénél husos, zöldessárga, itt-ott fényes barnamázos; a gyümölcs csúcsán, annak folytatásaként húsos gyürüzetből kiálló. Kelyhe nyilt vagy félig nyilt; rendetlenül fölálló, szarunemü, rövid, barna osztványokkal ellátott, elég tágas, de sekély mélyedésben ülő, melynek karimája majd szabályosan sík, majd szelid, lapos emelkedésektől kissé hullámos.

Szine. Bőre finom, sima, kissé száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld, értével zöldessárga; napos oldalán, kisebb-nagyobb kiterjedésben, többnyire elmosódó téglavörös árnyalattal bevont, néha szép vérvörössel szinezett vagy csak vöröses pettyekkel behintett. Pontozata apró, zöldes barna, alig szembetünő. Rozsdafoltok vagy alakzatok majd hiányzanak, majd ismét egyes példányain, különösen a gyümölcs kelyhes felén elég gyakran fordulnak elő.

Belseje. Husa fehéres, igen finom, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve rendkivül bő, czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes és sajátszerü, kedves, füszeresizü. Magtokja többnyire zárttengelyü; apró tömlőcskéiben kisded, többnyire ép magvakat rejtő.

Fája. Vignövésü, edzett; korán, rendesen és bőven termő. Virágzásában nem kényes. Kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal. Fölálló vagy fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel sürün beruházkodnak, elég sürülombos, gulaalaku koronát alkot. Vadonczon szálasfának, birsen törpe gulafának alkalmas. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, elég hosszak, középvastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; egyenesek; fölállók vagy csaknem éles szögekben fölfelé törekvők; kissé könyökösek, síkfölületüek, még hegyök felé is csak alig észrevehetőleg bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sárgás vagy zöldes barnák; apró, kerek pontokkal aljuk felé sürübben, hegyök felé ritkábban s alig észrevehetőleg pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, karcsu kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállók, vörösesbarna s aljuk felé fehérmolyhos pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas kúposak, hegyesek, vörössel árnyalt sötétbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony, de igen keményszövetüek; a vesszők alján szélesebb, de a vesszők hegye felé hosszas és keskeny tojásdadok, szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles hegyben végződők; nyelök felé is elég észrevehetőleg elkeskenyedők; itt-ott csaknem laposak, többnyire azomban lapos völgyesek, kissé ívelték; gyenge korukban is csak alsó lapjukon és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos füzöldek; széleiken csak hegyök felé, finoman fürészesek, többnyire azomban épszélüek. Levélnyelök hosszas, középvastag, merev, violaszin pirossal kissé szinezett; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fejletlenek, fonálidomúak, igen hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők, hosszas tojásdadok, hegyesek, csatornásak, ívelték; épszélüek; vékony, hosszú, mereven föl és szétálló nyelökről többnyire mind lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 710.
Mas, *Le Verger.* II. 51.
Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* VIII. 321.

Észrevétel. E széles elterjesztésre méltó, kitünő jóizü gyümölcs fája méltó volna, hogy minden kertben helyet foglaljon hazánkban, még a sík alföldet sem véve ki.

101. Boutoc körte (olv. Butok).

(De Boutoc; Boutoc-Birn.)

Származása. Régi, bizonytalan. Leroy szerint, Franczia országban „Poire des Anges“ és „Poire de Notre-Dame“ név alatt már ez előtt majd 300 évvel ismeretes volt. Liron d'Airolles franczia gyümölcsész, a ki több jeles gyümölcsészeti munkát irt, adta neki először a fönebbi nevet, minthogy azt hivé, hogy Boutoc község környékéről kellett származnia, a hol magas tölgyfákkal vetekedő több százados fák találhatók e fajból. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Reutlingenből. Fajfámon habár mérsékelten, de több ízben termett már. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Éréside je. Aug. közepétől sept. közepéig.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, gyakran kisebb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azomban tojásdad vagy hosszas csigaalaku. Szabályosan boltozott, síkfölületü; egyik oldala csak néha emelkedettebb, mint a másik. Zöme a középtájnál kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig majd némi behajlással, majd behajlás nélkül fogyva, alig kissé csonkázott kúpos csúcsot alkot. Szára középhosszú, vékony, fás, kissé görbe, végig barnamázos; szük és elég mély csészécskébe helyezett, melynek karimája az egyik oldalon többnyire fölebb emelkedik, mint a másikon; néha húsos emelkedéstől kissé ferde irányba taszitott. Kelyhe kicsi, nyilt; hosszas, keskeny, szétterülő osztványokkal ellátott, csaknem a gyümölcs fölszinén vagy igen csekély, lapos üregcsében ülő.

Szine. Bőre finom, síma, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte fűzöld, értével sárgás zöld; napos oldalán zöldessárga és néha igénytelen földvörössel szinezett. Pontozata elég sürü, szabályosan elhintett, zölddel szegett barna pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsdaalakzatok leginkább csak ott láthatók a gyümölcsön, a hol ez, fejlődésközben némi karczolást kapott; azomban kehely- és szárüregében finom vagy cserepes rozsdamáz kisebb-nagyobb sugaras foltokban majd mindig találkozik.

Belseje. Husa fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; Leroy szerint azomban néha kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tágas tömlőcskéiben szép tojásdadalakú, hegyes, sötétbarnaszinü, épmagvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; elég korán és elég bőven termő. Virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő vagy nyilt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel

sűrűn beruházkodnak, elég lombos és szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; szálasfának még inkább alkalmas, mint gúlafának; ugy látszik, sem talajban sem helyben nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok, merevek; elég egyenesek, kissé könyökösek, fölállók vagy nyilt szögekben elállók; nem bordázottak; gyenge korukban igen finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, kissé fényesek, vörhenyessel vagy pirossal árnyaltak, zöldesbarnák; apró, kerek fakó pontokkal ritkásan és alig szembetünőleg pontozottak; kissé rendetlen, de többnyire középhosszú levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, elállók; csupaszak, sötétgesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; a vesszők hegye felé elég kiálló, simapárkányos talajra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid és karcsú kúposak, hegyesek, sötétgesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, vékony, de igen keményszövetüek; tojásdadok; hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy inkább vagy kevésbbé völgyesek, ívelteк; alul-fölül csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken nagy kerek fogakkal ritkásan és szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján elég hosszas, vékony, de merev, a vesszők hegye felé azomban rövidebb, csaknem vizirányosan elálló vagy nyilt szögekben fölfelé irányuló. Levélpálhái elég hosszak, vékony fonálidomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő és a vesszők alján lévő levelei nagyobbak, hosszas tojásdadok, kissé völgyesek és ívelteк; hullámosszélüek, hosszú, vékony, merev nyelökről lefelé hajlók.

Hasonnevei. Poire d'Ange; Poire de Notre-Dame; Déesse; Engelsbirn stb.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 131.

Dr. Lucas, *Illustr. Monatsh.* 1868. évf. 33. és *Auswahl werthvoller Obstsorten.* II. 45.

Oberdieck, *Illustr. Handb.* pótfüzete. 1879. 15. l.

Észrevétel. E jeles körtefaj még napjainkban sincs annyira elterjedve, mint régiségénél s jeles tulajdonainál fogva méltán megvárhatnók. Bizvást helyet szoríthatunk számára kerteinkben még a sík alföldön is!

102. Affre érsek körte.

(Monseigneur Affre ; Erzbischof Affre.)

Származása. Bivort Sándor, nem rég elhalt, kitünő belga gyümölcsész nyerte azon magonczokról, melyeket Van Mons halála után ennek örököseitől megvett volt. A Van Mons által magról nevelt anyafácska 1845-ben, tehát Van Mons halála után 3-ik évre termett először. Fönebbi névre Bivort keresztelte el, emlékeül a párisi érseknek, a ki 1848-ban jun. 25. hogy meggátolja a vérontást, magát a nép és katonaság közé vetette, hol golyó által találva, a torlaszok közt lelte halálát. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek világhírű faiskolájából, Plantiéres-ból. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. October hó folytán; hüvösebb tájakon termett vagy legalább alkalmas, hüvös helyen tartott gyümölcsei nov. végeig is elállanak.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Gömbölyded vagy csigás gömbalaku; egyik oldalán kissé hízottabb mint a másikon, de azért szép szabályos termetü és síkfölületü. Zöme a középtájon alul, kissé a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen fogyva gömbölyödik, de kelyhe körül elég széles karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán mind-mind inkább fogyva gömbölyödik s igen tompa végben enyészik el. Szára hosszú, vékony, de erős, fás, görbe, néha tövénél is, többnyire azomban csak hegyénél bunkós; egész hosszában vöröses fényes-barna mázzal bevont; szépen kikanyarított, tágas, de többnyire sekély üregbe helyezett. Kelyhe középnagy, nyilt vagy félignyilt; szétterülő, barnásszürke, szarunemü, törékeny osztványokkal ellátott, tágasnyílású, inkább vagy kevésbbé mély és szük üregben ülő, melynek aljáról kissé cserepes, de különben finom rozsdamáz indul ki s gyakran, szakadozott sugarakban, túlterjeszkedik a mélyedés karimáján is, hol néha szelíd, lapos emelkedések is láthatók, mélyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is levonulnak a nélkül, hogy annak kerekdedségét megzavarnák.

Szine. Bőre kissé vastag, keménykés, elég sima, de kissé érdestapintatú, fénytelen; elejénte sáppadtzöld, értével zöldessárga; napos oldalán néha kissé világos narancssárga; szabálytalanul elszórt, elég nagy és szembetünő rozsdapontokkal elég sürün pontozott s különösen a gyümölcs kelyhes végén és napos oldalán vörhenyes rozsdával pettyezett és márványzott.

Belseje. Húsa fehéres vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, kissé tömött, olvadó; magtokja kürül is alig kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben hosszas tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és edzett; korán és igen böven termő, mert virágzásában nem kényes, kötődött gyümölcsei pedig igen jól daczolnak a kései fagyokkal; rézsunt fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek

gyümölcspeczekekkel hamar és jól beruházkodnak, ritkás, szellős, gúlaalakú koronát alkotó; diszlik vadonczon is birsen is; egyaránt alkalmas szálasfának is, gúlafának is; helyben és talajban nem igen válogatós; gyümölcsei daczolnak a fán a viharokkal is.

Vesszei. Elég számosak, elég hosszak, vékonyak; alig egyenesek; igen könyökösek; fölállók vagy nyiltszögekben elállók; nem bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, sárgás vagy zöldesbarnák; hegyök felé vöröses barnák; igen hosszas fehéres vagy sárgás pontokkal ritkásan, de elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen, vagyis itt-ott hosszas, itt-ott rövid levélközüek.

Rügyei. Elég nagyok, hasaskúposak, hegyesek; a vesszőtől elállók és gyakran sarkantyúsan kiszögellők; szürkével szegélyzett sötétgesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, simapárkányos talapra kelyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, sugárkúposak, hegyesek; szürkével kissé tarkázott gesztenyeszínű, lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, vagy főkép a vesszők alján, középnagyok; vékony, keményszövetüek, lándsásak vagy lándsástojásdadok; többnyire elég szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; teknősek vagy csatornásak, alig ívelték; nyelökről majd lefelé, majd vízirányosan el-, majd ismét rézsunt fölfelé állók; gyenge korukban fehérmolyhosak, mindkét szélükön egész hosszukban igen besodródottak, homályosvörössel árnyalt szürkés-zöldek; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világoszöldek; széleiken a fogazatnak csak itt-ott látszanak finom nyomai; többnyire azomban épszélüek. Levélnyelök a vesszők alján elég hosszas, a vesszők hegye felé rövid, középvastag, elég merev, pirossal néha kissé belehelt; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé irányuló. Levélpálhái igen kicsinyek, fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők; kerülékesek, laposvölgyesek, két végükön többnyire igen elkeskenyedők; igen hosszú vékony, de elég merev nyelüek, többnyire lefelé konyulók.

Hasonnevei. Affres Dechantsbirn.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 430.
Mas, *Le Verger.* III. 181.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 483. s többen mások.

Észrevétel. E jeles körte szintén jól beillik alföldi gyümölcseink közé; gazdagon terem, noha úgy látszik, hogy pihenni is szokott nagy termése után. Még száraz évjáráskor is finom ízű gyümölcseit a rovarok és szelek sem pusztítják, mint ezt akárhány gyümölcsfajnál tapasztaljuk itt, az alföldön. Méltó, hogy minden kertben helyet adjunk számára.

103. Cross.

Származása. E jeles körte Éjszak-Amerikából, az Egyesültállamokból származik. Downton szerint 1830-ban Newburyportban (Massachusett állam) bizonyos Cross ur birtokán találtatott. Európában s különösen Franczіaországban 1850 körül kezdette Leroy elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantiéres-ból, a Simon-Louis testvérektől. Fajfámon csakhamar termőre fordult s azóta évenkint, ha nem is bőven, de rendesen terem. Mind növényzete, mind gyümölcsei egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. elejétől oct. végeig tartott; hűvösebb tájakon bizonyára decemberig is eltarthatók lesznek gyümölcsei.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Csigás-gömbalakú vagy lapos-gömbalakú; egyik oldalán kissé emelkedettebb, mint a másikon; noha kissé emelkedéses vagy bordásfölületü, de átalánosságban mégis elég széptermetü. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve, kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig behajlás nélkül s mind-mind inkább fogyva, csonkakúpos véget alkot. Szára középhosszú, vastag, húsos, kissé görcsös, bunkósan végződő, világos sárgásbarna mázzal borított; majd szépen kikanyarított, majd húsos emelkedésektől összeszükített üregbe helyezett s többnyire ferdén álló. Kelyhe igen kicsi, zárt vagy félignyilt; apró, szarunemü, fölálló, gyakran hiányos osztványokkal ellátott; tágas nyilású, szük és inkább vagy kevésbbé mély üregben ülő, melynek karimája szelíd emelkedéseket mutat, melyek elenyésző, lapos bordákként a gyümölcs derekán is tovább nyomozhatók.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte homályos sáppadtzöld, értével homályos büdöskőszin-sárga vagy élénksárga; napos oldalán, főkép a napnak jól kitett példányain, élénk pirossal gyöngéden mosott vagy csak belehelt. Pontozata elég sürü, szabályosan elhintett, apró, fakószinü pettyecskék alakjában jelentkező, elég szembetünő. Rozsdafoltok vagy alakzatok a gyümölcs derekán ritkásan, de szár és kehelyüregének falain elég sürü, finom, fahéjszín rozsdamázzá összefolyva, majd mindig fordulnak elő.

Belseje. Húsa sárgásfehér, csaknem áttetsző, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak finoman kövesszemcsés; leve elég bő, czukros, finom savanynyal emelt, sajátszerüen és finoman illatos, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja nyilttengelyü; tömlöcskéiben hosszúkás, hegyes, sötétesbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, elég edzett, noha nálam a faiskolai ojtványok a hosszantartó, nagy szárazságot megsínylették; korán, rendesen, ha nem is éppen bőven terem. Fölfelé törekvő, de idővel lefelé hajló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar beruházkodnak, elég sürülombos, de azért mégis szellős, félgömbalakú koronát alkot. Alkalmas szálasfának

inkább, mint gulafának. Diszlik vadonczon is, birsen is; de vígtenyészetéhez megkivánja, hogy a talaj, melyben él, mérsékelt nedvességgel birjon. Nálam a fajfán a Hardenpont vajonczának egyik ágára ojtva, még tartós szárazságkor is jól tenyészett. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok; egyenesek, kissé könyökösek; fölfelé állók vagy kissé nyiltszögekben fölfelé törekvők; alig észrevehetőleg, finoman bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, zöldessárgák vagy zöldesbarnásak; aprócska, hosszas vagy kerek, fehér pontokkal elég sürün, de alig szembetünőleg pontozottak; elég rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpú kúposak; alig hegyesek, a vesszőtől elállók; szürkével tarkázott világos-gesztenyeszínüek; alig kiálló, csaknem simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, zömök tojásdadok, alig hegyesek; kissé lazán álló, világos-gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, kissé vastag és keményszövetüek; hosszas tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; többnyire félregörbülő, hosszas, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak, s kissé hullámosak; a vesszők hegye felé kissé völgyesek s gyakran csavarosan félregörbülők; íveltek; gyenge korukban is csak alsó lapjukon kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken alig észrevehetőleg, finoman fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, vékony, a vesszők hegye felé rövid, elég vastag, merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonálidomúak, a nyél tövétől többnyire kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei elég nagyok, hosszas tojásdadok, laposak vagy laposan völgyesek; hosszas, merev nyelökről rendetlenül föl- vagy szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 605.

Mas, *Le Verger.* I. 153. Német gyümölcsészek még aligha irták le.

Észrevétel. E finom körtefaj sok tekintetben jól beillik alföldi viszonyaink közé is. Nagyobb folyóvizeink mellékén, hol gyökereivel a neki kellő nedvességet mindig föltalálhatja a talajban, méltán megérdemelné, hogy alföldi kerteinkben helyet adjunk számára.

104. Téli Kálmán körte.

(Bon-Chrétien d'hiver; Winter-Apothekerbirn.)

Származása. Régi, bizonytalan. A XVI. és XVII-ik században egyike volt e körtefaj a legkeresettebb fajoknak úgy annyira, hogy királyok és nagy urak előtt a nép részéről ez volt a legszivesebben fogadott ajándék. Sokat foglalkoztak eredete kikutatásával a gyümölcsészeti írók. Be-akarták sokan bizonyítani, hogy már a rómaiak idejében Crustuminum név alatt ismeretes volt: de nem sikerült, mert elfogadható bizonyítékot nem voltak képesek felhozni állításuk mellett. Annyi azomban bizonyos, hogy Franczíaországban már a XVI-ik századból maradt föl írásbeli adat, melyből kitünik, hogy „Bon-Chrétien d'hiver" neve alatt már akkor is ismeretes volt e faj. Hihető, hogy hazánkban is el volt már akkor terjedve: de mi e részben a régi korból semmi írásbeli adatot sem tudunk mellette fölhozni. „Téli Kálmán körte" magyar elnevezését nem a régi, hanem a legujabb korban nyeré: de, hogy ujabbkori hazai gyümölcsészeink előtt is kevéssé lehetett ismeretes, onnét gyaníthatjuk, hogy egy ujabbkori gyümölcscsel, a Hardempont vajonczával vélték azonosnak e fajt. — Ojtóvesszejét több hiteles helyről még a hatvanas években hozattam meg külföldről. Több ízben termett már nálam. Fajom valódiságáról elég módom és időm volt meggyőződhetni.

Érésideje. Nálam nov.-jan. Alkalmas, hűvös helyen és hűvösebb tájakon termett gyümölcsei tavaszig is eltarthatók.

Minősége. II. rendű csemege s I. rendű háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Hasas körtealakú, bordás, buczkosfölületű; egyik oldalán többnyire hízottabb, mint a másikon; emelkedéses és hovadásos voltát leszámítva, mégis elég szép termetű. Zöme középtájra, gyakran pedig alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen fogyva gömbölyödik, de elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, de aztán egyenetlen behajlással fogyva, magas, többnyire tompa kúpos csúcsban enyészik el. Szára hosszú, csaknem középvastag, fás, hajlékony, többnyire mindkét végén bunkós, görbe vagy félrecsavarodó; fényes pirosas barna mázzal bevont; kiemelkedő, fehéres pontokkal ritkásan pontozott; a gyümölcs csúcsán szabálytalan mélyedéskébe helyezett vagy húsos emelkedéstől félre nyomott; néha pedig csaknem a gyümölcs folytatásaként húsosan kiemelkedő. Kelyhe zárt vagy félignyilt; hosszas, keskeny, hegyes és molyhos, fölálló vagy egymásra boruló osztványokkal ellátott; szük, de nem mély üregben ülő, melynek karimáján lapos emelkedések váltakoznak, a melyek aztán szabálytalan lapos bordák alakjában a gyümölcs egész hosszában nyomozhatók.

Szine. Bőre kissé vastag, finoman hovadásos, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadtzöld; értével inkább vagy kevésbbé élénksárga; napos oldalán tüdőszín pirossal mosott vagy csak belehelt, mely szinezet azomban az árnyékban nőtt gyümölcsöknél hiányozni is szokott. Pontozata sürü, a piros színben elég szembetünő, apró, szürkésbarna vagy csak szürkés pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsdafoltok és alakzatok csak elvétve fordulnak elő fölületén; de néha pirossal szegett, feketés ragyaszeplők mégis láthatók rajta.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásfehér, félfinom, tömöttes, roppanó vagy félszerint olvadó; magtokja körül néha kövesszemcsés; leve elég bő, igen czukros, csaknem minden savanyt nélkülöző, gyöngéden illatos, kellemes, noha nem mindig elegendőleg füszeresizü. Magtokja csak kissé nyiltengelyü; lapos tömlőcskéiben zömök, feketés ép vagy idétlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésü, edzett; korán és igen bőven termő, mert virágai és kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé

törekvő, nyúlánk ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel és vesszőkkel csak szegényesen ruházkodnak be, ritkás, szellős, sugárkoronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is; szálasfának inkább alkalmas, mint gulafának; alföldi éghajlatunkkal, könnyen kiszáradó, laza talajunkkal igen jól megelégszik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszak, vastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók; síkfölületüek; hegyök felé is csak kissé bordázottak; könyökösek, elég egyenesek; fölállók; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek; alul zöldes, fölül vörösesbarnák; aljuk felé kerek, hegyökfelé néha hosszas, fehéres pontokkal majd sürübben, majd ritkábban, de nem szembetünöleg pontozottak, hosszas levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, kúposak, hegyesek, csaknem lapulók, sötétgesztenyeszínüek; majd alig, majd kivált a vesszők hegye felé elég kiálló, többnyire simapárkányos talapra helyezkedők. Jellemző e fajnál, hogy a vesszők alja felé levő rügyek jó darabon alva szoktak maradni s így az ily helyeken lombtalanok lesznek.

Virágrügyei. Nagyok, szögletesek, tompa kúposak, sötétgesztenyeszínüek.

Levelei. Elég nagyok, elég vastag és keményszövetüek, hosszas kerülékesek vagy hosszas tojásdadok; néha csaknem lándsásak; félrecsavarodó, hosszas, éles hegyben végződők; néha szelíden hullámosszélüek; a vesszők alján laposak; a vesszők hegye felé is csak kissé völgyesek; íveltek; gyenge korukban alul-fölül molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötétzöldek; széleiken rendkivül finom, tompa fogakkal alig észrevehetőleg fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök hosszú, vastag, merev; éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái hosszak, vékony fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszas, széles tojásdadok; csaknem laposak és csaknem épszélüek; hosszú, vastag, fölfelé álló nyelükről ívelten lefelé hajlók.

Hasonnevei. Bon-Chrétien; Bon-Chrétien de Tours; Poire de st. Martin; Gute Winterchristbirne. stb.

Leirói. Royer, *Ann. de pomol.* I. 4.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 460.
Mas, *Le Verger.* I. 18. sz. alatt.
Diel, *Kernobstsorten.* II. 169.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 147. és sokan mások.

Észrevétel. Fájának rendkivüli termékenysége, gyümölcseinek nagysága és szépsége végett is egy-egy fának bizvást helyet adhatnánk számára kerteinkben mindenütt hazánkban. Az alföldön pedig, hol gyümölcsei mindig jobbízüek s hamarább is érnek, mint pl. éjszaki Németországban, hol csak léczezetre kipeczkelve délnek néző falak mellett gügyölgetik, — nagybani tenyésztése is kifizetné magát. Aszalványnak igen alkalmas s piaczainkon egyike lenne legkapósabb gyümölcseinknek.

105. Desportes Mór.

(Maurice Desportes ; Moritz Desportes.)

Származása. Franeziaországban Leroy András angers-i híres faiskolájában nevelkedett magról. Első gyümölcseit 1863-ban mutatta be e jeles körteujdonság, mely a Leroy faiskolai üzletének igazgatója, Desportes Iván legifjabb fiáról Mórról neveztetett el. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből (Hanovera). Fajfámon csakhamar termőre fordult. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leírással, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepe táján.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Hosszas, hasaskúpos vagy hasas körtealakú; egyenetlen, buczkosfölületü. Zöme a középtájon alul, a kelyhesvég felé esik, honnét kelyhefelé inkább vagy kevésbbé fogyva gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán hirtelen fogyva vállat vagy behajlást alkot s hosszas, karcsú és hegyes kúposan fogy el. Szára hosszú, elég vastag, fás, görbe, fényes, vörösesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából, annak folytatásaként, húsosan kiemelkedő. Kelyhe kicsi vagy középnagy, nyilt; rendetlenül föl- és szétálló, barnás szarunemü osztványokkal ellátott; majd tágas és elég mély, majd sekély üregben s csaknem a fölszinen ülő. Kehelyüregének karimáját többnyire lapos emelkedések teszik hullámossá, melyek elenyészőleg vagy jól kiduzzadtan a gyümölcs derekára is levonulnak s annak egyik oldalát gyakran hízottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre finom, sima, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadtzöld, értével zöldessárga; napos oldalán aranysárga s gyakran szelíd pirossal szinezett. Pontozata apró, igen sürü, barna, elég szembetünő. Finom rozsdamáz úgy kelyhes, mint száras végén nagyobb foltokban, de egyebütt, a gyümölcs fölületén, csak hálózatosan és itt-ott érdes rozsdaszeplőkké összefolytan fordul elő.

Belseje. Húsa fehér, zöldes erekkel, rendkívül finom, tömött, olvadó, vajszerü; magtokja körül sem köves; leve igen bő, czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja csaknem zárttengelyü; tömlőcskéiben többnyire ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és igen edzett; virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; korán, rendesen és elég bőven termő; fölfelé törekvő és gyümölcspeczkekkel jól beruházott ágaival ritkás, szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább disznlik, mint birsalanyon; szálasfának inkább alkalmas, mint gúlafának; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszak, középvastagok, fölfelé elvékonyodók, fölfelé törekvők, egyenesek, kissé könyökösek, finoman bordázottak; gyenge korukban fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem

fényesek, zöldesbarnák; hegyök felé pirosas barnák, hosszas vagy kerek, fakószinű pontokkal aljuk felé sürübben, hegyök felé ritkábban s alig szembetünőleg pontozottak; többnyire hosszas levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, karcsúkúposak, hegyesek, elállók, gyakran pedig alakulni kezdő gyümölcspeczkek gyanánt sarkantyúsan kiszögellők; sötétgesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, laposan és finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, kúposak, hegyesek; lazán álló, sötétgesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, a vesszők hegye felé kisebbek, vékony, de keményszövetüek, hosszas tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; többnyire csatornásak; szépen ívéltek; csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal igen finoman fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, a vesszők hegye felé mind-mind rövidebb, vastag és elég merev, csaknem viziránvosan elálló vagy nyiltszögekben fölfelé irányuló. Levélpálhái kicsinyek, fonál vagy áridomúak, szétállók, hegyökkel a vessző felé vissza nyujtózkodók; a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszas, vastag, föl és szétálló nyelökről lefelé görbülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 415. Tudtommal mások még nem irták le.

Észrevétel. E jeles körteujdonság, úgy látszik, napjainkig sem vonta magára a gyümölcsészek figyelmét, pedig mind fájának egészséges és termékeny volta, mint gyümölcseinek finom íze végett nagyon megérdemlené, hogy kerteinkben, még sik alföldünkön is helyet szorítsunk számára.

SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

106. Darmstadti bergamot.

(Bergamotte de Darmstadt; Darmstädter Bergamotte.)

Származása. E jeles sept.-octóberi körtét Jahn, német gyümölcsész szerint, a ki azt első irta le, báró Könitz Meiningen melletti gyümölcsösében „Darmstadti vajoncz“ név alatt fedezték föl s állítólag Darmstadtból, Günderode-tól került oda. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Reutlingenből. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept.-október.

Minősége. I. rendű, néha kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, gyakran kisebb is.

Alakja. Két végén belapított gömbalakú, szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik; száras vége felé azomban, noha kissé összébb húzódva gömbölyödik. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag, fás, tövénél gyakran hússos, hegyénél pedig kissé bunkósan végződő; zöldes vagy sárgásbarna mázzal csaknem egész hosszában befuttatott; szürkésfehér pontokkal ritkásan behintett; a gyümölcs tetején, — többnyire ferdén álló — inkább vagy kevésbbé szük és mély üregbe, mintegy erőszakosan belenyomott. Kelyhe kicsiny, nyilt; szétterülő vagy rendetlenül szétálló, rövid és keskeny osztványokkal ellátott; csaknem a gyümölcs fölszinén vagy szépen kikanyarított szük és csekély üregben ülő.

Szine. Bőre finom, sima vagy csak kissé érdes és száraz tapintatú; elejénte bágyadtzöld, értével sárgás-zöld, miből azomban csak itt-ott tünik ki tisztán egy-egy nagyobbka folt; mert az egész fölület finom, itt-ott érdes rozsdamázzal csaknem egészen be van vonva vagy legalább márványozva és tarkázva. Pontozata többnyire csak az alapszínben tünik szembe, igen apró, fahéjszín pettyek alakjában jelentkező. Napszegte darabjai sem kapnak pirosságot.

Belseje. Húsa fehér, finom, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, finoman illatos, kellemes fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tágas tömlöcskéiben mindkét végükön hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, egészséges, edzett, noha gyenge hajtásai és levelei a kései fagyokra kissé érzékenyek, de virágzásában nem kényes, kötődött gyümölcsei pedig jól daczolnak a kései fagyokkal; korán, rendesen és bőven termő; fölfelé törekvő vagy nyilt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Vadonczon jól diszlik; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszasak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé csak keveset vékonyodók; fölállók vagy rézsunt fölfelé törekvők; egyenesek, kissé könyökösek, körösközül egész hosszukban síkfölületüek; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, olajszínzöldes barnák; kissé kiemelkedő, többnyire hosszas, vörhenyes pontokkal elég sürün és szembetünöleg pontozottak; rendetlen, de mégis többnyire középhosszú levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, hasaskúposak, hegyesek, elállók; sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövidkúposak, hegyesek; kissé lazán álló, szürkével mosott sötétgesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony, keményszövetüek; hosszas tojásdadok vagy széles lándsásak; néha nyelökfelé éppen úgy elkeskenyedők, mint hegyök felé; többnyire rövidke, néha fölfelé hajló, éles hegyben végződők; laposak vagy völgyesek; nem ívéltek; alul-fölül csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken igen tompa fogakkal alig észrevehetőleg fürészesek, csaknem épszélüek. Levélnyelök középhosszú, elég vastag, hajlékony; csaknem vízirányosan elálló vagy rézsunt fölfelé irányuló. Levélpálhái hosszasak, fonálidomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő, valamint a gyümölcsvesszőkön és peczkeken levő levelei, egészséges fákon, ha kései fagy nem érte őket, mindig nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszas tojásdadok vagy kerülékesek, laposak; rövidke, éles hegyben végződők; kissé ívéltek; hosszas, vékony, mereven szét- vagy fölálló nyelökről kissé lefelé görbülök.

Hasonnevei. Beurré de Darmstadt; Darmstädter Butterbirn.

Leirói. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstkunde.* II. 297.
Mas, *Pomol. générale.* IV. 25. lap.

Észrevétel. E jeles körtefajt is bízvást befogadhatjuk alföldi gyümölcseink közé; mert bárha itt gyakran pusztít is a kései fagy, a mikor aztán e faj levelei rendszerint megzsugorodnak, de, mert virágaira és kötődött gyümölcseire kevés káros hatást gyakorol a kései fagy is, mindig biztosak lehetünk, hogy fánk meddő nem marad, hanem évenkint meghozza ízletes gyümölcseit.

107. Papkörte

(Poire de Curé; Pastorenbirn.)

Származása. Egy százada mult, hogy e becses körtefajt Frankhonban bizonyos Leroy nevü, villiers-en-brenne-i lelkész, Clion közelében, a fromenteau-i erdőben, hol véletlenül kelt magról, föltalálta és kezdette elterjeszteni. Tisztes korához mérten eléggé is el van már terjedve a világon. Időjártával hasonnevei száma ugy fölszaporodott, hogy a Simon-Louis testvérek által kiadott „Guide pratique“ (= Gyakorlati kalauz) már negyvenhármat számlál ilyenekül el. Nálunk még kevéssé ismeretes e faj, mit onnét is következtetek, mert a 44-ik hasonneve, napjainkban nálunk keletkezett. Gelsei Biró Vincze, volt 184$^{8}/_{9}$-iki honvéd bajtársam, nem tudhatván meg senkitől e körte valódi nevét, „Kossuth körte“ névre keresztelte el s e név alatt kezdette hazánkban elterjeszteni. Egy régi, ismertnevü gyümölcsnek más névre való elkeresztelése ha megjárja is a közéletben, de a gyümölcsészet irodalmában meg nem engedhető. Egy, a természetben még nem levő, magról nevelt uj gyümölcsöt szabad csak megkeresztelnünk tetszésünk szerinti névre, de az ismert nevüeket más névre elkeresztelni nem. Ha nagy hazánkfia dicső nevét a gyümölcsészetben is meg akarjuk örökíteni; igyekezzünk magot vetni s igyekezzünk magról kelt fáinkról egy uj, minden tekintetben kitünő, terjesztésre méltó gyümölcsfajjal lepni meg a világot s annak adjuk aztán a Kossuth nevet. Gyümölcsészeti tekintetben csak igy járhatunk el helyesen, különben semmiesetre sem. A papkörte ojtóvesszejét több hiteles helyről is megkaptam. Nálam már több ízben termett. Fajom valódiságáról elég módom volt meggyőződést szerezhetni.

Érésideje. Nálam oct.-november: de hüvösebb tájakon vagy legalább alkalmas, hüvös helyen tartva, januárig is eltartható.

Minősége II. rendü csemege- s I. rendü gazdasági és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Hosszas, hasas körtealakú; majd ismét gula- vagy kobakalakú; elég síkfölületü; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé inkább vagy kevésbbé fogyva gömbölyödik, s kelyhe körül többnyire ferdén álló és szük karimában végződik úgy, hogy ezen végén ritkán állhat meg; szára felé pedig többnyire szelíd behajlással fogyva, hosszú, de azért elég vastag, kúpos csúcsban enyészik el. Szára hosszas, középvastag, fás, görbe, tövénél kissé húsos, hegyénél bunkós; fényes barnamázos; a gyümölcs csúcsán annak folytatásaként húsosan kiemelkedő vagy húsos emelkedéstől egészen ferdére nyomott. Kelyhe igen nagy, nyilt; csillagalakúlag szétterülő vagy kissé fölálló, hosszas, hegyes szarunemü osztványokkal ellátott; többnyire tágas, de igen sekély üregben ülő, melynek aljáról lapos mélyedések és emelkedések indulnak ki s a mélyedés karimáját hullámossá téve, inkább vagy kevésbbé kiemelkedő bordákként a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét többnyire megzavarják.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos füzöld, értével szalmasárga; napos oldalán is csak

kissé élénkebb sárga s néha, napszegte darabjain, igénytelen földvörössel belehelt. Pontozata elég sűrű; elejénte barna, később fahéjszínre változó, egyenlően elszórt, szembetünő pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsdaalakzatok száras, kivált pedig kelyhes végén sürübben, mig egyebütt, fölületén, csak itt-ott szakadozottan tünnek elő.

Belseje. Húsa bágyadt fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt,, mibe azomban néha kevés összehúzó fanyarság is vegyül, különben elég kellemes, fűszeresízü. Magtokja nyilttengelyü; tágas tömlőcskéiben többnyire idétlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, edzett; nem korán — mert előbb nagy fává kell növekednie — de aztán rendesen és igen bőven termő, mert virágai sőt kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; rendetlenül fölfelé vagy szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak; sürülombos koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is. Szálasfának még inkább alkalmas, mint gulafának. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei nagyságuk mellett is, jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, középvastagok; hegyök felé elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők; egyenesek, hajlékonyak, föllállók vagy nyilt szögekben elállók; nem bordázottak; gyenge korukban sürün fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, szürkésvörösek vagy zöldesbarnák; kissé kiemelkedő, jókora nagy, kerek, fehéres vagy fakó pontokkal ritkásan és szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azomban hosszas levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, hosszas kúposak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elállók, szürkével sürün tarkázott sötétgesztenyeszínüek; alig kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kissé hosszas kúposak, alig hegyesek, fehérmolyhos szegélyü, sötétgesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok. vékony, de igen keményszövetüek, kerekdedek, hirtelen elkeskenyült, rövidke. éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak vagy kanálformán öblösek, kissé hullámosszélüek; a vesszők hegye felé völgyesek vagy csatornásak, alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan és mereven szétállók; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek, széleiken igen éles fogakkal sürün, finoman és szabályosan fürészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag, merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonáldomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei ritkán nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszas, vékony, hajlékony nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Belle Adrienne; Curette; Comice de Toulon; Monsieur; Vicar of Winkfield stb.

Leirói. Liron d'Airolles, *Annal. de pomol.* II. 21.
Leroy. *Dict. de pomol.* I. 610.
Mas, *Le Verger.* I. 87.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 503. és sokan mások a régiebb és ujabb gyümölcsészek közül.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó még alföldünk síkságain is.

108. Payen vajoncza.

(Beurré Payen; Payens Butterbirn.)

Származása. Boisbunel, roueni gyümölcsész nyerte magról s keresztelte el a kitünő vegyész, Payen nevéről. 1860-ban termett nála először s 1863-ban hozta csak forgalomba, midőn faiskolájában, Dr. Lucas szerint 5 franc volt az ára az egy éves csemetéknek e fajból. Leroy e jeles körteujdonságot egyszerüen csak „Payen“ név alatt irja le, megkülönböztetésül egy másik, kevésbbé értékes körtefajtól, melyet ő Belgiumból szintén Beurré Payen (=Payen vajoncza) név alatt kapott s kitünő „Gyümölcsészeti szótárá“-nak I. kötetében is e név alatt irt le. — Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Kolozsvárról, Veress Ferencz fényképésztől, kihez e faj egyenesen Boisbuneltől került. Több ízben termett nálam. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Sept.-october.

Minősége. Nálam kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Mindig kisebb a középnagynál, tehát kisdednek mondható.

Alakja. Kúpos csigaalakú, néha rövid körtealakú, síkosfölületü és széptermetü. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíd domborodással boltozódik s kelyhénél elég lapos karimában fogy el; szára felé pedig elejénte szelíden domborodva, aztán behajlással fogyva, takaros tompakúpos véget alkot. Szára hosszas, vékony, fás, kissé görbe, tövénél kissé húsos; fényes vörhenyesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán, csekélyke mélyedésbe, mintegy erőszakosan benyomott vagy csaknem a fölszínre helyezve húsos gyürüzettől vagy emelkedéstől kissé félre nyomott. Kelyhe középnagy, nyilt; majd szétterülő, majd fölálló, hosszas, keskeny és törékeny osztványokkal ellátott; majd szabályosan kikanyarított, majd ismét laposan barázdolt falú, inkább vagy kevésbbé mély üregben ülő, melynek karimáján csak ritkán láthatók észrevehető emelkedések, melyek aztán elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Szine. Bőre finom, de szívós, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő, elejénte fehéres zöld, értével bágyadt szalmasárga; napos oldalán is csak ritkán vehető észre némi piros szinezet mintegy oda lehelve. Pontozata sürü, egyenlően elhintett, igen apró, barnás vagy fahéjszín pettyecskék alakjában jelentkező, s elég szembetünő. Rozsdafoltok hálózatosan csak itt-ott, különösen pedig kehelyüregének falain fordulnak elő.

Belseje. Húsa fehér, néha kissé zöldesbe játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, illatos és füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, edzett; korán és igen bőven termő, mert virágai is, kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel sürün beruház-

kodnak, magas gulaalakú, sűrűlombos koronát alkotó. Díszlik vadonczon is, birsen is; egyaránt alkalmas szálasfának is gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók; könyökösek; egyenest fölfelé állók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők, nem bordázottak; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, csaknem fényesek, kissé pirosas sárgák vagy olajszín barnák, apró, vörhenyes pontokkal elég sürün, de nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire középhosszú levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, kissé hosszaskúposak, elég hegyesek; a veszszőtől jól elállók; lazán álló, sötétgesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; eléggé kiduzzadt, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hosszas tojásdadok vagy hosszas kúposak, hegyesek; sötétgesztenyeszínű, laza pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Jókora nagyok, kissé vastag és keményszövetüek; széles kerülékesek vagy tojásdadok; rövidke, hátra görbült, éles hegyben végződők; csaknem laposak; a vesszők hegye felé völgyesek, ívveltek; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak, ért korukban alul-fölül csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal finoman és szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid vagy középhosszú, középvastag, merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a veszszőkön levők; laposak, szelíden hullámosszélüek, ívveltek, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétállók s többnyire lefelé hajlók.

Hasonnevei. Poire Payen.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 511.

Dr. Lucas, *Illustr. Monatshefte.* 1869. évfolyam, 98. l. Mások tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. Nálunk, hol a gyümölcsfák a nyári viharok s az őszkezdeti erősebb szelek ellen semmi ótalomban sem részesülhetnek, mindig előnyösebb volna a kisebbfajta gyümölcsöket tenyészteni, mintsem a nagy gyümölcsöt termő fájokat. A Payen vajoncza különösen beillik alföldi viszonyaink közé. Fönebbiekben elszámlált jeles tulajdonai végett jó lélekkel ajánlhatom mindenkinek.

109. Almaalakú körte.

(Poire pomme; Apfelbirn.)

Származása. Régi, bizonytalan. Du Mortier belga gyümölcsész „Bergamotte pomme“ név alatt irja le „Pomone tournaisienne“ czímü, 1869-ben kiadott munkájában, hol bizonyos Rabot Mihály wez-i gyümölcskertészt említ föl e körtefaj szerzőjéül, de, hogy ezt Rabot uram 1850. körül magról nyerte volna, bajos elhinni, mert körténkről, Jahn szerint, már a mult századbeli gyümölcsészek müveiben is, mint némely vidéken már nagyon is elterjedt gyümölcsfajról tétetik említés. Ojtóvesszejét a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, 1874-ben kaptam. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcs, növényzet, egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Éréslideje. Nálam september; hüvösebb tájakon oct.-nov.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Almaalakú, vagyis két végén belapított és néha kissé hengeres gömbalakú; többnyire szelíden emelkedéses fölületü. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé egyenlően boltozódik. Szára rövid, néha alig emelkedik ki a szárüreg karimája színvonaláig, vastag, fás, kissé görcsös, bunkósan végződő; barnafoltos, zöldessárga; többnyire kissé ferdén áll szük és mély tölcséralakú üregében, melynek falain és karimáján ritkán láthatók szembetünő emelkedések vagy mélyedések. Kelyhe kicsi, nyilt; fölálló, törékeny, rövid osztványokkal, melyek gyakran hiányzanak is; szépen kikanyarított mély és inkább vagy kevésbbé szük üregben ülő, melynek karimáján hullámos emelkedéseknek még nyomai sem láthatók.

Szine. Bőre vastag, keménykés, érdes és száraztapintatú; elejénte sáppadtzöld, értével aranysárga; napos oldalán néha téglavörössel mosott; sárga alapszinéből azomban néha csak szakadozott foltok csillámlanak ki, minthogy csaknem az egész fölület vörhenyes rozsdamázzal van bevonva, márványozva és hálózva; itt-ott egyes, zöldes szeplőcskék is fordulnak elő rajta.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásfehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Nagy szárazságkor vidékemen összehúzó fanyarság is vegyül savanyába. Magtokja csaknem zárttengelyü; tömlőcskéiben egészséges, hosszas, barna magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges, edzett; korán és elég bőven termő; virágai és kötődött gyümölcsei elég jól daczolnak a kései fagyokkel; fölfelé törekvő vagy kúszáltan szétálló ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel korán és kellőleg beruházkodnak, csaknem félgömb alakú szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; szálasfának is inkább alkalmas, mint gulafának; vidékem körülményei közt jól diszlik; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok; hegyök felé inkább vagy kevésbbé elvékonyodók, fölállók vagy elállók s ívalakúlag fölfelé görbülők; elég egyenesek, könyökösek, síkfölületüek; még ért korukban is többnyire molyhosak, csak aljuk felé csupaszak, simák, zöldesbarnák, hegyök felé pirosasbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal aljuk felé sürűbben, hegyök felé ritkábban pontozottak; egyenlőtlen, többnyire azomban rövid levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, duzzadt kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók; kissé lazán álló, fehérmolyhos-szegélyü, sötétgesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, hegyesek; sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vékony, de keményszövetüek; a vesszők alján hosszas tojásdadok vagy kerülékesek, a vesszők hegye felé többnyire mind lándsásak; szabályosan elkeskenyedő hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek; hullámos-szélüek, csaknem fodrosak; inkább vagy kevésbbé ívelten félre csavarodók; gyenge korukban alul-fölül sürün fehér molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken apró fogakkal csak itt-ott fürészesek, többnyire azomban mind épszélüek. Levélnyelök elég rövid, középvastag, merev, tövénél violaszín pirossal mosott vagy csak belehelt; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái rövidek, fonál vagy áridomúak, szétállók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei csaknem teljesen olyanok, mint a vesszőkön levők; hosszú, vékony, rugalmas nyelükről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Poire pomme d'hiver; Beurré de Rackenghem; Pomoise; Rheinische Birne; Bergamotte-Pomme; Almaalakú bergamot.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 540.
Du Mortier, *Pomone tournaisienne.* 109. lapon.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 311. és többen mások.

Észrevétel. E finom körtefaj sok tekintetben beillenék alföldi viszonyaink közé is: de azt tapasztalom, hogy kötődött gyümölcseit a máj.-juniusi forró napok, melyek az alföldön többször, mint nem, uralkodni szoktak, letizedelik nagyrészt a fáról. Hazánk hegyes és emelkedettebb fekvésü vidékein, hiszem, hogy mi is előnyösen tenyészthetnők; mert ott bizonyára később érnének s még ízletesebbek lennének gyümölcsei, mintsem itt, a sík alföldön, hol a nagy melegben erőtetve szokott érni csaknem valamennyi gyümölcs.

110. Egri körte.

(Poise d'Eger; Erlauer birn.)

Származása. Régi, bizonytalan. Annyi áll róla, hogy hazánkban nemcsak Eger tájékán, hanem úgyszólván mindenütt, a hol körtefát tenyésztenek, különféle helyi elnevezések alatt előfordul.

Főnebbi magyar nevét, ha nem csalódom, boldogult Dr. Entz Ferencz adta neki, mert Bazalicza, volt pereszlényi plébános és szenvedélyes gyümölcsészünknek 1840-ben német nyelven kiadott gyümölcsjegyzékében (=Catalog.) még nincs e név fölemlítve, noha pedig az általa „Virgouleuse" név alatt ajánlott faj szintén nem más, mint a mi Egri körténk.

Dr. Entz kertészeti füzeteiben, hihetőleg Bazalicza után, az Egri körte azonosnak vétetik a Virgouleuse nevű körtével: de nagyon hibásan, mert a valódi Virgouleuse egészen különböző körtefaj s ha van is némi hasonlósága egyben-másban az Egri körtéhez, de ettől lényeges különbözet választja el mégis.

Németországban különben Virgouleuse név alatt, nem azon Virgouleuse körtét ismerik, mely Francziaországból ered s a franczia gyümölcsészek műveiben leírva olvasható. Diel maga is, úgylátszik, a mi Egri körténket irta le Virgouleuse név alatt, mert leírása nagyon eltérő azon leírásoktól, melyeket a valódi Virgouleuseről, a franczia gyümölcsészek műveiben olvashatunk: de nagyon ráillik a mi Egri körténkre, melyet Diel Soutman vagy Zoutman név alatt is leírt.

A valódi „Virgouleuse" meg van nálam több hiteles helyről, Francziaországból: de, mert vidékemen keveset terem s gyümölcsei kifejlődésük előtt mind fölrepedeznek, — nem találván őt érdemesnek az átalános elterjesztésre, — fölöslegesnek tartom közleni teljes leirását. Ama lényeges vonásokat azomban, melyekben a valódi Virgouleuse eltér az Egri körtétől, mégis szükségesnek látom itt megemlíteni.

A Virgouleuse gyümölcse teljes értével szépen megsárgul, napos oldalán pedig ritkán nélkülözi a pirosságot. Az Egri körte teljes értével is zöld marad, vegyítve némi fehéres vagy sárgás árnyalattal s napos oldalán csak igen ritkán kap némi piros leheletet. A Virgouleuse húsa sárgásfehér; az Egri körte húsa pedig csak bágyadtfehér vagy zöldesfehér. A „Virgouleuse" levelei csaknem mind laposak, hullámos szélűek, csavarosan félregörbülők, ragyogó fényesek; az Egri körte levelei majd mind völgyesek, íveltek, de félre nem görbülők és csak kevéssé fényesek. A „Virgouleuse" gyümölcsei nemcsak vidékemen, de a franczia gyümölcsészek állítása szerint sokhelyt, egyebütt is, megszoktak repedezni a fán; az Egri körténél e hibás tulajdont soha sem tapasztaltam hazánkban s hihető, hogy külföldön sem tapasztalták. Legalább Diel, a ki az Egri körtét Virgouleuse és Soutman név alatt két ízben is leirta, egyátalán nem említi föl azt, hogy az általa

eme két név alatt külön leírt faj fölrepedezésre hajlandó lett volna. Úgy hiszem, ha többet nem is említek föl, maguk ezen eltérések eléggé bizonyítják, hogy az Egri körte nem lehet azonos a Virgouleuse körtével.

A „Virgouleuse" szó, franczia szó, mi azon gyümölcsnek, melyre alkalmaztatik, franczia eredetére mutat és ha e gyümölcs valóban Franczia-országból ered, bizvást föltehetjük azt is, hogy a franczia gyümölcsészek inkább tudhatják, melyik a valódi Virgouleuse, mintsem a németek és utánuk mi is, minél fogva azt kell tartanunk valódi Virgouleusenak, a mit a franczíák leírnak s nem azt, a mit a németek e név alatt bár, de eltérőleg, vagyis máskép írtak le, mint a franczíák. Helyesen teszünk tehát mi magyarok, ha gyümölcsjegyzékeinkből a Virgouleuse nevet kitöröljük s helyette Egri körtét írunk annál is inkább, mert hazánkban csak is az Egri körte az, mely Virgouleuse néven el van terjedve, és nem a valódi Virgouleuse-körte, melyet terméketlensége s fönebb említett rosz tulajdona végett éppen nem szívelt meg sokáig senki sem kertében.

Bocsánat, hogy e gyümölcs származásáról a szokottnál bővebben értekeztem; de tekintve ama gyakori kérdezősködést, melyet hozzám e tárgyat illetőleg évenkint intéznek, úgyhiszem még sem volt fölösleges szófecsérlés, a mit itt elmondottam. — Most már folytatom az Egri körte leírását.

Érésideje. Nálunk az alföldön már oct. végén elkezd érni, de egyes példányai alkalmas, hűvös helyen február közepéig is eltarthatók.

Minősége. Néha I. rendű, néha, főkép laza földben, száraz évjáráskor csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; erőteljes törpefákon néha nagyobb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azomban tojásdad vagy kúpos körte-alakú; egyik oldalán gyakran fejlettebb vagy hízottabb, mint a másikon; mindazáltal elég szabályos termetü. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhénél többnyire szük talpban végződik úgy, hogy arra a gyümölcs alig állítható föl; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán csekély behajlással vagy a nélkül fogyva elég vastag, hosszas, kissé tompakúpos véget alkot. Szára középhosszú, elég vastag, fás, tövénél húsos, hegyénél bunkós, fényes, vörösesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsáról, annak folytatásaként húsosan kiemelkedő vagy húsos emelkedéstől félre tolva oldalvást kiálló. Kelyhe nyilt; kissé fölálló vagy csillagalakúlag szétterülő vékony és nem szarunemü, szürkés osztványokkal ellátott, csekélyke, többnyire kissé oldaltálló mélyedésbe helyezett, melynek falain néha lapos barázdák és lapos emelkedések váltakoznak s a mélyedés karimáját kissé hullámossá téve, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Szine. Bőre finom, de szívós, sima s csak alig kissé hóvadásos, száraztapintatú, fénytelen; elejénte sáppadtzöld, értével kissé fehéres vagy sárgászöld; napos oldalán sem kap piros szinezetet; de a birsre éjtott fákon, a napnak jól kitett darabokon néha, némi igénytelen piros lehelet mégis fordul elő. Pontozata apró, barna, ritkásan elhintett, alig szembetünő. Rozsdaalakzatok hálózatosan elszórva, csak némely években fordulnak elő fölületén; de kehelyüregének falain s átalában kelyhes végén mégis leggyakrabban szoktak előtünni.

Belseje. Húsa bágyadtfehér, néha zöldesfehér, elég finom, de kevéssé tömött, olvadó; magtokja körül is csak néha kövesszemcsés; leve igen bő, inkább vagy kevésbbé czukros, gyöngéd savanynyal emelt, gyöngéden és sajátszerűen illatos, kellemes, noha kevéssé fűszeresízü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben majd idétlen, majd jól kifejlődött, hosszas hegyben végződő, tojásdad alakú, barna magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, igen edzett; fiatalkorában vígnövésü, de korai és rendkivül bő terméséuél fogva nagy fává alig képes növekedni. Virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcseit sem birják mind lepusztítani még az erősebb kései fagyok sem. Fölfelé törekvő, de később a gyümölcs terhe alatt hegyökkel lefelé hajló ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel sürün beruházkodnak, — a jegenyefára emlékeztető szép, sürülombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonczon is, birsen is, egyaránt; alkalmas gulafának és szálasfának is; de megkívánja, hogy koronáját évről évre, a módnélküli elsürüsödés ellen czélszerü ritkításban részesitsük, különben sok és szépen fejlödött gyümölcsöt nem volna képes teremni. Mindenütt jól díszlik, de termékeny agyagföldben terem legizesebb gyümölcsöket, melyek elég jól állják bár mindig helyöket a fán; de, minthogy e fa ágai törékenyek, az erős viharok ágastól együtt hányják le gyakran gyümölcseit.

Vesszei. Igen számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, de hegyöknél mégis kissé bunkósan végződők, elég hajlékonyak, de idősebb fákon rövidek, merevek, fölfelé állók vagy igen éles szögekben fölfelé törekvők; néha a buja növés folytán elgörbülők; különben elég egyenesek, igen könyökösek, nem bordázottak, hanem síkfölületüek; gyenge korukban molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, sárgás vagy zöldesbarnák, gyakran csaknem vörhenyesbarnák; hosszas vagy kerek, fehéres pontokkal elég sürün és szembetünőleg pontozottak, rendetlen, de többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Nagyok, hosszas tojásdadok vagy tojásdadkúposak, hegyesek, elállók, szürkével tarkázott sötétgesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas kúpostojásdadok, hegyesek; sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony, de keményszövetüek, széles tojásdadok vagy szivalakúak; hirtelen elkeskenyült, rövidke, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak s kissé hullámosszélüek; a vesszők hegye felé mindinkább csatornásak, ívéltek; gyenge korukban is csak alsó lapjukon és széleiken finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, sötétzöldek; széleiken tompa fogakkal igen finoman s alig észrevehetőleg fürészesek. Levélnyelök rövid, középvastag, merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; kerülékesek vagy hosszas tojásdadok; inkább vagy kevésbbé völgyesek, ívéltek; hosszú, vékony, fölfelé álló, rugalmas nyelükről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Soutman; Zoutman; Virgouleuse (de hibásan).

Leirói. Diel, *Kernobstsorten.* II. 71. és az almákat és körtéket tárgyazó I. k. 212. lapján.

Orv. Dr. Pólya, a Girokuti által a 60-as évek elején kiadott képes füzetben, a 7-ik lapon.

Dr. Entz, *Kertészeti füzetek.* V. 82. És Diel után a német gyümölcsészek közül többen is leírták Virgouleuse név alatt. *)

Észrevétel. Folyó vizek mellékén a mély iszaplerakodásból álló talajban vagy egyebütt is elegendő, de nem túlságos nedvességgel biró, termékeny agyagból álló talajban megérdemli mindenütt, még a sík alföldet sem véve ki, a legszélesebb és legnagyobb mérvű elterjesztést; mig kertem könnyű, laza és könnyen kiszáradó talajában, hol gyökerei 60—80 cm. mélységben már a terméketlen, sűrün összeálló, kemény, ősagyagba ütköznek, csak nedves évjárás után terem jól s képes kifizetni a helyet, melyet itt elfoglal.

---

*) Franczia gyümölcsészek műveiben, pl. a Leroy „Gyümölcsészeti szótárában" (=Dict. de pomol. II. 357.) és a Mas „Gyümölcsös" (=Le Verger) czimü művében is (I. 49.) a Régi jó Luiz (=Louise-bonne-ancienne vagy egyszerüen csak „Louise-bonne) körte leirását találom olyannak, mely az „Egri körtére" is igen jól ráillik. Különféle hiteles helyekről több ízben is megrendeltem már a Louise-bonne körtét, de mindig csak az Avranchesi jó Luizt kaptam meg helyette. 1879-ben Leroytól Angersből, úgyhiszem, hogy valahára megkaptam a valódi „Louise-bonne ancienne" körtefajt is; mert fajfámon csakugyan egyezőnek találom növényzetét a leirással is, sőt az „Egri körte" növényzetével is. Azonos lesz-e valóban a Régi jó Luiz-körte az Egri körtével? E kérdésre csak akkor felelhetek, ha majd a Leroytól került fajom bemutatandja nálam gyümölcseit is.

111. Nemes Kraszán.

(Passe-Crassane; Edel-Crassane.)

Származása. Boisbunel, roueni gyümölcsész nyerte magról Franciaországban. A 10 éves, magról kelt anyafa 1855-ben termett nála először. Ujdonság létére csaknem világszerte el van már is terjedve. Az ujabbkori magonczok, vagyis magról nyert nemes gyümölcsök közt alig van egy is, mely a gyümölcsészek részéről oly öszhangzó dicséretben részesült volna, mint a Nemes Kraszán. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Kolozsvárról, Veress F. fényképésztől, kihez e faj Boisbuneltől került. Fajfámon, sőt állóhelyökre kiültetett faiskolai ojtványaimon is több ízben termett már nálam. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. végétől dec. elejéig; hüvösebb tájakon tél közepéig is eltartható.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Gömbölyded vagy rövid tojásalakú; néha hengeres gömbalakú; néha szabályosan, néha ismét szabálytalanul boltozott s egyik oldalán hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét gyakran mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik; szára felé azomban összébbhúzódva, behajlás nélkül fogy s rövid, tompakúpos véget alkot; kelyhénél pedig elég talpasan végződik. Szára hosszas, elég vastag, fás, többnyire görbe, bunkósan végződő; fényes, vörösesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán tágas és elég mély, de szabálytalanul kikanyarított üregbe helyezett s gyakran egyes, húsos emelkedéstől félre nyomott. Kelyhe elég nagy, zárt vagy félignyilt; rövid, keskeny, fölálló vagy összehajló, szarunemü osztványokkal ellátott; tágnyilású, de szük és elég mély üregbe helyezett, melynek falain egyenlőtlen nagyságú lapos bordák és lapos barázdák váltakoznak s a mélyedés karimáját hullámossá téve, inkább vagy kevésbbé kiemekedő lapos bordák alakjában a gyümölcs derekára is fölvonulnak és a gyümölcs kerekdedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre elég vastag, keménykés, sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte fűzöld, értével aranysárga vagy kissé narancssárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga; szabályosan elhintett, apró, barna pontokkal elég sürün pontozott; száras végén, néha még kelyhes végén is finom rozsdamázzal bevont, egyebütt pedig fölületén rozsdával hálózott és pontozott úgyannyira, hogy sárga alapszine alig látható tisztán egy-egy nagyobbka foltban.

Belseje. Húsa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, noha kissé rostos, elég tömött, olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben jókora nagy, hosszas, hegyes, világosbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Egészséges, de csak mérsékeltnövésű, edzett; korán és elég bőven termő; virágai és kötődött gyümölcsei elég jól kiállják a kései fagyokat is; rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, de azért elég szellős gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon vagy birsre ójtott, vígnövésű fákra ojtva jól díszlik, de közvetlen birsre ójtva csak sínylődik. Alkalmas gulafának, de szálasfának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei nagyságuk mellett is eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vastagok; hegyökfelé is csak keveset vékonyodók s hegyöknél többnyire bunkósan végződők; egyenesek, fölállók vagy kissé nyilt szögekben fölfelé törekvők; könyökösek, hegyök felé is alig bordázottak; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, olajszínsárgás barnák; elég nagy, tojásdad vagy kerek, sárgás vagy vörhenyes pontokkal sűrűn és zsembetünöleg pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Elég nagyok, hasaskúposak, hegyesek; talpuk felé lapulók, de hegyökkel a vesszőtől elállók, sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek, jól kiduzzadt s csaknem simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; szürkével és sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek.

Levelei. Nagyok, vastag és keményszövetüek, széles és hosszas tojásdadok, itt-ott kerülékesek, majd rövidke, majd elég hosszas, szúrós hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak, de a vesszőn fölfelé, mindmindinkább csatornásak; ívéltek; hegyökkel hátra s kissé félre csavarodók; gyenge korukban, még alsó lapjukon is alig molyhosak, ért korukban alulfölül csupaszak, simák, bágyadtan fénylők; majd elég sötét, majd csak homályos zöldek; széleiken finoman, de szabálytalanul s csakis hegyök felé fürészesek; többnyire azomban mind épszélüek. Levélnyelök középhosszú, vastag, merev, zöldesfehér; rézsunt és többnyire elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vezérvesszőkön levők, kerülékesek, laposak, alig ívéltek, épszélüek; fölfelé álló, inkább vagy kevésbbé hosszas, vastag nyelökről csaknem vízirányosan szétterülök.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Boisbunel, *Annales de pomol.* VIII. 11.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 505.
Mas, *Le Verger.* I. 63.
Lucas Ferencz, *Illustr. Monatsschrift.* 1864. évfoly. 161. l.

Észrevétel. Fönebb elszámlált jeles tulajdonai végett bizvást megérdemli e körtefaj, hogy minden kertben helyet foglaljon hazánkban, még a sík alföldön is.

112. Lamoricière tábornok.

(Général de Lamoricière; General von Lamoricière.)

Származása. Noha csak az ujabbkorban lett e jeles körte ismeretes; eredete még sincs kinyomozva. Leroy azonosnak tartja a belgák „Czitrom vajoncz"-ával, melyet Van Mons nyert magról: de, habár ez alakra hasonlít is, a Lamoricière tábornokhoz, mégis oly lényeges eltérések fordulnak elő nála, miszerint Mas, a ki a „Czitrom vajoncz"-ot (=Beurré Citron) leirta, méltán tagadhatta a kettő közti azonosságot. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. (Hanovera.) Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódiságáról elég módom és időm volt meggyőződést szerezhetni.

Érésideje. September-october.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Változó, majd esperesalakú, majd inkább vagy kevésbbé hosszastojásdad; majd ismét csigás körtealakú; többnyire szabályosan boltozott. Zöme a szár és kehely közt többnyire a középtájra, néha kissé alább kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szépen gömbölyödve boltozódik s inkább vagy kevésbbé szük talpban fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva rövidke csonkakúpos csúcsot alkot. Szára középhosszú, középvastag, fás, kissé bunkósan végződő, fényes barnamázos; néha rövid, vastag, kissé húsos, mindkét végén bunkós; a gyümölcs csúcsára szük mélyedéskébe mintegy belenyomott, vagy húsosan a fölszínre helyezett; néha pedig midőn a mélyedés karimája egyik oldalon magasabbra emelkedik, a mélyedésből ferdén kiálló. Kelyhe nyilt; föl-, de szétálló, szarunemű, völgyes osztványokkal ellátott, majd csekélyke, majd szépen kikanyarított, tágas és mély üregben ülő.

Szine. Bőre finom, elég sima, de kissé érdes tapintatú; elejénte sáppadtzöld, értével zöldessárga; napos oldalán néha némi vörös árnyalattal ellátott; alapszinéből azomban alig látszik ki egy-egy nagyobbka folt tisztán, minthogy az egész fölület finom, itt-ott azomban érdes, fahéjszínű rozsdamázzal van befuttatva vagy legalább sürün hálózva és márványozva; egyes, zölddel szegett feketés ragyafoltocskák is, gyakran fordulnak elő rajta. Pontozata apró, sürü, barnás, a rozsdamázban alig szembetünő.

Belseje. Húsa fehéres, bőre alatt kissé sárgás, igen finom, olvadó; magtokja körül finoman kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, finoman illatos, igen kellemes, fűszeresízü. Magtokja majd zárt, majd nyilttengelyü; tömlöcskéiben hosszas, hegyes, tojásdadalakú, világosbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és igen edzett; korán és böven termő; virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a

kései fagyokkal; fölálló vagy nyilt szögekben szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalakú koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok; fölfelé is csak kevéssé vékonyodók, egyenesek, fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők, alig könyökösek, alig észrevehetőleg finoman bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, zöldes vagy kissé vöröses barnák; apró, kerek, fakó pontokkal elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak; középhosszú levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elállók; szürkével és sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek; alig kiálló, röviden bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, zömök tojásdadok, alig hegyesek; kissé lazán álló sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag és keményszövetüek; a vesszők alján széles tojásdadok; a vesszők hegye felé kerülékesek vagy tojásdad lándsásak, majd szabályosan elkeskenyült, hosszas, majd rövidke, éles hegyben végződők; inkább vagy kevésbbé völgyesek; alig vagy éppen nem ívelt ek; gyenge korukban alsó lapjukon is alig molyhosak, ért korukban alulfölül csupaszak, simák, elég fényesek, sötétzöldek; széleiken előre irányult apró, tompa fogakkal sürün és elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök hosszas, vékony, rugalmas, éles szögekben fölfelé álló, de róla a levéllapja csaknem vízirányosan elterülő. Levélpálhái elég hosszak, vékony fonálidomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; hosszas tojásdadok, csaknem laposak, sürün és finoman fürészeltek; föl- vagy szétálló hosszas, vékony, ruganyos nyelökről csaknem vízirányosan elterülők.

Hasonnevei. Beurré Citron (hibásan).

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 217.
Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 373.
Dr. Lucas, *Illustr. Monatshefte.* 1869. évfoly. 131. lapján.

Észrevétel. E kitünő körtefaj méltán megérdemli, hogy minden kertben helyet foglaljon. Igen jól beillik alföldi viszonyaink közé is.

113. Nélis Borka.

(Barbe Nélis; Barbara Nelis.)

Származása. A világhírű belga magonczozó, Grégoire nyerte e jeles körtefajt is. Magról kelt anyafája 1848-ban termett először. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Kolozsvárról, hová egyenest Grégoiretől került. Fajfámon több ízben termett már. Ugy növényzete, mint gyümölcsei egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. elején; néha már julius végén is.

Minősége. I. rendű csemege, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran — mint többnyire a csomósan termő gyümölcsfajoknál tapasztalható — jóval kisebb a középnagynál.

Alakja. Kissé változó; legtöbbnyire azomban csigás gömbalakú vagy hasas csigaalakú; elég szabályos termetű; kissé finoman hovadásos felületű. Zöme a középtájnál kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhefelé inkább vagy kevésbbé hirtelen gömbölyödve kelyhe körül majd széles, lapos, majd elég szük karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán csekély behajlással is hirtelen fogyva, kicsike, rövid, hegyes vagy kissé tompakúpos csúcsban enyészik el. Szára majd elég hosszú, középvastag, igen hajlékony, majd rövid vastag, húsos, görcsös, mindkét végen hízott, sáppadt zöldszinű, többnyire azomban fényes, barnamázos; a gyümölcs hegyén, annak folytatásaként, kissé oldalt kinyúló vagy húsos gyürüzetből kiálló. Kelyhe nagy, nyilt; hosszas, kissé fehérmolyhos, fölemelkedő vagy szétterülő, völgyes osztványokkal ellátott; néha egészen a gyümölcs fölszinén ülő, néha tágas, de sekély mélyedéskébe helyezett, melynek falain néha csinos, lapos ránczok láthatók; de karimája ritkán mutat szembetünő emelkedéseket.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, kissé zsírostapintatú, homályos fűzöld; értével is csak kissé sárgás-zöld; napos oldalán többnyire bágyadtpirossal, néha pedig csaknem biborpirossal mosott vagy csak belehelt. Pontozata igen apró elég sürü, de inkább csak sötétebb zöld pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsdafoltok vagy alakzatok leginkább csak száras végén és kehelyüregének falain finom rozsdamázként szoktak mutatkozni.

Belseje. Húsa fehér, finom, noha néha szemcsésnek tetsző, teljesen szétolvadó; magtokja körül sem köves; leve bő vagy elegendő; igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, noha ritkán elegendőleg füszeresizü. Magtokja nyilttengelyü; tömlőcskéiben kevés, de ép magot rejtő.

Fája. Fiatalkorában csaknem bujanövésü, később mérsékelt, de egészséges, edzett; korán, rendesen és szerfölött bőven termő; kúszáltan szét- és fölálló ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel sürün és hamar beruházkodnak, elég lombos, de szellős koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is;

szálasfának inkább alkalmas, mint gulafának; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei, melyek csomósan termenek s kötődésükkor is jól daczolnak a kései fagyokkal, igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, középvastagok, fölfelé kissé elvékonyodók, szétállók s a bujanövés folytán elgörbülők, könyökösek, síkfölületüek; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, barnássárgák; kisebb-nagyobb, többnyire hosszas, sárgás, szürke pontokkal aljuk felé sürübben, hegyökfelé ritkábban pontozottak; hosszas levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, hosszas kúposak, hegyesek, a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé állók, vagy néha elég jól elállók; szürkével tarkázott pirosas gesztenyeszínüek; alig kiemelkedő, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, csaknem gömbalakúak, rövidke hegyben végződők; kissé lazán álló, vöröses gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vastag és keményszövetüek; tojásdadok vagy kerülékesek; néha mindkét végükön elkeskenyedők; hirtelen elkeskenyült rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy kissé völgyesek; ívelték; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy csaknem sárgás-zöldek; széleiken előrehajló, igen éles fogakkal ritkásan és szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök középhosszú, középvastag, hajlékony, sáppadtzöld; nyilt szögekben fölfelé álló; néha kissé hanyattgörbülten csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, fonál- vagy áridomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak, mint a vezérhajtásokon levők; széles kerülékesek; inkább vagy kevésbbé völgyesek, ívelték; éles fogakkal ritkásan, de nem mélyen fürészesek, sőt itt-ott csaknem épszélüek; igen hosszú, hajlékony nyelökről bágyadtan lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 178.
Mas, *Le Verger.* II. 63.
Bivort, *Les fruits du jardin Van Mons.* 39. l.
Dr. Lucas, *Illustr. Monatsschrift.* 1864. 323. l.

Észrevétel. Mihelyt férges példányai érni és sárgulni kezdenek, azonnal le kell szednünk a fáról a szebben fejlődött gyümölcsöket s ezeket a gyümölcskamrában vagy hüvös szobában kell utóérés végett tartogatnunk; mert a mely gyümölcsei a fán érnek meg, azok rendesen lisztesek, nem levesek s jóformán ízetlenek lesznek. Különben a legszélesebb elterjesztésre méltó még a sík alföldön is.

114. Bremer Friderika.

(Frederika Bremer.)

Származása. Mikép Downing, híres amerikai gyümölcsész állítja, e jeles körtefaj Éjszak-Amerikából, Uj-York államból származik, hol azt bizonyos Hastings nyerte magról Clintonban s fönebbi neve alatt e század közepén kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept.-october.

Minősége. I. rendü csemege, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Kissé változó; majd gömbölyded, majd tojásdad vagy hosszas csigaalakú, szabályosan boltozott. Zöme többnyire a középtájra esik, honnét kelyhefelé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szintén szeliden, aztán mind-mindinkább, de behajlás nélkül fogyva kissé tompakúpos csúcsban enyészik el. Szára középhosszú, vékony, fás, görbe; tövénél húsos, hegyénél bunkósan végződő, szürkés, barnamázos; a gyümölcs hegyén húsos gyürüzetből kiálló vagy csaknem a fölszínre helyezett. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyilt; rendetlenül összahajló vagy fölálló, rövid, barnás szerunemü osztványokkal ellátott; elég mély és tágas, lapos ránczokkal és lapos mélyedésekkel jelzett falú üregben ülő, melynek karimáján hullámos emelkedések láthatók, melyek lapos bordákként, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oldalát néha kissé hízottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre vékony, de szivós, sima, bágyadtfényü, elejénte sáppadtzöld, értével élénk világossárga; napos oldalán néha pirossal kissé szinezett. Pontozata apró, barnás, alig szembetünő; kelyhe és szára körül finom rozsdamázzal kissé bevont; egyebütt fölületén barnás és később vörhenyesre változó finom rozsdával csak itt-ott, és ritkásan hálózott és pontozott.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömött, olvadó, vajszerü; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve bő, czukros, üdítő savanynyal emelt, igen kellemes, finoman illatos és fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben csinos, tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája Fája erőteljes, edzett; korán és bőven termő; virágzásában nem kényes, kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos gulaalakú koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok; fölfelé mind-mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, kissé könyökösek; finoman és élesen bordázottak; fölállók vagy csaknem vízirányosan szétállók; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, zöldessárgák; hosszas vagy kerek, fehéres vagy fakó pontokkal ritkásan és nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azomban hosszas levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok; zömök kúposak, alig hegyesek a fától kissé elállók; sőt a vezérvesszők közepe táján gyakran sarkantyúsan kiszögellők; szürkével és sötétbarnával árnyalt gesztenyeszínüek; elég kiemelkedő, finoman és hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; szürkével és sötétbarnával árnyalt gesztenyeszínüek.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok, elég vékony és kissé lágy szövetüek; a vesszők alján tojásdadok, a vesszők hegye felé lándsás tojásdadok; szabályosan vagy néha hirtelen elkeskenyedő, hosszas vagy rövid, éles hegyben végződők; laposak vagy csak kissé csatornásak; alig íveltek; nyelökről kissé hátra konyulók; gyenge korukban is csak alsó lapjukon és finoman molyhosak; ért korukban alul-fölül csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, elég éles fogakkal elég mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, fölebb, a vesszőkön középhosszú, középvastag, elég hajlékony; éles szögekben fölfelé álló és gyakran ívalakúlag hátra görbülő. Levélpálhái elég hosszak, vékony fonálidomúak, csaknem a nyéltövére helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; többnyire mind kerülékesek, laposak; hosszú, vékony és elég rugalmas nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 81.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 201. Másoktól még nem olvastam leirását.

Észrevétel. Ugylátszik, hogy e kitünő körte alföldi viszonyaink közé is jól be fog illeni különösen pedig nagyobb folyóvizeink mellékén és kötöttebb s nedvesebb talajban, mint a milyet vidékemen talál. Megérdemli mindenesetre, hogy számára legalább egy-egy fának helyet szorítsunk kerteinkben.

115. Van Marum kobakja.

(Van Marum; Van Marum's Flaschenbirn.)

Származása. E körtét, mely fájának edzettsége és termékenysége, különösen pedig gyümölcseinek tekintélyes nagysága végett világszerte el van már terjedve, Belgiumban 1820-ban Van Mons nyerte magról s honfitársa Van Marum, híres vegyésznek nevéről elkeresztelve, terjesztette el. Mint minden híres gyümölcsnek, úgy ennek is nyomába jár a hasonnevek sokaságának átka. Alább, a maga helyén e hasonnevek közül csak az ismertebbeket fogom fölsorolni. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. September-october.

Minősége. Időjárási és talajbeli viszonyok szerint változó; többnyire azomban II. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy. Leroy szerint néha 800 gramm súlyúra is fölhízik.

Alakja. Igen hosszas körte- vagy kobakalakú; szelíden buczkos, síkfölületü. Zöme kelyhes vége felé esik, honnét kelyhefelé szelíden fogyva boltozódik s kelyhe körül szük talpban enyészik el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva hosszú, többnyire ferdén álló, kúpos csúcsban fut ki. Szára középhosszú, vastag, tövénél húsos, hegyénél bunkósan végződő, különben fás, görbe, egész hosszában vörhenyesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából annak folytatásaként oldalt kiálló vagy vastag húsos gyürükből kiemelkedő. Kelyhe nagy, nyilt; szétterülő hosszas, barnás szarunemü osztványokkal ellátott, szük és sekély, szabályosan kikanyarított üregcsében ülő, melynek szük karimája többnyire kissé ferdén szokott állni.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, száraz, néha kissé érdestapintatú; elejénte világos-zöld, értével sárgás-zöld; napos oldalán néha földvörössel szinezett, alapszine azomban csak ritkán látszik ki nagyobb foltokban, mert csaknem az egész fölület barnás, később kissé vörhenyesre változó, itt-ott kissé érdes rozsdával van márványozva és sürün pettyezve; szára és kelyhe körül pedig mázzá összefolyt rozsdával van egészen bevonva. Pontozata sürü, apró, zölddel szegett, az alapszínben elég szembetünő.

Belseje. Húsa zöldesbe játszó fehér; elég finom, vajszerü; leve bő vagy elegendő, némelykor nem eléggé czukros, gyöngéd savanynyal emelt, mibe azomban néha összehúzó csípősség is vegyül; különben többnyire elég kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben majd ép, majd idétlen magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában bujanövésü, de később is erőteljes, edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; virágzásában nem kényes, kötődött gyü-

mölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; rendetlenül föl- vagy szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak; elég lombos, terebélyes koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is, különösen pedig léczezet mellett nevelendő redély vagy szárnyasfának. Növényi díszléséhez helyben és talajban nem válogatós, de gyümölcsei, melyek nagyságuk mellett is eléggé jól állják helyöket a fán, nem mindenkor és mindenütt birják teljes finomságukat kifejteni.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; ritkán egyenesek, igen könyökösek, nem bordázottak; fölállók vagy nyilt szögekben szétállók; gyenge korukban sürün fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, világos vörhenyes barnák; árnyasfelökön és tövüknél zöldesbarnák; kerek, fehér pontokkal ritkásan, de elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire hosszas levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, hasas kúposak, alig hegyesek, a fától elállók; szürkével és sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek; elég kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdadok, hegyesek; szürkével és sötétbarnával árnyalt vöröses gesztenyeszínüek.

Levelei. Középnagyok, vastag és keményszövetüek, hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; szabályosan elkeskenyült hosszas, majd hirtelen elkeskenyedő rövidke, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; inkább vagy kevésbbé ívveltek s hegyökkel kissé félrecsavarodók; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban alul-fölül csupaszak, simák, fényesek, majd élénk, majd homályos-zöldek; széleiken előrenyúló, hegyes vagy tompafogakkal elég mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid, vastag, merev, többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy fogazott áridomúak, a nyél tövétől fölebb a nyélre helyezettek; nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; széles kerülékesek, laposak, ívveltek, hullámosszélüek; hegyökkel félrecsavarodók; elég vastag, fölfelé álló, hosszas nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Calebasse Carafon; Calebasse grosse; Calebasse monstre; Calebasse du Nord; Grise longue stb.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 719.
Mas, *Le Verger.* II. 63. lap, 30. sz. a.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 439.
Lucas, *Auswahl werthvoller Obsts.* II. 132. és többen mások.

Észrevétel. Mint dísz gyümölcs, mely a piaczon is hamar vevőkre talál, megérdemlené, hogy minden valamire való kertben helyet foglaljon, még a sík alföldön is. Csemege-gyümölcsnek mindig ér annyit, mint a szintén nagy, de terméketlen és kényes fájú „Totleben tábornok“ körte, főkép, ha nem túlért vagy nem éretlen korában élvezzük azt.

116. Dilly vajoncza.

(Beurré Dilly; Dilly's Butterbirn.)

Származása. E kitünő körtefajt 1848. táján, Tournay környékén, Belgiumban, Dilly nevü jolain-i kovácsmester nyerte magról. Kezdetben a tournay-i kertésztársulat egyik tagja, Delannoy, wez-i gyümölcskertész neve alatt terjesztetett el; mert ez az úri ember hazugul magának tulajdonítván e körte világra hozatalát, megcsalta a társulatot, melynek tagja volt s kieszközölte attól, hogy e kitünő gyümölcs az ő nevére legyen keresztelve. Kisülvén később a csalás, a Delannoy neve ki lőn törülve a társulat tagjai névsorából s e név helyett körténk a valódi szerző, Dilly nevére lett ujból elkeresztelve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből, a kihez e faj fönebbi neve alatt Du Mortiertól került. Nálam, a fajfán, több ízben termett már. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. September; némely években s hüvös helyen, novemberig is eltartható.

Minősége. Kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is.

Alakja. Kissé változó; néha csigásgömbalakú, többnyire azomban tojásdad vagy hasas körtealakú; elég síkfölületü és elég szabályosan boltozott. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhefelé szelíden fogyva gömbölyödik s kelyhénél inkább vagy kevésbbé lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szintén szelíden, aztán mind-mindinkább, néha némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé zömök-kúpos, kissé tompa csúcsban enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, kissé görbe, barnamázos; áttetsző finom rozsdamázzal bevont falú, kissé szelíden hullámos karimájú, szük mélyedéskéből kiemelkedő, vagy csaknem a fölszinre helyezett. Kelyhe elég nagy, nyilt; majd rövid, majd elég hosszas, rendetlenül fölálló, szarunemü osztványokkal ellátott; tágas és elég mély üregben ülő, melynek falain szelíd ránczok és barázdák váltakoznak, de ezek az üreg karimáját ritkán teszik hullámossá s lapos bordák alakjában ritkán vonulnak föl elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre finom, sima, száraztapintatú, ledörzsölve fényes; elejénte sáppadtzöld, értével sárgás-zöld; napos oldalán néha szenynyes vörössel szinezett. Pontozata apró, zölddel szegett, sürün és szabályosan elhintett, barna pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsdaalakzatok elszórtan majd minden gyümölcsön fordulnak elő, különösen pedig szára és kelyhe körül kisebb-nagyobb kiterjedésben finom, áttetsző rozsdamáz szokott elterülni.

Belseje. Húsa zöldesfehér, néha sárgásfehér; igen finom, tömöttes, igen olvadó; magtokja körül is csak alig kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben kevés, de jókora nagy sárgás világosbarna, ép magot rejtő.

Fája. Igen erőteljes, edzett; virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; miért is korán, rendesen és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, sürülombos, gulaalakú koronát alkotó. Diszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálasfának, gula- vagy más formafáknak is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei nagyságuk mellett is eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, hosszak, vékonyak vagy középvastagok, karcsúak és hajlékonyak, hegyökfelé méginkább elvékonyodók; ritkán egyenesek, igen könyökösek, síkfölületüek; hegyök felé is csak alig bordázottak, fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, aljuk felé zöldesbarnák; hegyök felé sötét violaszín pirossal mosott barnák; jókora nagy, hosszas vagy kerek, fakó pontokkal elég sürün, de kevéssé szembetünőleg pontozottak; egyenlőtlen, de többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadkúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók; szürkével mosott sötétbarna, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák; majd alig, majd eléggé kiálló, többnyire simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, hegyesek; sötétbarnával árnyalt, világos gesztenyeszínü, sima pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és elég keményszövetüek; csaknem kerek tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő hosszas vagy rövid jellemzőleg félrecsavarodó, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak, hullámosszélüek; a vesszők hegye felé völgyesek vagy csatornásak; ívelteK; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötétes zöldek; széleiken előre hajló, inkább vagy kevésbbé hegyes fogakkal nyelök felé ritkásan, hegyök felé sürün és finoman fürészesek. Levélnyelök középhosszú, középvastag, elég merev; őszfelé, sőt kikeletkor gyenge korában is, tövénél violaszín pirossal mosott; rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan álló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, elég tartósak; lándsás másodlevelei számosak. Virágrügyet körítő és a vesszők alján levő levelei nagyobbak, mint a többi levelek; széles kerülékesek; csaknem laposak, hullámosak, nyelök felé elkeskenyedők; lefelé görbült, hosszú, vékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Beurré Delannoy; Beurré de Launay.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 75.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 346.
Mas, *Le Verger.* III. 71.
Du Mortier, *Pomone tournaisienne.* 79. l.
Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VII. 399. s többen mások.

Észrevétel. Jól beillik alföldi viszonyaink közé is. Széles elterjesztésre méltó mindenütt hazánkban.

117. Clapp kedvencze.

(Favorite de Clapp; Clapp's Liebling.)

Származása. Amerikai ujdonság. Magról, még pedig a „Le Verger" szerint, az Erdei vajoncz magváról nyerte Dorchesterben, a Massachuset államban, bizonyos Clapp Tádé nevü egyéniség. Alig mult egy évtizede, hogy Európában el kezdett terjedni s már is egyike a legismertebb s legkapósabb nyári körtefajoknak. Ojtóvesszejét 1868-ban kaptam Belgiumból a Van Mons társulattól. Ugy fajfámon, mint álló helyökre kiültetett ojtványaimon is több ízben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Augustus közepe; hüvösebb tájakon rendszerint aug. vége és sept. eleje.

Minősége. Kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy elég nagy.

Alakja. Tojásdad, körtealakú; szeliden hóvadásos és bordás felületü. Zöme majd középtájra, majd kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhefelé kúposan összehúzódik s kelyhe körül szük és egyenetlenül hullámos karimában végződik úgy, hogy ezen végére ritkán állítható föl; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán behajlással is fogyva, többnyire rövid, néha hosszas, vékony, tompakúpos csúcsban fut ki. Szára rövid, néha középhosszú, vastag, egyenes vagy kissé görbe, húsos, néha görcsös, nagyrészt fényes barnamázos; a gyümölcs csúcsáról húsos gyürüzetből, néha csaknem a gyümölcs folytatásaként kiálló. Kelyhe középnagy, nyilt vagy félignyilt; rövid, fölálló, szarunemü, csatornás osztványokkal ellátott; majd csaknem a fölszínre, majd szük és sekély, ránczos falú üregbe helyezett, melynek hullámos karimájáról bordás emelkedések nyúlnak elenyészőleg a gyümölcs derekára is, de ennek kerekdedségét alig zavarják meg.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, bágyadtan fénylő, elejénte világos-zöld; értével sárgás-zöld vagy szalmasárga; napos oldalán pirossal mosott vagy csak belehelt s e szinezetben sötétebb pirossal szeliden sávolt és pettyezett. Pontozata sürü, fahéjszinü, egyenlően elhintett, többnyire azomban csak sötétebb zöld finom pettyecskékből álló. Rozsdaalakzatok csak elvétve fordulnak elő egy-egy gyümölcsön és többnyire csak ott, hol a gyümölcs bőre fejlődés közben sérülést kapott.

Belseje. Húsa fehér, néha kissé sárgásba játszó fehér, igen finom, igen olvadó; magtokja körül is csak kevéssé kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros; gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresizü. Magtokja zárt vagy csaknem zárttengelyü; tömlőcskéiben tojásdadalakú, kissé hegyes, barnaszinü, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatalkorában bujanövésü s egyike a legszebb termetü, legedzettebb fáinknak; korán, rendesen és bőven termő; mert virágzásában nem kényes s kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal is. Fölálló vagy kissé nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel hamar és jól beruházkodnak, szép lombos, de elég szellős, gulaalakú

koronát alkot. Diszlik vadonczon is, birsen is egyaránt s ez utóbbik alanyán gyakran már kétéves korában is ép gyümölcsöket terem. Alkalmas gula- és szálasfának is. Helyben és talajban úgylátszik, nem válogatós. Gyümölcsei nagyságuk mellett is eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszak, kissé vastagok, hegyök felé elvékonyodók; egyenesek, fölállók, kissé könyökösek; szeliden bordázottak; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, violaszínbe játszó élénk vagy sötét vérvörösek; változó nagyságú, többnyire hosszas, sárgásfehér pontokkal kissé ritkásan, de igen szembetünőleg pontozottak; rendetlen bár, de többnyire mégis rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, kissé hegyesek, a fától kissé elállók vagy vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével és sötétbarnával árnyalt pirosas gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, röviden és laposan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadkúposak, hegyesek; kissé lazán álló, világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák. Közbevetőleg megemlítem itt azt is, hogy virágai nagyok, teljesek vagy legalább a rendesnél több, — néha 10—11 — szirmúak is.

Levelei. A vesszők alján nagyok, fölfelé a vesszőn mind-mind kisebbek; kissé vastag és keményszövetüek; tojásdadok vagy tojásdad-kerülékesek; a vesszők hegye felé csaknem lándsás tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, kissé lefelé görbült, hosszas, éles hegyben végződők; laposak, itt-ott lapos völgyesek; alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők; gyenge korukban is, ért korukban is csupaszak, igen simák, ragyogó fényesek, sötétzöldek; széleiken többnyire tompa fogakkal sürün, finoman és szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, fölfelé mind-mind rövidebb, vastag, merev; violaszín pirossal kissé belehelt; a vesszők alján nyilt szögekben, a vesszők hegye felé elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái igen hosszak, fonálidomúak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei is elég nagyok, tojásdadok vagy kerülékesek; laposak vagy lapos völgyesek és nem hullámosak; igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők vagy kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mas, *Le Verger*, II. 207.
Göthe, *Illustr. Monatshefte.* 1870. évfolyam. 33. l.
Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete. 1879. 5. l.
Lucas, *Auswahl wertvollen Obstsorten.* II. 53. l.

Észrevétel. E minden tekintetben kitünő körtefaj széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt, de különösen a hegyes vidékeken, hol a fa és gyümölcs a szélrohamok ellen nagyobb ótalomban részesülhet, mintsem az alföld síkságain. Óvott helyen, ha csak egyetlenegy nyári körtefának volna helyem, haboznom kellene, hogy melyiket válaszszam: a Clapp kedvenczét-e? vagy a vele csaknem egy időben érő Vilmos körtét?

118. Favrené körtéje.

(Madame Favre.)

Származása. E kitünő nyári körtét Francziaországban, chalonsur-saône-i gazdászati egylet kertészeti szakosztályának elnöke, Favre ur nyerte magról. 1861-ben termett először a magról kelt anyafa. Perrier és fia, senecey-le-grandi gyümölcsfa-kertészek kezdettek elterjeszteni 1863-ban. Ujdonság létére csakhamar elterjedt mindenfelé. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcse, növényzete egyezvén a leirásokkal, fajom határozottan valódi.

Érésideje. Nálam aug. közepe; hüvösebb tájakon sept. végeig is élvezhető.

Minősége. Kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a középszerünél; néha jókora nagy.

Alakja. Gömbölyded vagy hasas csiga-alakú; kissé szabálytalanul boltozott emelkedéses és hóvadásos, itt-ott buczkos fölületü. Zöme középtájra vagy kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhefelé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül széles karimában fogy el, melyre jól fölállítható; szára felé pedig szintén szeliden s néha hirtelen behajlással fogyva boltozódik s rövidke, tompa csúcsot alkot. Szára hosszas, középvastag, fás, kissé görbe, tövénél húsos, hegyénél bunkósan végződő; töve felé zöldes, egyebütt fényes sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsára lapos és többnyire szük mélyedésbe helyezett s néha húsos dudortól félre nyomott. Kelyhe nagy, nyilt vagy félignyilt; rendetlenül fölálló, hosszas, molyhos, hajlékony és nem szarunemü osztványokkal ellátott, igen tág és mély üregben ülő, melynek falain lapos ránczok vonulnak föl a karimára s ott szabálytalan hullámos emelkedéseket képezve, inkább vagy kevésbbé kiemelkedő, lapos bordákként a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét többnyire megzavarják.

Szine. Bőre kissé vastag és szívós, sima, de száraztapintatú, igen bágyadtfényü; elejénte sárgás-zöld, értével zöldessárga vagy élénk czitromsárga; napos oldalán némi igénytelen csíkos pirossal bemosott vagy csak belehelt. Pontozata igen apró, alig szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok ritkán és csak ott látszanak fölületén, hol a bőr fejlődés közben sérülést kapott.

Belseje. Húsa többnyire szép fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben tojásdadalakú, rövidhegyü, barnás, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és igen bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sürülombos, de azért elég szellős gulaalakú, koronát alkotó. Díszlik

vadonczon is, birsen is; alkalmas gula- és szálasfának is; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; elég egyenesek, könyökösek, fölállók vagy nyilt szögekben szétállók; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, kissé sárgás vagy zöldesbarnák; jókora nagy, tojásdad vagy kerek pontokkal ritkásan, de elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire mégis hosszas levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, hasas kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók; kissé lazán álló, szürkével és sötétbarnával tarkázott gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; eléggé kiduzzadt, majd sima, majd két szélén bordázott párkányú talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; fehérmolyhos szegélyü sötét gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony, de igen keményszövetüek; hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek; gyakran széleiken lefelé hajlók; ívelteK; hullámosan és, különösen hegyök felé, csavarosan félregörbülők; gyenge korukban alul-fölül finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötét vagy bágyadtzöldek; széleiken jókora nagy, kerek fogakkal ritkásan, sekélyen és szabálytalanul fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök hosszas, elég vastag, rugalmas; éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonál vagy áridomúak, kevéssé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszas kerülékesek; laposak vagy széleiken lefelé hajlók s igy csaknem visszásan öblösek; hullámosszélüek; néha csavarosan félregörbülők; igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 379.
Koch, *Monatshefte.* 1866. évfolyam. 37. l.
Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde* pótfüzete. 23. l.
Dr. Lucas, *Auswahl* ect. II. 55. l.

Észrevétel. E kitünő körtefaj kertem könnyen kiszáradó, laza talajával is jól megelégszik; évenkint bőven termi ízletes gyümölcseit, melyeket azomban száraz, meleg évjáráskor szeretnek itten a férgek is pusztítani. Megérdemli, hogy minden kertben helyet foglaljon nemcsak itt az alföldön, hanem, főleg, hazánk emelkedettebb, hegyesebb tájékain is.

119. Desportes Endre.

(André Desportes.)

Származása. E jeles, korai körtét Leroy nyerte angers-i világhírü faiskolájában a Vilmos körte magváról, 1854-ben s kiterjedt üzlete egyik igazgatójának, Desportes Iványnak legidősb fia nevéről elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Két évtized elég sok idő arra, hogy valamely új gyümölcs az ujdonságon kapkodó világban ismeretessé legyen: de ez idő alatt körténk daczára annak, hogy fája vígnövésével és termékenységével, gyümölcseinek finom ízével a vele egyidőben érő körtefajok alig mérkőzhetnek, még mindig nincs úgy elterjedve, a mint azt megérdemelné. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérektől. Fajfámon is, birsre ójtott faiskolai ojtványaimon is bemutatta már termését nálam is. Gyümölcs, növényzet, egyezvén Leroy leirásával, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Jul. közepétől julius végeig.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Csigás körtealakú vagy hosszas, hasas csigaalakú, elég szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a középtájon alul, a kelyhes veg felé esik, honnét kelyhe felé elejénte szeliden, de csakhamar hirtelen fogyva, kelyhe körül elég széles és lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán gyakran behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé karcsú, ferdén csonkázott, hosszas kúpban fogy el. Szára középhosszú, elég vastag vagy középvastag, hajlékony, kissé görcsös, tövénél hüsos, görbe vagy félrecsavarodó; zöldes, nagyrészt azomban fényes sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs hegyéből hüsos emelkedés mellől, oldalvást kiálló, néha pedig csekélyke mélyedésbe helyezett. Kelyhe nyilt; rendetlenül szétterülő, lágy és molyhos osztványokkal ellátott, sekély és lapos mélyedésben ülő, melynek falain szelid ránczok nyúlnak föl a karimára s ezt szeliden hullámossá tevén, inkább vagy kevésbbé kiemelkedő lapos bordák alakjaban kissé a gyümölcs derekára is fölvonulnak, de ennek kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte élénkzöld, értével sárgás-zöld; napos oldalán, különösen pedig a napszegte darabokon, sáppadtvörössel belehelt vagy pettyezett. Pontozata apró, alig szembetünő, többnyire csak sötétebb zöld sürü pettyecskék alakjában jelentkező. Némi finom, sugaras rozsda csak néha mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, igen finom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve bő, czukros, üdítő savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; apró tömlőcskéiben lapos tojásdad, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel

és peczkekkel jól beruházkodnak, szép gulaalakú, sűrülombos koronát alkotó. Díszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas gula- és szálasfának is; helyben és talajban, úgylátszik, nem válogatós. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, elég vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek, fölállók; könyökösek; nem bordázottak; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban többnyire csupaszak, olajszín sárgák vagy zöldesbarnák; elég szembetünő sárgásfehér pontokkal sűrün pontozottak; rendetlen, többnyire azomban középhosszú levélközökkel birók.

Rügyei. Középnagyok, hasaskúposak, alig hegyesek; a vesszőtől elállók; sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek és sürün fehérmolyhosak; jól kiemelkedő, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, zömök tojásdadok, tompahegyüek, szürkével árnyalt világos vörhenyes, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Jókora nagyok, nem éppen vastag, de keményszövetüek; hosszas tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak, itt-ott kissé rendetlenül hullámosak; ívelték; gyenge korukban, alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénkzöldek vagy sötétzöldek; széleiken előre hajló fogakkal elég mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, elég vastag, hajlékony; a vesszők hegye felé rövidebb, elég merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái középnagyok, fonál vagy áridomúak, a nyél tövétől jóval fölebb a nyélre helyezettek, rézsunt szét és fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vezérvesszőkön levők, hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; többnyire mind hullámosak, csatornásak, ívelték; igen hosszú, rugalmas nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal ekkoráig még csak Leroy irta le, *Dict. de pomol* czimü munkája I. köt. 127. lapján.

Észrevétel. E jeles körte még folyvást az ujdonságok közé tartozik. Nincs úgy elterjedve, mint a vele csaknem egy időben érő Juliusi szines körte, melyet pedig minden tekintetben fölülmul. Gyümölcsei ízéből bár hiányzik a muskotályosság, melylyel anyja, a Vilmos körte dicsekszik, de azért egyébb jeles tulajdonainál s koraérésénél fogva megérdemli, hogy hazánkban mindenütt elterjeszszük. Mihelyt zöld szine derülni, sárgulni kezd, le kell szednünk fájáról és egy-két nap alatt vagy piaczon eladnunk vagy el kell fogyasztanunk, mert hamar túlérik és megszotyósodik.

120. Lovenjoul-i ízletes (olv. Lovanzsuli).

(Délices de Lovenjoul; Köstliche von Lovenjoul.)

Származása. Hihetőleg Van Mons nyerte magról vagy legalább ő fedezte föl a Löwenhez közelfekvő Lovenjoul nevű faluban, Belgiumban. Van Mons, ki azt hivé, hogy magvetés által megszámlálhatlan mennyiségben lehet előállitani a nemes gyümölcsfajokat s igy érdemesnek sem tartván új gyümölcsfajait megnevezni, hanem faiskolájában csak számokkal jelelé meg új magonczait, s gyümölcsész barátainak név nélkül, csupán számokkal jelelve küldözgetett ojtóvesszőket is — Van Mons, mondom, volt okozója annak, hogy halála után ezen körtét csakhamar elkeresztelték más nevekre is. Bivort, a ki Van Mons faiskoláját megvette, „Bivort Gyula“ (=Jules Bivort) név alatt, Oberdieck pedig, a ki név nélkül kapott Van Monstól e fajról is ojtóvesszőt, „Dachenhausen vajoncza“ név alatt is leirta s kezdette elterjeszteni. Minthogy pedig e körtefaj a neki kedvező vagy kedvezőtlen körülmények befolyásánál fogva, úgy növényzetében, mint gyümölcseiben némi lényegtelen változásokat szenved; a gyümölcsészek máig sincsenek tisztában azon kérdéssel, hogy valljon e három név alatt valóban egy és ugyanazon faj szerepel-e a világon? — Ojtóvesszejét Dachenhausen vajoncza név alatt Oberdiecktől 1870-ben és Lovenjouli ízletes név alatt Dr. Lucastól kaptam 1871-ben. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végétől oct. végeig szokott tartani.

Minősége. I. rendü; gyakran kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Kissé változó, legtöbbnyire azomban két végen csonkázott körtealakú; szabálytalanul boltozott s egyik felén gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik s ritkán — legfölebb a legnagyobb példányainál — képez kelyhe körül olyan talpat, melyre jól fölállítható; szára felé elejénte szeliden, aztán behajlással vagy anélkül is fogyva, hosszas, vastag s többnyire egyenetlenül csonkázott véget alkot. Szára hosszú, vékony vagy középvastag, fás, tövénél gyakran húsos, hegyénél kissé bunkósan végződő, barnamázos, fehéres pontokkal itt-ott pontozott, többnyire görbe vagy félrecsavarodó; majd mindig a ferdén csonkázott csúcs fölebb emelkedő szélén, mintegy a gyümölcs folytatásaként húsosan kiemelkedő; néha csekély mélyedésből kiálló s húsos dudorkától félrenyomott. Kelyhe elég nagy, nyilt vagy félignyilt; majd rendetlenül fölálló; majd hegyökkel szétálló, hosszas, hegyes, szennyesbarna osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé tág, de sekély üregbe helyezett, melyből osztványai hegyével gyakran a mélyedés karimája színvonalánál is fölebb szokott emelkedni.

Szine. Bőre finom, sima, száraztapintatú, kissé fényes; elejénte sárgászöld, értével világos narancssárga; napos oldalán, néha, némi igénytelen pirossal vagy narancsvörössel belehelt. Pontozata sürü, egyenlően elhintett, barna, igen szembetünő; gyakran az egész fölület finom rozsdával márványzott, hálózott vagy pettyezett, mely rozsdázat különösen a gyümölcs napos oldalán és kelyhes végén tünik elő nagyobb foltokban összefolyva.

Belseje. Húsa szép fehér, finom, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyilttengelyű; tömlőcskéiben egészséges, tojásdad, hegyes, füstösbarna magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vigan, de aztán csakhamar mérsékelten növő, egészséges, edzett; korán, rendesen és bőven termő. Gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel szépen beruházott, fölfelé törekvő ágaival, elég lombos, de elég szellős koronát alkot. Díszlik vadonczon is, birsen is; legalkalmasabb gulafának, de kissé védettebb helyen szálasfának is, kertem könnyen kiszáradó, laza talajában is jól díszlik. Gyümölcsei eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak és középvastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; elég egyenesek, de szembetünőleg könyökösek; fölfelé állók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; finoman bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás vagy pirosas sárgák; kerek vagy itt-ott hosszas, fehéres pontokkal elég sürün, finoman és nem szembetünőleg pontozottak; többnyire kissé hosszas levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kúposak, alig hegyesek, a fától elállók, fehérmolyhos szegélyü, világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, hosszan és finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszas tojásdadok vagy kúposak, elég hegyesek, kissé lazán álló sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, vékony, de elég keményszövetüek; hosszas vagy lándsás tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő hosszas vagy hirtelen elkeskenyült rövidke, éles hegyben végződők; gyakran nyelök felé is jól elkeskenyedők; laposak vagy kissé völgyesek; hegyökkel kissé félrecsavarodók; kissé ívelteK; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos-zöldek; széleiken előre hajló, tompa, néhol kissé éles fogakkal finoman fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján igen hosszú, a vesszők hegye felé is elég hosszas, középvastag, rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, áridomúak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, nem ívelteK, kissé hullámosszélüek, hosszú, vékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Jules Bivort; Dachenhausens Butterbirn.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VI. 65.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 314.

Mas, *Le Verger.* III. 104. sz. a.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 473.; ugyanezen munka pótfüzetében 1879-ben a 75. lapon és *Anleitung zur Kenntniss des besten Obstes.* 299. l.

Dr. Lucas, *Auswahl* ect. II. 80. és többen mások.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó mindenütt hazánkban.

112. Cacaudière-i ízletes.

(Délices de la Cacaudière.)

Származása. Franczia országban nem régiben nyerte magról Nouhes Jenő s a Vendéeban fekvő Pouzaugehoz közel eső Cacaudière nevü kastélyáról elnevezve, kezdette elterjeszteni. Frankhonban csakhamar ismeretessé lőn, de Németországban még nem terjedt el, mert a német gyümölcsészek munkáiban még nevét sem találtam ekkoráig fölemlítve. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérektől. Fajfámon csakhamar bemutatta nálam is gyümölcseit, melyek éppen úgy, mint fájának növényzete is jól egyeztek a leirásokkal s igy fajom valódiságáról csakhamar meggyőztek.

Érésideje. Jul. vége és aug. eleje.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Rendszerint középnagy.

Alakja. Többnyire hosszas kúpalakú, néha pedig hosszas és kissé hasas csigaalakú; elég szabályosan boltozott síkfölületü, noha egyik oldalán többnyire hízottabb, mint a másikon. Zöme a szár és kehely közt a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve, szük talpban fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva, hosszas, tompa, néha pedig elég hegyes kúpos véget alkot. Szára rövid vagy középhosszú, középvastag, fás, kissé görcsös, tövénél húsos, hegyénél kissé bunkós, fényes barnamázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs hegyéből annak folytatásaként kissé rézsuntosan kiálló vagy csaknem a fölszínre helyezett s többnyire húsos dudortól félre nyomott. Kelyhe kicsi, nyilt vagy félignyilt; rendetlenül fölálló, rövid, kissé molyhos, szarunemü osztványokkal ellátott; kisded, ránczosfalú, lapos mélyedéskében ülő, melynek karimája ritkán mutat hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre kissé vastag, síma, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos-zöld, értével szalmasárga vagy zöldessárga; napos oldalán narancspirossal inkább vagy kevésbbé belehelt. Pontozata többnyire csak a bőr alul áttetsző sötétebb-zöld, sürü, apró pettyecskék alakjában tünik elő, mely pettyecskék azomban a gyümölcs teljes értével majd mind elenyésznek róla. Rozsdafoltok vagy alakzatok még szára és kelyhe körül is ritkán fordulnak elő fölületén.

Belseje. Húsa fehér vagy kissé sárgásfehér, igen finom, olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlöcskéiben szabálytalan tojásdad, hegyes, fekete, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; mert virágai is, kötődött gyümölcsei is igen jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő vagy nyilt szögekben szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, ritkás, küszált koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; szá-

lasfának, korona-magasságban ójtva, legalkalmasabb; helyben és talajban kevéssé válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők; egyenesek, merevek, kissé könyökösek; hegyök felé is alig észrevehetőleg bordázottak; fölfelé állók vagy nyilt szögekben elállók; gyenge korukban sürün és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, zöldesbarnák, hegyök felé és napos oldalukon sötét violaszín pirossal árnyaltak; apró, kerek vagy tojásdad, fehér pontokkal elég sürün és szembetünőleg pontozottak, rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, zömök kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elállók; szürkével tarkázott sötétbarnák; majd alig, majd eléggé kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdadok, tompahegyüek; pirosas gesztenyeszínű, csupasz pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony, de keményszövetüek, tojásdadok, hullámosszélüek; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles, többnyire félrecsavarodó hegyben végződők; laposak vagy csak lapos völgyesek; inkább vagy kevésbbé ívelteK; gyenge korukban alul-fölül fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken, többnyire csak hegyök felé, finoman fürészesek; egyebütt pedig többnyire épszélüek. Levélnyelök többnyire rövid, vékony, rugalmas; inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők; széles tojásdadok, laposak vagy lapos völgyesek, kissé ívelteK, hullámosak, csaknem épszélüek, igen hosszú és igen vékony, rugalmas nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 9.

Mas, *Le Verger.* II. 67. Tudtommal mások még nem irták le.

Észrevétel. E jeles nyári körte is jól beillik alföldi viszonyaink közé. Megérdemli, hogy számára legalább egy-egy fának helyet szorítsunk kerteinkben. Apródonkint kell leszedegetnünk gyümölcseit s nem kell hagynunk, hogy a fán teljesen megérjenek; mert a gyümölcskamrában ért gyümölcsei mindig levesebbek és ízesebbek, mintsem azok, a melyek a fán teljesen megértek.

122. Római király.

(Roi de Rome; König von Rom.)

Származása. Bivort, belga gyümölcsész szerint e körtefajt Duguesne apát nyerte magról 1810-ben s I. Napoleon fiáról elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Minthogy azomban ez uj gyümölcsfaj útlevél nélkül indult a világba; időjártával más-más, többnyire már ismertnevü gyümölcsökre is ragadt a neve úgy annyira, hogy az ujabbkori gyümölcsészek előtt a valódi, Római király körte, csaknem teljesen fölismerhetlenné lőn. Bivort, a ki legelőször közlött leirást e körtefajról, tulajdonkép nem ezt, hanem a Papkörtét (=Curé) irta le helyette. Dieltől és Dittrichtől Németországban Római király körte név alatt a Coloma őszi vajonca jött forgalomba. Oberdieck legalább, a kitől a Római királykörte ojtóvesszejét két izben is meghozattam, Burchardtól és Donauertól e név alatt kapván ojtóvesszőt, nekem a Coloma őszi vajoncát küldötte meg Római királykörte helyett s ennek neve alatt; Glocker K. J. enyingi főkertész barátomtól azomban Római királykörte név alatt 1872-ben egy oly fajt kaptam, melyre meglehetősen ráillik az „Illustrirtes Handbuch der Obstkunde" czimü munkában közlött „König von Rom" körte leirása; miért is fönebbi név alatt ezen fajomat, mint igen értékesnek tapasztalt gyümölcsfajt mutatom itt be.

Érésideje. Aug. végétől sept. végeig.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Hosszas csigaalakú vagy csigás körtealakú; szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme középtájra vagy kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden domborodva boltozódik s kelyhe körül szük talpban fogy el; szára felé pedig elejénte domborodva, aztán szelíden fogyva, inkább vagy kevésbbé rövid és többnyire tompakúpos csúcsban végződik. Szára középhosszú, középvastag, fás, tövénél néha kissé húsos, fényes, vörhenyesbarna-mázos, kissé bunkósan végződő; a gyümölcs csúcsából csaknem annak folytatásaként, többnyire kissé oldalvást kiálló. Kelyhe elég nagy, nyilt; sárgás szarunemü, kissé csatornás, csillagalakúlag szétterülő osztványokkal ellátott; csekélyke mélyedésben ülő, melynek karimája szelíden hullámos, de emelkedései ritkán nyúlnak föl észrevehetőleg a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre finom, sima, száraztapintatú; elejénte sárgás-zöld, értével élénksárga; napos oldalán gyakran pirossal belehelt. Mindezen szinezetből azomban csak egyes foltok csillognak ki tisztán; mert csaknem az egész fölület finom, fahéjszinü rozsdával van bemosva, márványozva és pontozva. Pontozata apró, egyenlően és sürün elhintett, barnás, elég szembetünő. Néha itt-ott érdes, többnyire barnás ragyafoltok is tünnek elő rajta.

Belseje. Húsa kissé sárgásba játszó fehér, igen finom, tömött, olvadó; magtokja körül is csak kissé és finoman kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, üdítő savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja csaknem zárttengelyü; tömlőcskéiben ép magvakat rejtő.

Fája. Faiskolai ójtványaim után is ítélve, lassú növésű, de igen edzett; korán, rendesen és szerfölött böven termő; rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel korán és sűrűn megrakodnak, elég sűrülombos koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; gulafának inkább alkalmas, mintsem szálasfának. Helyben és talajban, úgylátszik, nem válogatós. Gyümölcsei, melyek leszüretelésök idejéig jól állják helyöket a fán, kötődésük után jó darab ideig jellemzőleg vérpirosak.

Vesszei. Nem számosak, rövidek, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, s többnyire bunkósan végződők; elég egyenesek, könyökösek, nem bordázottak; gyenge korukban vérpirosak és fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, vörhenyes barnák; jókora nagy, kissé kiemelkedő, kerek, fehéres pontokkal sűrűn és szembetünőleg pontozottak, rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, hasas kúposak, hegyesek, a fától elállók; szürkével szegett sötétbarna pikkelyekkel borítvák; alig kiemelkedő, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, hegyesek, sötétbarnával tarkázott világos-gesztenyeszinű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, vastag és igen keményszövetűek, hosszas tojásdadok, vagy hosszas kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbbé rövid és éles hegyben végződők; néha csaknem laposak; többnyire azomban lapos völgyesek; ívveltek; hegyökkel többnyire félrecsavarodók; itt-ott hullámosszélűek; gyenge korukban alul-fölül ritkásan fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, majd világos, majd elég sötétzöldek; széleiken kissé tompa fogakkal elég mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid, elég vastag, merev; többnyire violaszínpirossal befuttatott vagy csak belehelt; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, fonál vagy áridomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek, szelíden hullámosszélűek, többnyire laposak, alig ívveltek; hosszas, vékony vagy középvastag, rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 57. — A franczia gyümölcsészek közül senki sem irta le. Bivort pedig az *Annales de pomol.* VI. 51. lapján, mint említők, e név alatt más körtefajt írt le.

Észrevétel. Minthogy e jeles körtefaj nem nevel nagy fát, kerített házi kerteinkbe való inkább, mintsem szabadon álló gyümölcsösökbe. Fájának rendkívüli termékenysége s finomízű gyümölcsei végett méltán megérdemli az elszaporitást mindenütt hazánkban.

123. Hosszúszárú fehérke.

(Blanquet à longue quene; Langstielige Blankette.)

Származása. Régi, bizonytalan. Leroy szerint hihetőleg Franeziaországból, Montbéliard környékéről származik s a franczia gyümölcsészek előtt jelenlegi franczia neve alatt, már a XVI. század végén ismeretes volt. Nevét bőre fehérségétől vette. Jelenleg el van már terjedve mindenütt, a hol a mérsékelt égövi gyümölcsök tenyésznek. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Julius végétől augustus közepéig.

Minősége. I. rendű vagy csaknem elsőrendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kicsiny, vagy kisded.

Alakja. Majd hosszabb, majd rövidebb körtealakú, néha azomban elég zömök csigaalakú, szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a szár és kehely közt, a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve, kelyhe körül inkább vagy kevésbbé széles és lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán némi behajlással vagy behajlás nélkül is fogyva, majd hosszas, majd rövidebb kúpos véget alkot. *Szára* hosszú, vékony, fás, görbe, rugalmas, tövénél húsos, hegyénél bunkósan végződő, sárgás-zöld; hegye felé és napos oldalán kissé barnamázos; a gyümölcs csúcsára helyezett s néha a csúcsból, annak folytatásaként húsosan kiemelkedő. *Kelyhe nyilt*; inkább vagy kevésbbé hosszas, fölálló vagy szétterülő, vörhenyes osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé tágas, de nem mély üregben ülő, melyből elenyészőleg, lapos bordácskák nyulnak ki, de karimáját alig teszik hullámossá s észrevehetőleg a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte fehéres-zöld, értével sáppadtfehér vagy szalmasárga; napos oldalán, különösen a napnak jól kitett darabokon, némi igénytelen pirossal belehelt. Pontozata sürű, apró, alig szembetünő s többnyire csak sötétebbzöld, apró pettyecskékből álló. Rozsdaalakzatok vékony szálcsákban vagy apró foltokban többnyire csak ott látszanak fölületén, hol a gyümölcs bőre fejlődés közben sérülést kapott.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, illatos és füszeresízü. Magtokja zárt vagy kissé nyilttengelyü; tömlöcskéiben hosszas, barnás vagy még az éretlenség fehér színét viselő, de különben ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, igen edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sürülombos, magas gulaalakú koronát alkotó.

Díszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas gulafának és szálasfának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei, melyek többnyire csomósan termenek, igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok; egyenesek, kissé könyökösek, csaknem síkfölületüek; fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, sárgásbarnák, napos felökön pirossal kissé mosottak; jókora nagy, hosszas, fehér pontokkal elég sürün és szembetünőleg pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, lapulók vagy a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé állók; fehérmolyhos-szegélyü, barnás pikkelyekkel borítvák; majd alig, majd pedig eléggé kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúpos tojásdadok, hegyesek; kissé lazán álló, szürkével és sötétbarnával tarkázott világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, nem vastag, de igen keményszövetüek; tojásdadok; a vesszők hegye felé kerülékesek; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles, többnyire félrecsavarodó hegyben végződők; csatornásak, ívveltek s csaknem csavarosan elgörbülők; gyenge korukban alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban alul-fölül csupaszak, simák, fényesek, élénkzöldek; széleiken egymástól messze álló, apró, tompa fogakkal fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök középhosszú, vékony vagy középvastag, merev; igen éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; széles tojásdadok vagy kerülékesek; laposak vagy laposvölgyesek; hullámosszélüek; ívveltek; csaknem épszélüek; szétálló, vékony, hosszas, rugalmas nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Französische-langstielige Weissbirne.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten.* IV. 125.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 389.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 444.
Mas, *Le Verger.* II. 233. — és sokan mások.

Észrevétel. E jeles körtefaj nagyon jól beillik alföldi viszonyaink közé is; megérdemli, hogy itt nagyban is elszaporítsuk. Fája kisded gyümölcsöket terem ugyan, de rendkivül bőven. Nyersen is igen finom gyümölcseiből jó aszalványt készíthetünk vagy a piaczokon jó pénzért adhatjuk el fölöslegünket.

124. Aglaë Grégoire

Származása. Grégoire, híres magonczozó nyerte magról 1852-ben, Jodoigne-ban, (Belgium). — Két körtefaj is van Aglaë névre elkeresztelve: egyik a fönebbi, másik az Uj Aglaë Grégoire (=Nouvelle Aglaë Grégoire). Minthogy ez utóbbi leirását még sehol sem találtam s fajom, melyet Nouvelle Aglaë név alatt is több helyről is birok, mind növényzetében, mind gyümölcseiben egyezik az Aglaë Grégoire leirásával, szintén hajlandó vagyok hinni, hogy a Nouvelle Aglaë nem is létezik. Nálam legalább mindkét név alatt ugyanazonos volt mind gyümölcsei- mind növényzetében.

Érésideje. Nálam oct.-nov.; hüvösebb tájakon tavaszig is eltarthatónak mondják.

Minősége. I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Zömök csigaalakú; elég szabályosan boltozott s csaknem síkfölületü. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve, kelyhe körül széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig behajlás nélkül, szelíden fogyva tompakúpos végben enyészik el. Szára rövid, inkább vagy kevésbbé vastag, néha húsos, görcsös, sárgásbarna mázzal bevont; szük és nem mély üregbe mintegy erőszakosan benyomott s egy-egy húsos dudortól oldalvást hajlított. Kelyhe félignyilt; fölálló, keskeny, hegyes, merev, sárgásbarna, szarunemü osztványokkal ellátott; tágas, de sekély üregben ülő, melynek sugaras rozsdával inkább vagy kevésbbé bevont falain szelíd, lapos barázdák s széles lapos bordák váltakoznak s ezek a mélyedés karimáját kissé hullámossá téve, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölhúzódnak a nélkül, hogy annak kerekdedségét megzavarnák.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, száraz s itt-ott érdes tapintatú, bágyadtan fénylő, czitromsárga, itt-ott zöldessel árnyalt; napos oldalán néha szennyes vörössel szinezett. Pontozata igen sürü, zölddel szegett fahéjszinü rozsdapettyecskék alakjában jelentkező, elég szembetünő. Rozsdaalakzatok kisebb-nagyobb, szakadozott foltokban elég sürün mutatkoznak fölületén, különösen pedig napos oldalán s kehelyüregének falain.

Belseje. Húsa sárgásfehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül finoman kövesszemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresizü. Magtokja csaknem zárttengelyü; tömlőiben tojásalakú, hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég erőteljes és edzett; elég korán és bőven termő; fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, magas gömbalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban úgylátszik, nem válogatós; gyümölcsei eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; csaknem síkfölületüek; fölfelé állók vagy néha a bujanövés folytán elgörbülők; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák vagy szürkés vörhenyesek, hegyök felé és napos felökön pirossal is szinezettek; igen apró, kerek vagy itt-ott hosszas, sárgásszürke pontokkal ritkásan s alig szembetünöleg behintvék; rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől csak kevéssé elállók; sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek; elég duzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, tojásdadok, kissé hegyesek; szürkével és sötétbarnával tarkázott gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; néha pikkelyei kissé lazán is állanak.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetüek; tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő hosszas, éles hegyben végződők; csatornásak, ívveltek; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos vagy bágyadtzöldek; széleiken tompa fogakkal elég mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid, elég vastag, merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonál vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; tojásdadok, csaknem laposak; ívveltek; középhosszú, vastag, merev nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annales de pomol.* VIII. 69.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 92.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* VII. 497.

Észrevétel. Minthogy nálam, a vidékemen uralkodó tulságos melegség és szárazság miatt, csaknem valamennyi gyümölcs erőtetve és idő előtt szokott érni; hiszem, hogy még alföldi viszonyaink közt is később fog érni az Aglaë Gregoire oly helyeken, hol a talaj nem egy könnyen veszti el nyirkosságát. Jó volna vele kisérletet tenni nagyobb folyóvizeink mellékén is.

125. Angol vajoncz.

(Beurré d'Angleterre; Englische Sommerbutterbirn.)

Származása. Régi, bizonytalan. Mindenfelé el van már terjedve. Franczia-országban Leroy szerint Poire d'Angleterre név alatt már 162[8]-ban ismeretes volt. Ojtóvesszejét több hiteles helyről is megkaptam még a hatvanas években. Nálam több ízben termett már s így fajom valódiságáról elég időm és módom volt meggyőződhetni.

Érésideje. Sept. második fele.

Minősége. I., néha csak II. rendű csemegegyümölcs; háztartási czélokra s piaczi eladásra is igen alkalmas.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Szabályos körtealakú, néha pedig csigás körtealakú; szabályosan boltozott, síkfölületü. Zöme a szár és kehely közt a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhefelé többnyire félgömbalakúlag boltozódik s kelyhe körül szük és laposas karimában fogy el; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé hosszas és többnyire karcsú, kúpos véget alkot. Szára hosszas vagy középhosszú, vékony, fás, kissé görbe vagy félrecsavarodó; csaknem végig barnamázos; többnyire a gyümölcs folytatásaként a csúcsból húsosan kiemelkedő; néha húsos emelkedéstől kissé félre nyomott. Kelyhe középnagy, nyilt; fölálló vagy szétterülő, rövid, kissé molyhos, sárgásbarna, szarunemü osztványokkal ellátott; csaknem a fölszínre helyezett vagy csekélyke, lapos mélyedésben ülő, melynek karimája ritkán mutat némi hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre elég finom, vékony, kissé érdes és száraztapintatú, fénytelen; elejénte bágyadtzöld, értével kissé sárgás-zöld, napos oldalán is csak elvétve akad némi igénytelen, földvörös árnyalat rajta. Pontozata igen sürü, egyenlően elhintett, barnás, később fahéjszínü, pettyecskék alakjában jelentkező, szembetünő. Finom rozsdahálózat sürübben vagy ritkábban, mindig fordul elő fölületén; kelyhe körül a gyümölcs majd mindig rozsdamázos.

Belseje. Húsa fehér vagy zöldesfehér, finom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve elég bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, kellemes, néha illatos és füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlöcskéiben tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésü, igen edzett; elég korán rendesen és szerfelett bőven termő; fölfelé törekvő, elég merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, sürülombos, magas gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon sokkal vigabban nő, mintsem birsalanyon. Szálasfának és gulafának egyaránt alkalmas. A víg tenyészetet illetőleg helyben és talajban nem válogatós ugyan, de kertem könnyen kiszáradó, laza talajában csak nedvesebb időjáráskor terem szépen kifejlődött és finomizü gyümölcsöket, melyek mindig jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, elég vastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók, de hegyöknél többnyire bunkósan végződők; elég egyenesek, síkfölületüek, fölállók vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, itt-ott csaknem fényesek, barnás zöldek, hegyök felé és ott is csak napos felökön pirosas barnák; apró, kerek, fehér pontokkal elég sürün és elég szembetünöleg pontozottak; inkább rövid, mintsem középhosszú levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, kissé zömökküposak, alig hegyesek, a vesszőtől többnyire elállók, néha pedig a vesszővel párhuzamosan fölfelé állók; sötétgesztenyeszinü és kissé fehérhamvas pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, rövid küposak, alig hegyesek; szürkével tarkázott, sötétgesztenyeszínü, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetüek; majd hosszas, majd széles tojásdadok; többnyire lassudan és szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; lapos völgyesek vagy csatornásak; ívelték; gyenge korukban is alig molyhosak, ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken széles, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan csipkézettek. Levélnyelök rövid vagy középhosszú, középvastag, merev, éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy áridomúak, kissé fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei gyakran nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; lapos völgyesek, kissé hullámosak; fölálló, hosszas vagy elég rövid nyelökről ívelten lefelé csüggők.

Hasonnevei. Poire d'Angleterre; Amande; Bec d'oie; English Beurré; Poire des Finois; Je länger, je lieber stb.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 297.
Mas, *Le Verger.* II. 153.
Diel, *Kernobstsorten.* VI. 44.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 75. és sokan mások.

Észrevétel. Folyó vizek mellékén s kötöttebb és kissé nedvesebb talajban, mint a milyent nálam talál, még alföldi viszonyaink közt is értékes lesz e faj. Bárhol is azomban szükséges lesz tudni róla, hogy akkor éri el kellő fokát érettségének, a mikor zöld szine éppen át kezd menni a sárgászöld színbe; a ki tehát akkor akarná élvezni, mikor már megsárgult, bizonyára szotyósnak vagy ízetlennek fogja azt találni.

126. Arenberg kolmárja.

(Colmar d'Arenberg; Arenbergs Colmar.)

Származása. E kitünő körtefajt Van Mons nyerte magról és sajátszerü buczkos s gyakran idomtalan s a burgonyához (=krumpli) földszínü rozsdázatával is sokszor hasonló volta miatt „Poire de Kartoffel“ (=Burgonya körte) nevet adott neki. Később 1836. vagy 1837-ben, Camuset, a párisi museum faiskolájának főnöke főnebbi névre keresztelte el, mert névtelenül találta Arenberg herczeg egyik jószágán és azt hitte, hogy csakugyan névtelen gyümölcs még. Később vették csak észre a gyümölcsészek, hogy a Camuset Arenberg kolmárját Van Mons „Kartoffel“-nak nevezte kezdetben: de e nem ajánló nevet senki sem akarta többé fölelevéníteni, hanem világszerte a főnebbi nevet fogadták el. Több hiteles helyről birom e fajt; több ízben is termett már nálam. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Nálam sept.-october; hűvösebb tájakon deczemberig is eltarthatónak mondják.

Minősége. I. rendű; néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy.

Alakja. Változó, többnyire csigás körtealakú, néha hasas kúpalakú; szabálytalanul boltozott, buczkos fölületü. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden domborodva boltozódik s kelyhe körül szük és többnyire ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szintén szelíden domborodva, aztán behajlással is fogyva, tompakúpos végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag, fás, tövénél kissé húsos, hegyénél kissé bunkós, csaknem végig fényes, vörhenyes mázzal bevont; a gyümölcs csúcsára, csekélyke mélyedésbe, többnyire oldalvást helyezett vagy húsos emelkedéskék közé beszorított. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyilt; fölálló, apró, sárgás szarunemü osztványokkal ellátott; tágnyilású, de szük és mély üregbe mintegy beszorított, melynek falain szelíd, lapos barázdák lapos emelkedéseket határolnak, melyek inkább vagy kevésbbé kiemelkedő, lapos bordákként a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oldalát rendszerint hízottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre kissé vastag, sima vagy kissé érdes és száraztapintatú, fénytelen, fehéres-zöld; értével zöldes szalmasárga; napos oldalán is csak ritkán kap némi igénytelen piros árnyalatot. Pontozata elég sürü, egyenlőtlenül elszórt, kisebb-nagyobb, fahéjszínü pettyecskék alakjában jelentkező. Szakadozott vagy hálózatos rozsdafoltok, melyek a gyümölcs értével aranysárgává vagy vörhenyessé változnak, majd sürübben, majd ritkábban, de mindig jelentkeznek fölületén.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig kövesszemcsés; leve bő vagy igen bő,

czukros; finom savanynyal emelt, mibe azomban néha összehúzó csípősség is vegyül, különben igen kellemes, füszeresízü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben széles, de nem hosszas tojásalakú, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Inkább lassú, mint mérsékeltnövésü, elég edzett; elég korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos, gulaalakú koronát alkotó. Birsen is, vadonczon is mérsékeltnövésü, gula- vagy orsófának alkalmas egyedül; mérsékelten nedves és kissé kötött talajban díszlik leginkább; száraz, laza talajban, tartós szárazságkor fája is sínylik, gyümölcsei is aprók és ízetlenek maradnak; aztán, nagy gyümölcsei végett a szelek ellen védett helyet kiván.

Vesszei. Nem számosak, rövidek, igen vastagok, hegyök felé sem vékonyodók, sőt mindig bunkósan végződők; könyökösek; még hegyök felé sem bordázottak; fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, simák, barnás sárgák; jókora nagy, kerek, de a második nedváradással nőtt sarjakon igen apró, többnyire hosszas, fakó pontokkal elég sürün pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, elállók; szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínüek; jól kiduzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok vagy kissé hosszas-kúposak, alig hegyesek; hegyökkel néha félre görbülők; feketéssel mosott pirosas gesztenyeszínüek.

Levelei. Középnagyok vagy elég nagyok, vastag és igen keményszövetüek; a vesszők alján széles és hosszas tojásdadok; a vesszők hegye felé gyakran hosszas és keskeny tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; csatornásak; ívelt ek; gyenge korukban alul-fölül ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken apró, tompa fogakkal szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök elég hosszú vagy hosszas, vékony vagy középvastag, rugalmas, pirossal itt-ott kissé belehelt; majd vízirányosan el-, majd inkább vagy kevésbbé nyilt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái többnyire fejletlenek vagy elég hosszak, fonál vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak; hosszas, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Pomme de terre; Kartoffelbirn; Fondante de Jaffard.

Leirói. Bavay, *Annal. de pomol.* III. 3.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 575.
Mas, *Le Verger.* III. 87.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstkunde.* II. 313. és sokan mások.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellett, a többnyire iszaplerakodásból álló talajban, vagy kötöttebb és kellőleg nyirkos talajban is, nagyon megérdemlené, hogy hazánkban minden kerített kertben helyet adjunk számára. Kertem laza és könnyen kiszáradó talajába már azért sem való; mert még a futó záporok is rendesen kikerülik a vidék azon részét, a melyen kertem is fekszik s igy sem a földben, sem a légben nem talál itt kellő nedvességet.

127. Augustusi szép.

(Belle d' Août; Brüsselerbirn (Diels.)

Származása. Régi, ismeretlen. Különféle nevek alatt bár, de majd minden nagyobb gyümölcsészeti munkában le van irva. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több izben termett már nálam. Növényzete és gyümölcsei jól egyeztek a leirásokkal s igy fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. közepe táján.

Minősége. II. rendü csemege és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Néha szép, szabályos, néha kissé szabálytalan körtealaku; sík és nem hovadásos fölületü. Zöme a szár és kehely közt a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe fele szeliden gömbölyödik s kelyhe körül, többnyire szük, de lapos karimában végződik; szára felé pedig egyik oldalon végig szeliden, a másikon pedig némi behajlással is fogyva, kissé hosszas, kupos csucsban enyészik el. Szára hosszas, vastag, fás, kissé görbe, tövénél husos, hegyénél kissé bunkósan végződő, sápadt zöld, nagy részt azonban sárgásbarna mázzal finoman bevont; a gyümölcs csucsából, néha csaknem annak folytatásaként, husosan kiemelkedő; többnyire pedig husos emelkedéstől kissé oldalt nyomott. Kelyhe nagy, nyilt; szétterülő vagy rendetlenül föl és szétálló, molyhos osztványokkal ellátott; majd szépen kikanyarított, majd ismét szelid, lapos ránczokkal jelzett falú, szük és sekély üregben ülő, melyből osztványai néha, hegyökkel a karima szinvonalán is fölül emelkednek.

Szine. Bőre elég finom, sima, gyöngédtapintatu, ledörzsölve is csak bágyadtan fénylő; eleinte világos zöld, értével sárgás zöld; tulértével is csak zöldessárga; napos oldalán inkább vagy kevésbé élénk pirossal kissé belehelt vagy csak pettyezett. Pontozata igen apró, fahéjszinü, egyenlően és sürün elhintett, de szabad szemmel alig látható vagy többnyire csak sötétebb zöld pettyecskék alakjában jelenkező. Rozsdafoltok csak elvétve találkoznak fölületén.

Belseje. Husa fehér vagy bágyadt fehér, elég finom, tömött, félszerint olvadó; leve elegendő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt kellemes, illatos és füszeres-izü. Magtokja zárttengelyü, tömlöcskéiben tojásdad, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és kedvező helyen igen bőven termő; kissé szabálytalanul föl és szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel jól beruházkodnak, elég sürü lombos koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának is, gulaalaku fának is; helyben és talajban kevéssé válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, inkább rövidek, mint középhosszak, vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyö-

kösek; síkfölületüek; föl vagy szétállók; merevek; gyenge korukban sürün, de igen finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, olajszin zösdesbarnák, napos felökön homályos vörössel szinezettek; kisebb-nagyobb, többnyire hosszas, szürkésfehér pontokkal elég sürün és szembetünöleg pontozottak; középhosszu levélközüek.

Rügyei. Majd kicsinyek, majd középnagyok, szélestalpu és rövid kuposak, hegyesek, csaknem lapulók vagy a vesszötől csak hegyökkel elállók; szürkével csak kissé tarkázott feketés gesztenyeszinüek; elég kiálló, széles talapra helyezkedök.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid, hasas kuposak, alig hegyesek; szürkével kissé tarkázott sötétgesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Nagyok vagy elég nagyok, elég vastag és keményszövetüek; tojásdadok vagy kerülékesek; nyelök felé néha inkább elkeskenyedök, mintsem hegyök felé; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövid, éles hegyben végzödök; laposak vagy csak kevéssé völgyesek vagy csatornásak; alig íveltek; gyakran félre is csavarodók és szeliden hullámosak; gyenge korukban igen finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos füzöldek; széleiken apró, tompa fogakkal elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid vagy középhosszu, középvastag, merev; éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái középhosszak, fonál vagy áridomuak; a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei elég nagyok, kerülékesek, laposak, kissé hullámosak; csaknem épszélüek; hosszu hajlékony nyelükről kissé lefelé lógók. A fiatal erőteljes hajtásokon másod levelek is gyakoriak és ezek lándsásak vagy keskeny kerülékesek.

Hasonnevei. Beurré de Bruxelles; Belle de Bruxelles; Poire de Coq; Erzherzogbirn, stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, I. 199, és XXI. 218.
Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 43.
Leroy, *Dict. de pomol.*, I. 327.
Mas, *Le Verger*, II. 209. és sokan mások.

Észrevétel. E jeles körtefaj is megérdemlené, hogy kötöttebb és kellőleg nedves talajban mindenütt tenyészszük a hazában, de kertem száraz, laza talajában csak akkor várhatni róla jó termést és valóban finom gyümölcsöket, ha az időjárás kellőleg nedves; egyébkor ritkán terem nálam.

128. Berckmans vajoncza.

(Beurré Berckmans; Berckmans Butterbirn.)

Származása. A Van Mons társulat nem rég elhalt elnöke, Bivort Sándor nyerte magról s keresztelte el barátja, Berckmans Lajos, hires belga gyümölcsész nevéről. A magról kelt anyafa 1846-ban termett először. Belgium éghajlata alatt november-december hónapokban értek gyümölcsei, tehát téli körtefajnak mutatkoztak. Alföldünk melegében már september végén megérnek s október végénél tovább aligha lesznek eltarthatók; miért s nálunk ez is csak őszi körte lesz. Fajom Oberdiecktól és Simon-Louis testvérektől került. Nálam több ízben termett már a fajfán.

Érésideje. Nálam sept. vége, oct. eleje; hazánk emelkedettebb, hüvösebb tájékain bizonyára egy egész hónappal is tovább tartand.

Minősége. I. rendü csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Rendszerint inkább vagy kevésbbé szabályos körtealakú, néha tojásdad vagy csigaalakú; szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíd domborulattal boltozódik s majd szük, de elég lapos, majd elég széles és lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán csakhamar hirtelen és gyakran behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé karcsú, többnyire tompakúpos véget alkot. Szára hosszas, vékony vagy középvastag, fás, két végén kissé bunkós, többnyire görbe; fényes, barnamázzal bevont; a gyümölcs csúcsára kissé oldalt, csekélyke mélyedésbe helyezett vagy onnan a gyümölcs folytatásaként, húsosan kiemelkedő. Kelyhe nyilt vagy félignyilt; szétálló, törékeny, szarunemü osztványokkal ellátott, mely osztványok azomban gyakran hiányozni is szoktak; szük és igen sekély üregben ülő, honnan csak alig szembetünő, lapos bordák nyulnak föl elenyészőleg a gyümölcs derekára is, és teszik a gyümölcs egyik oldalát kissé hízottabbá, mint a másikat.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadtzöld; később fehéressárga; teljes értével szép, élénksárga; napos oldalán és a napnak jól kitett darabjain szelíd pirossal belehelt, néha bemosott. E pirosság néha hosszas, széles, szakadozott csíkokban is szokott rajta jelentkezni. Pontozata apró, sürü, egyenlőtlenül elhintett, fahéjszínbarnás, elég szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok majd sürübben, majd ritkábban, minden gyümölcsön láthatók. Kelyhes és száras végén, majd mindig, finom, szakadozott rozsdamáz terül el.

Belseje. Húsa sárgásba játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is vagy éppen nem, vagy csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja csak kissé nyilttengelyü; szükes tömlőiben ép, barna magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésű, edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; mert virágzásában nem kényes, kötődött gyümölcsei pedig igen jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő nyulánk, de elég erős ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálas és gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszak, karcsúak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók, fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; kissé könyökösek; síkfölületűek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, barnás zöldek; apró, sárgásszürke, kerek pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azomban hosszas levélközüek.

Rügyei. Elég nagyok, duzzadt kúposak vagy tojásdadok, hegyesek, a vesszővel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; sötétgesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; elég duzzadt, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek; kissé lazán álló, pirosas gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Jókora nagyok vagy középnagyok, vékony, de igen keményszövetűek; többnyire mind kerülékesek; itt-ott tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; majd hosszas, majd hirtelen elkeskenyült, igen rövid, éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak; a vesszők hegye felé kissé völgyesek; majd éppen nem, majd csak alig ívéltek; itt-ott szelíden hullámosak s kissé félre is csavarodók; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, élénk világos-zöldek; széleiken éles fogakkal elég mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök hosszas vagy középhosszú, középvastag, hajlékony; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszas kerülékesek; laposak; szelíden hullámosak; igen hosszú, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* V. 37.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 316.
Mas, *Le Verger.* I. 69.
Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 343. és többen mások.

Észrevétel. E jeles gyümölcsfaj mind termékenysége, mind gyümölcseinek minden körülmény közt finom íze végett megérdemlené, hogy hazánkban mindenütt, nagyban is tenyésszszük.

129. Boldogasszony vajoncz.

(Beurré de l'Assomption; Mariä-Himmelfahrtsbirn.)

Származása. E kitünő ujdonságot Nantes városához közel, Pont-Saint-Martinban (Frankhon) bizonyos Ruillé de Beauchamp nevü birtokos a hatvanas évek elején nyerte magról. Nevét érés-idejétől kapta, mert rendesen Nagy-Boldogasszony nap táján szokott érni. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Feistkorntól, Meiningenből (Szászország). Több ízben termett már nálam. Gyümölcsei, növényzete teljesen egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Erésideje. Aug. első fele.

Minősége. I. rendü csemege és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Változó; némileg hasonlít a Vilmos körte és az Arenberg kolmárjához is; majd hosszas, tompa csigaalakú, majd szabálytalan, hoszszas, hengeres kúpalakú; kissé emelkedéses és hovadásos fölületü. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen fogyva gömbölyödik s kelyhénél rendesen széles karimában végződik, szára felé pedig egyik oldalán szelíden, a másikon pedig behajlással is fogyva, hoszszas, többnyire vastag, ferdén csonkázott kúpos végben enyészik el. Szára rövid, vagy középhosszú, elég vastag, fás, bunkósan végződő; sárgásbarna mázzal végig borított; a gyümölcs csúcsán kissé oldalt, a fölszínre helyezett vagy szük mélyedéskébe mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe nyilt, vagy félignyilt; rendetlenül fölálló, völgyes, szarunemü osztványokkal ellátott; tágas és inkább vagy kevésbbé mély üregben ülő, melynek falairól néha lapos ránczok és bordák nyúlnak föl a karimára s ezt szelíden hullámossá téve, elenyészőleg, a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét megzavarják.

Szine. Bőre elég finom, sima, száraztapintatú, ledörzsölve elég fényes, elejénte fehéres-zöld, értével zöldessárga; túlértével czitromsárga; napos oldalán néha némi igénytelen pirossal szelíden belehelt. Pontozata sürü, apró, barna, többnyire zölddel szegett pettyecskékből álló, elég szembetünő. Rozsdaalakzatok majd sürübben, majd ritkábban, mindig észlelhetők fölületén, de leginkább száras végén és kehelyüregének falain, hol finom és sürü mázzá folynak össze.

Belseje. Húsa fehér vagy bágyadtfehér, finom vagy félfinom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, sajátszerüen és finoman illatos és füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőiben zömök tojásdad, rövidhegyü, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, elég edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; fölálló vagy nyiltszögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsvesz-

szőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, szép gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei nagyságuk mellett is, igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszak, vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók, sőt többnyire bunkósan végződők; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is inkább csak hamvasak, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, zöldes vagy vörhenyes barnák; apró, hosszas vagy kerek, szennyesfehér pontokkal ritkásan és alig szembetünőleg pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszők alján csaknem lapulók, a vesszőkön fölfelé aztán elállók s néha sarkantyúsan kiszögellők; sötétgesztenyeszínüek; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadkúposak, hegyesek, sötétgesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetüek; tojásdadok vagy kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; lapos teknősek vagy csatornásak; kissé ívveltek; gyenge korukban is csak széleiken, finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötétzöldek; széleiken apró, éles fogakkal ritkásan fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök középhosszú, vastag, merev; tövénél violaszínpirossal mosott vagy csak belehelt; csaknem vízirányosan el-, vagy rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái majd fejletlenek s hamar elhullók, majd áridomúak, hegyökkel a vessző felé vissza kanyarodók, eléggé tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak, mint a vesszőkön levők; széles tojásdadok vagy kerülékesek; lapos csatornásak; széleiken kissé hullámosak; csaknem épszélüek; elég hosszas és vastag nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 303.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 11. lapján.

Észrevétel. Alföldi viszonyaink közé is igen jól beillenék e jeles ujdonság, különösen pedig olyan kertekben, hol a fák kedvező körülmények folytán buja növésre nem ingereltetnek; mert ez utóbbi esetben vesszei későn érnek meg s az erősebb telet nem birják épségben kiállani.

130. Bouvier Lóna.

(Éléonie Bouvier.)

Származása. Bouvier Simon, híres, belga gyümölcsész nyerte magról Jodoigne-ban s családja egyik tagja nevéről elkeresztelve kezdette elterjeszteni, Franeziaországba csak 1855-ben került. Leroy és Mas franczia gyümölcsészek irták le először s költöttek iránta figyelmet a gyümölcstermelő világban. Némethonban még kevéssé lehet elterjedve; mert a német gyümölcsészeti művekben még nevét sem olvashattam ekkoráig. Több izben termett már nálam. Fajom határozottan valódi, mert növényzete és gyümölcsei is jól egyeznek a leirásokkal.

Érésideje. Aug. közepétől szept. elejéig.

Minősége. I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha jóval nagyobb is.

Alakja. Hasas csigaalaku, néha csigás körtealaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán gyakran hizottabb is, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét hirtelen domborodva kelyhe környékén elég széles talpban fogy el; szára felé pedig az egyik oldalon behajlással, a másikon behajlás nélkül fogyva, többnyire rövid és karcsú kúpos véget alkot. Szára hosszas, többnyire vékony és hajlékony, fás, tövénél húsos; fényes, sárgásbarna mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csúcsán csaknem annak folytatásaként oldalvást kiemelkedő vagy húsos dudortól egészen ferde irányba taszított. Kelyhe elég nagy, nyilt; többnyire csillagalakúlag szétterülő, világosbarna, néha pirossal szinezett, szarunemü osztványokkal ellátott; szük és sekély mélyedésben ülő, melynek karimája csak ritkán mutat némi hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre majd elég vékony, majd kissé vastag és szivós, kissé érdes tapintatú, bágyadtan fénylő; eleinte sárgás-zöld; értével fehéressárga; napos oldalán némi igénytelen pirossal belehelt. Pontozata sürü, apró, fahéjszínű, alig szembetünő. Finom, fahéjszínű vagy barnás rozsdamáz kisebb-nagyobb foltokban vagy csak hálózatosan csaknem az egész fölületet elboritja s a gyümölcs napos oldalát bronzszerüvé teszi.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül finoman kövesszemcsés; leve bő; igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyü; szük tömlőcskéiben hosszas, feketés, mindkét végükön hegyes, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vígnövésü, később mérsékelten növő, de egészséges és edzett; korán, rendesen és elég bőven termő; fölfelé törekvő, elég merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beru-

házkodnak, szép-lombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gula- és szálasfának is; helyben és talajban úgy látszik nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek; alig könyökösek; bordázatlanok, fölállók vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sürün és finoman fehérmolyhosak vagy csak hamvasak; ért korukban csupaszak, olajszín sárgás-zöldek; többnyire kerek, fehéres pontokkal elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak; többnyire hosszas levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, csaknem lapulók; feketés gesztenyeszínü, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, szélestalpú és rövidkúposak, hegyesek; világos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Élég nagyok; nem épen vastag, de elég keményszövetüek; hosszas és keskeny tojásdadok vagy kerülékesek; inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; csatornásak, vagy kevéssé íveltek; gyenge korukban nem annyira molyhosak, mint sürün hamvasok; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos-zöldek; széleiken finom, apró, éles fogakkal sürün és szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid, vastag, elég merev, inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái idétlenek, sarlóalakúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei igen nagyok; hosszas, vastag, de hajlékony nyelökről kissé lekonyulók.

Hasonnevei. Léonie Bouvier.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 124.

Mas, *Le Verger.* II. 79. Mások még aligha irták le.

Észrevétel. E körtefaj is beillik alföldi viszonyaink közé. Méltán megérdemli, hogy minden kertben helyet adjunk neki. Gyümölcsei ízében még tartós szárazság után sem vettem észre oly fanyarságot, milyent igen sok körtefaj föl szokott venni vidékemen.

131. Bőjti vadoncz.

(Besi Carême.)

Származása. E jeles téli körtefajt két ízben is megkaptam ojtóveszszőkben ajándékképen Plantières-ból a Simon-Louis testvérek hires faiskolájából. Minthogy a nálam meglevő gyümölcsleirásokat tartalmazó könyvek egyikében sem találom leírva, sőt megemlítve sem; hiszem, hogy oly ujdonság lesz, melyet valaki a legujabb időben nyert magról. Hogy valjon ki nyerte? hol? és mikor? Sajnos, de még a Simon-Louis testvérek által kiadott „Gyakorlati kalauz" (Guide pratique) sem említi, hol, csak röviden annyi van róla megjegyezve, hogy „nagy, sárga húsa olvadó, mart.-májusban érő" pedig a plantièresi faiskola legújabb gyümölcs-jegyzékében már azon fajok közé van számitva, melyek legméltóbbak az elterjesztésre, Ajándékba kapván e fajt, hiszem, hogy valódi lesz, és mert becses fajnak találom, ezennel le is irom.

Érésideje. Nálam nov.-decz.; hűvösebb tájakon nálunk is el fog tartani martiusig is.

Minősége. I. rendű csemege és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy legalább jókora nagy.

Alakja. Változó; majd szabálytalan kúpos körtealakú, majd hengeres, majd ismét tojásdad kúpalakú; egyik felén többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon; kissé hovadásos, többnyire azomban elég síkfölületü. Zöme majd középtájra, majd jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden fogyva boltozódik s elég szük karimában végződik, de a hengeres, kúpos példányoknál többnyire széles, elég lapos karimában fogy el; szára felé pedig az egyik oldalon szelíden, a másikon behajlással is fogyva, többnyire ferdén csonkázott kúpos véget alkot. Szára hosszas vagy középhosszú, elég vastag, fás, görbe, bunkósan végződő, tövénél néha hústos; szük, de nem mély üregbe többnyire kissé oldalt helyezett. Kelyhe zárt vagy félignyilt; rövidke, rendetlenül összehajló, barnás szarunemü osztványokkal ellátott, mely osztványok gyakran hiányzanak is; elég csinos, noha nem szabályosan kikanyarított és inkább vagy kevésbbé mély üregbe helyezett, melynek aljáról lapos bordák és barázdák nyúlnak föl a karimára s onnan tovább, elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre elég vékony, de szívós, sima, száraztapintatú, elég fényes; elejénte sáppadtzöld, álltában csakhamar aranysárgára változó; napos oldala élénk pirossal bemosott. A gyümölcs teljes értével úgy az alapszín, mint a napos oldal rikító piros szine rendszerint szennyesbarna foltokat szokott kapni. Pontozata apró, sürü, a piros színben eléggé szembetünő. Finom rozsdafoltok majd hálózatosan, majd sürübben összefolyva, különösen pedig a szár és kehely körül, csaknem minden gyümölcsön fordulnak elő.

Belseje. Húsa sárgásfehér, félfinom, kissé laza, pezsgő vagy félszerint olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyön-

géd savanynyal emelt, bár kevéssé fűszeres, de igen kellemes ízű. Magtokja nyilttengelyű; tömlőiben majd ép, tojásdad, barna vagy feketés, majd pedig idétlen magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; mert virágzásában nem kényes, aztán, kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő vagy kissé szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel, hamar és sűrün beruházkodnak, elég lombos gulaalakú koronát alkotó; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának; helyben és talajban csak annyiban válogatós, hogy gyümölcsei, melyek nem eléggé jól állják helyöket a fán, az erősebb szelek ellen ótalmat kivánnak.

Vesszei. Nem számosak, hosszak, inkább vékonyak, mint középvastagok; hegyök felé mindinkább elvékonyodók; hajlékonyak; könyökösek; csaknem bordázatlanok; fölállók vagy kissé nyilt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak; sötétbarnák, napos felökön violaszin pirossal mosottak; aljuknál elég szembetünő hosszas, hegyök felé pedig mindmind apróbb, hosszas vagy kerek, fakó pontokkal ritkásan és alig észrevehetőleg pontozottak; rendetlen, többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók; sötétgesztenyeszínüek; alig kiálló, és csakis a vesszők hegye felé, finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; kissé lazán álló, világos gesztenyeszínü, pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony, de keményszövetüek; kerekdedek vagy kerülékesek; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövidke, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé csatornásak; ívéltek; nyelökről csaknem viziránvosan elállók; a vesszők alján levők pedig nyelökről lefelé csüggők; gyenge korukban fölső lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, fényesek, homályos vagy kissé sárgás-zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal nyelök felé ritkásan. hegyök felé sürün és finoman fürészesek. Levélnyelök hosszas, vékony rugalmas; a vesszőtől viziránvosan el, vagy rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak; ívéltek; rendetlenül hullámosak; hosszas, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül lefelé lógók.

Leirói. Tudtommal még eddig senki sem irta le.

Észrevétel. Mint rendesen és gazdagon termő téli körtefaj, megérdemlené, hogy az erősebb szelek ellen csak kevéssé is ótalmazott, házikerteinkben mindenütt helyet foglaljon. Nyilt gyümölcsösökbe bajosan lenne alkalmas, mert nagy fává nem bir növekedni, gyümölcseit pedig, melyeket októberig is a fán kell hagynunk, apródonkint mind levernék az erősebb szelek.

132. Canourgues-i körte. (olv. kanurgi körte.)

(Poire des Canurgues.)

Származása. A mult század végén véletlenül kelt magról egy kerítésben, bizonyos Lauzeral nevü birtokosnál Frankhonban. Nevét azon birtok nevétől kapta, a hol világra jött és föltaláltatott. A hatvanas évek elején kezdett csak elterjedni a Bonnamy testvérek toulousi faiskolájából. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantières-ból, a Simon-Louis testvérektől. Fajfámon több ízben termett azóta. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Julius végén és aug. elején.

Minősége. Kitünőleg I. rendü csemege- és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kisded vagy csaknem középnagy.

Alakja. Tojásdad vagy hosszas tojásdad; néha hasas körtealakú; elég szabályosan boltozott, noha némelykor egyik oldala kissé hízottabb, mint a másik. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé félgömbalakúlag boltozódik s kelyhe körül oly szük karimában végződik, hogy arra ritkán állítható föl; szára felé pedig az egyik oldalon többnyire behajlás nélkül, szelíden, a másik oldalán pedig néha behajlással is fogyva, hosszas, többnyire kissé ferdén csonkázott kúpos véget alkot. Szára rövid vagy középhosszú, vékony, fás, hegyénél kissé bunkós; sárgás-barna mázzal bevont; a gyümölcs hegyén, szük és ránczos mélyedéskébe helyezett és húsos emelkedéstől kissé ferdére taszitott. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyilt; rendetlenül fölfelé álló vagy összeboruló, rövid, szarunemü osztványokkal ellátott; szük és sekélyke, szelíden ránczosfalu mélyedésben ülő, melyből osztványai hegyével többnyire a karima színvonala fölé szokott emelkedni.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatú, néha csaknem zsiros, bágyadtan fénylő; elejénte világos-zöld; értével élénk szalmasárga; napos oldalán piros pettyekkel sürün behintett s néha pirossal inkább vagy kevésbbé belehelt vagy szelíden csíkozott. Pontozata igen apró, alig észrevehető. Rozsdaalakzatok hiányzanak fölületén s legfölebb szára körül vehető észre némi áttetsző finom rozsdamáz; néha azomban sárgával körített barnás ragyaszeplők találkoznak fölületén.

Belseje. Szép fehér, igen finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő; igen czukros, finom savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; hosszas tömlőcskéiben kevés ép magot rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő vagy nyiltszögekben szétálló ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, terjedelmes koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának még inkább, mintsem gulafának; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, karcsúak, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy nyilt szögekben szétállók; gyenge korukban finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, zöldes világosbarnák; hegyök felé és napos felökön pirossal mosottak; apró, kerek, fehéres pontokkal elég sürün, de nem szembetünöleg pontozottak; egyenlötlen, többnyire azonban rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, zömök kúposak, alig hegyesek, a vesszötől elállók; szürkével és sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek; elég kiálló, bordázatlan talapra helyezkedök.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasas kúposak, alig hegyesek; pirosas gesztenyeszínü, sima pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, kissé vékony, de keményszövetüek; tojásdadok; rövidke, éles hegyben végzödök; kissé völgyesek; íveltek s kissé félregörbülök; gyenge korukban még alsó lapjaikon is csak kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos-zöldek; széleiken igen apró fogakkal leginkább csak hegyök felé vagy igen szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök rövid vagy középhosszu, vékony, rugalmas; rézsunt fölfelé vagy csaknem viziránvosan elálló. Levélpálhái kicsinyek, fonálidomúak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei, valamint a gyümölcspeczkeken és a vesszök alján levök is, jóval nagyobbak, mint a vesszök derekán és hegye felé levök; széles és hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; laposak vagy kissé völgyesek; csaknem épszélüek; igen hosszu, vékony, rugalmas, rendetlenül szétálló nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Leroy. *Dict. de pomol.* I. 526.

Mas, *Le Verger* II. 77. Mások még aligha irták le.

Észrevétel. Minden tekintetben beillik alföldi viszonyaink közé is. Megérdemlené, hogy népesebb városaink mellett, piaczi elárusitásra, nagyban is tenyészszük.

133. Capiaumont vajoncza

(Beurré Capiaumont; Capiaumonts Butterbirn.)

Származása. A mult század végén, Dumortier szerint, 1787. körül, Capiaumont, gyógyszerész nyerte a Kobakkörte (= Calebasse) magváról Monsban (Belgium). A „Deutsches Obstcabinet“ szerkesztője Langethal pedig azt állítja, hogy Capiaumont ezen körtéjét az Izambert (= Beurré gris) magváról nyerte volna. Dumortiernek vagy Langethalnak van-e e részben igaza! bajos volna eldönteni; mert állitását egyik is, másik is elhanyagolta okokkal támogatni. Elég az hozzá, hogy mindenfelé el van már e körtefaj terjedve fönebbi neve alatt, és terjed napjainkban is folyvást, noha tudva van felőle, hogy nem mindenütt érdemli meg az „egri“ nevet, más szóval nem mindenütt terem becses gyümölcsöket.

Érésideje. Sept. vége, oct. eleje; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. Nálam csak II. rendü; kedvező talajban I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Hosszas és néha hasas körtealakú; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon; elég síkfölületü. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé hirtelen fogyva gömbölyödik s kelyhe körül szük talpban végződik; szára felé pedig, az egyik oldalon szelíd behajlással, a másikon pedig behajlás nélkül fogyva, hosszas, kúpos csúcsban enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, vastag, többnyire húsos, görcsös; fényes vörhenyesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából annak folytatásaként kiálló; néha némi húsos gyürüzetből oldalvást kiemelkedő. Kelyhe nyilt vagy félignyilt; rendetlenül föl- vagy szétálló, széles, barnás, szarunemü osztványokkal ellátott; igen sekély mélyedéskében ülő, melynek karimája rendszerint kissé ferdén áll s rajta szembetünő emelkedések nem fordulnak elő.

Szine. Bőre kissé vastag, keménykés, sima, kissé fényes, elejénte sápadt sárgás-zöld; értével fehéres-sárga; napos oldalán gyakran pirossal is belehelt. Mindezen színezetből azomban csak kevés látható tisztán, minthogy az egész fölület finom, barnás, később sárgásbarnává vagy vörhenyesre változó rozsdamázzal van eltakarva vagy legalább sürün hálózva és márványozva. Pontozata csak a rozsdával el nem takart alapszínben vehető észre s e pontozat egyenlően elhintett, elég szembetünő, világosbarna petytyecskék alakjában szokott jelenkezni. Néha feketés ragyafoltok is tünnek elő a gyümölcsön.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom tömött, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve bő, czukros, üdítő savanynyal emelt, mibe azomban száraz évjáráskor összehúzó csípősség is vegyül, különben igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja

többnyire zárttengelyű; tömlőcskéiben egészséges, zömök tojásdad, hegyes, sötétbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal, miért is korán, rendesen és igen bőven termő; fölfelé törekvő vagy kissé szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sürülombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mintsem birsalanyon; szálasfának is, gulafának is egyiránt alkalmas; kertem könnyen kiszáradó és laza talajában is jól díszlik, de gyümölcsei száraz évjáráskor összehúzó fanyarságot kapnak különben, a fán, igen jól állják helyöket mindig.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők; kissé könyökösek; bordázatlanok; föl vagy szétállók; gyenge korukban elég sürün és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, vöröses barnák; elég nagy, kerek vagy itt ott tojásdad, fakó pontokkal sürün és elég szembetünőleg pontozottak; hosszas levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, zömök kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók; kissé lazán álló, szürkével tarkázott sötétgesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; majd alig, majd eléggé kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott világos gesztenyeszínüek.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok, kissé vastag és keményszövetüek; kerülékesek vagy hosszas tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő hosszas, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; fölebb a vesszőkön csatornásak; itt-ott hullámosak és félrecsavarodók; inkább vagy kevésbbé íveltek; gyenge korukban kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk világos-zöldek; széleiken előrehajló kissé tompa fogakkal, elég mélyen és elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, fölebb a vesszőkön mindmind rövidebb, elég vastag és merev; kissé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái jól kifejlődöttek, fonál vagy áridomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei kissé nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők; hosszas, elég vastag, de elég hajlékony nyelökről, kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Beurré Aurore; Capiaumonts Herbst-Butterbirn.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten.* VIII. 54.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 93.
Leroy. *Dict. de pomol.* I. 330.
Mas, *Le Verger.* III. 75. és sokan mások.

Észrevétel. Kötöttebb és kellőleg nedves talajban széles elterjesztésre méltó hazánkban is mindenütt, még az alföldet sem véve ki. Nálam alig érdemli meg a helyet, melyet kertemben elfoglal.

134. Charneu-i ízletes. (olv. Sarnői.)

(Fondonte de Charneu; Köstliche von Charneu.)

Származása. E század elején véletlenül kelt magról bizonyos Legipont nevü birtokos jószágán Charneu, belga falu határában. Kezdetben Legipont körtéje név alatt lőn ismeretessé; később azomban Diel fönebbi név alatt irta le s ő utána a „Charneu-i ízletes“ elnevezés lett uralkodóvá a gyümölcsészet irodalmában s az európai gyümölcsfaiskolákban is — Belgiumot kivéve, a hol maig is a „Legipont körte“ elnevezést tartották meg. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Reutlingenből, dr. Lucastól. Nálam még csak tavaly fordult termőre a már jól megerősödött próbaág a fajfán. Fajom határozottan valódinak bizonyult be.

Érésideje. Sept. vége oct. eleje.

Minősége. I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy. Száraz, laza talajban és nagy szárazságkor nálam még eddig csak középnagy példányokat termett.

Alakja. Változó; majd hosszas, hasas körtealakú; majd tojásdad körtealaku, szelíden buczkos, de különben elég síkfölületü. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden fogyva boltozódik s kelyhe körül elég talpasan fogy el; szára felé pedig szintén szelíden, néha némi behajlással vagy behajlás nélkül is fogyva, hosszas, kissé tompakúpos véget alkot. Szára hosszu vagy hosszas, elég vastag, görcsös, fás, tövénél néha húsos, hegyénél bunkósan végződő, többnyire görbe; zöldszínü, nagyrészt azomban sárgásbarna mázzal bevont; majd a fölszínre helyezett; majd csekélyke mélyedésből, hüsos dudorok közül kissé oldalt kiálló. Kelyhe elég nagy, nyilt; csaknem csillagalakúlag szétterülő, hosszas, hegyes, sárgás vagy barnás, kissé molyhos osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé mély és nem tágas üregben ülő, melynek aljáról szelíd, lapos bordák nyúlnak föl az üreg karimájára és ezt hullámossá téve gyakran, majd inkább, majd kevésbbé kiemelkedőleg vagy elenyészőleg, a gyümölcs derekára is fölvonulnak s a gyümölcs kerekdedségét megzavarják.

Szine. Böre finom, sima, de kissé száraztapintatú; elejénte sárgás-zöld; értével czitromsárga; napos oldalán némi sugárszerü, inkább vagy kevésbbé derült pirossággal bemosott vagy csak belehelt. Pontozata igen sürü, egyenlően elhintett, apró, fahéjszínü pettyek alakjában jelenkező, szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok csak akkor tünnek elő fölületén, ha a bőr, fejlődése közben, némi sérülést kapott.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásfehér, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, illatos és füszeresizü. Magtokja kissé nyilttengelyü, tömlőiben hosszas, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű és erőteljes, edzett; elég korán és bőven termő; kissé nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel szabályosan beruházkodnak, szép gulaalakú, szellős koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának; szereti a mélytermőrétegű, kellőleg nedves talajt, hol nagy és finomízű gyümölcsöket terem. Kertem könnyű, száraz talajában jól díszlik ugyan a fája: de gyümölcsei nem birnak kellő nagyságra fölnevelkedni, fölhízni. Gyümölcsei nálam jól daczoltak a fán az erősebb szelekkel is.

Vesszei. Számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; könyökösek; bordázatlanok; fölállók, vagy kissé nyilt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak; barnás olajszín-zöldek; apróbb-nagyobb, hosszas vagy kerek, fehéres pontokkal sűrűn és elég szembetünőleg pontozattak; rendetlen, vagyis itt ott rövid, itt-ott hosszas levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók és gyakran sarkantyúsan is kiszögellők, sűrűn molyhos, világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hosszas kúposak, hegyesek; kissé lazán álló, pirosas vagy világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, elég vastag és elég keményszövetüek, hosszas, keskeny tojásdadok vagy csaknem lándzsásak; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; völgyesek; ívelték; gyenge korukban alulfölül finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken igen apró, tompa fogakkal szabálytalanul fürészesek, vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök a vesszők alján hosszú, rugalmas; a vesszőkön fölfelé mindmind rövidebb és merevebb; vizirányosan el vagy rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, fonál vagy áridomúak, gyakran a nyéltövétől fölebb a nyélre helyezettek; tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön lévők; kissé hullámosak; fölálló, hosszas, rugalmas nyelökről, mereven szétterülők. Másodlevelei lándsásak, csavarosan elgörbülők.

Hasonnevei. Merveille de Charneu; Legipont stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten.* Almák-körték. III. 113.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 105.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 172. és sokan mások is.

Észrevétel. Megérdemli, hogy különösen itt az alföldön nagyobb folyóvizeink mellékén, minden kertben helyet foglaljon. Sem a túlságosan nedves, sem a túlságosan száraz talajba nem való.

135. Coloma őszi vajoncza.

(Urbaniste; Coloma's Herbstbutterbirn.)

Származása. A mult század végén véletlenül kelt magról az Urbanistáknak nevezett barátok kertében. Malinesban (németül Mecheln) Belgiumban. E kertet az urbanista barátok rendének eltöröltetése után Coloma gróf, híres magonczozó, a ki több jeles gyümölcsfajjal gazdagította a világot, vette meg 1786-ban s itt fedezte ő föl e jeles körte anyafáját. Belgiumból többféle név alatt kezdett csakhamar elterjedni a világon. Ojtóvesszejét 1871-ben Oberdiecktól fönebbi neve alatt, 1872-ben „König von Rom" név alatt kaptam meg. Ez utóbbi faj jegyfácskájára Oberdieck azt irta, hogy hozzá Burchardtól és ehhez egyenest Van Monstól került: de nálam ez a faj is csak a Coloma őszi vajonczának mutatta be magát. A Van Mons társulat kertéből már 1868-ban is megkaptam e fajt. „Esperen bergamotja" hamis név alatt. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Sept-octóber.

Minősége. I. rendű csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Tojásdad vagy hasas csigaalakú; szabályosan boltozott, noha némelykor egyik oldalán hízottabb és emelkedettebb mint a másikon; köröskörül síkfelületű; zöme a középtájnál alább, kissé a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé félgömbalakúlag boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szük, de laposas karimában végződik; szára felé pedig szelíden s néha némi behajlással is fogyva, többnyire rövid, vastag és tompakúpos véget alkot. Szára inkább rövid, mint középhosszú, vastag, fás, néha kissé húsos, két végén bunkós; egész hosszában világosbarna, fényes mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán az egyik oldal fölemelkedése mellé, csaknem a fölszínre helyezett vagy szük és sekély mélyedésbe, húsos dudorok közé, mintegy beszorított. Kelyhe nyilt; fölálló, rövid, törékeny, szarunemü osztványokkal ellátott; csaknem szabályosan kikanyarított, tágas, de igen sekély üregben ülő.

Szine. Bőre kissé vastag, keménykés, sima, zsirostapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos-zöld; értével zöldessárga; napos oldalán is csak a napszegte darabokon kap néha némi piros mosatot vagy leheletet. Pontozata elég sürü, zölddel szegett, apró, barna pettyecskék alakjában jelenkező, elég szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok ritkásan elhintve majd minden gyümölcsön fordulnak elő. Kehelyüregének falait többnyire finom, sugaras rozsdamáz borítja, a milyen néha száras végén is mutatkozik.

Belseje. Húsa fehéres, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is csak finoman kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben szép, tojásdad, hegyes, sötétbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, igen edzett; későn fordul termőre, de aztán bőven termő; nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálasfának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik, de gyümölcsei végett, melyek nem eléggé jól állják helyöket a fán, a mennyire lehet, védett helyet igyekezzünk számára juttatni.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; könyökösek; fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők; bordázatlanok; gyenge korukban is csak finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, csaknem fényesek; olajszín vagy zöldessárgák; hegyök felé néha pirossal kissé mosottak; apró, többnyire kerek, sárgásfehér pontokkal ritkásan pontozottak; rendetlen, de többnyire középhosszú levélközűek.

Rügyei. Nagyok, kúposak, tompahegyűek; hegyökkel a vesszőtől jól elállók; kissé lazán álló, szürkével tarkázott, vöröses gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; alig, vagy csakis a vesszők hegye felé kissé kiálló, sima párkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, igen tompakúposak; szürkével kissé tarkázott világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag, de nem elég keményszövetűek; hosszas tojásdadok; nyelök felé néha csaknem éppen ugy elkeskenyedők, mint hegyök felé; rendszerint kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; széles völgyesek; alig ívelték; gyenge korukban igen finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos vagy szőkés-zöldek; széleiken tompa fogakkal elég szabályosan és szembetünőleg fogazottak. Levélnyelök hosszú, középvastag, hajlékony, s csaknem viziránvosan elálló s róla a levéltányér kissé lefelé konyuló. Levélpálhái vékony fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak, mint a vesszőkön levők; hosszas, széles tojásdadok; kissé ívelték és lapos völgyesek; igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei Poire des Urbanistes; Urbanists Seedling; Beurré Drapiez; Beurré Piquery; Louis Dupont; Louise d'Orleans; Herbst coloma; stb.

Leirói. Bivort. *Annal. de pomol.* II. 35 és 59.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 712.
Mas, *Le Verger.* III. 193.
Diel, *Kernobstsorten*, körték VIII. 65.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 443. és sokan mások.

Észrevétel. E jeles körtefaj megérdemlené, hogy az erősebb szelek ellen csak kevéssé is védett helyeken mindenütt elterjeszszük hazánkban, még az alföld síkságait sem véve ki.

136. Columbia körte.

Származása. E jeles körte az éjszak-amerikai egyesült államokból származik. A negyvenes évek előtt, bizonyos Casser nevü ur bérjószágán, New-Yorktól 20 kilometernyire, a Westchester grófságban találták föl. „Bloodgood és társai“ czég flushingi faiskolájából kezdették először elterjeszteni s napjainkban már Európában is meglehetősen el van terjedve. Ojtóvesszőjét 1872-ben kaptam boldogult Glocker, enyingi főkertész barátomtól. Nálam több izben termett már a fajfán. Gyümölcsei is, növényzete is egyeztek a leirásokkal s igy fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. végétől oct. végeig; hüvösebb tájakon nov.—dec.

Minősége. I.-rendü csemege-gyümölcs.

Nagysaga. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Inkább vagy kevésbbé hosszas tojásalakú; egyik oldalán majd mindig hízottabb, mint a másikon; különben elég szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme csaknem középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül többnyire ferdén álló karimában végződik, melyre a gyümölcs mégis többnyire jól fölállitható; szára felé pedig az egyik oldalon szeliden, a másikon némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé hosszas, vastag és tompakúpos véget alkot. Szára középhosszú, majd középvastag és fás, majd elég vastag és húsos, bunkósan végződő, görbe vagy félrecsavarodó; csaknem végig fényesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából, többnyire oldalvást kiálló vagy legalább húsos emelkedéstől ferdére taszitott. Kelyhe többnyire félig nyilt; rendetlenül fölálló, inkább vagy kevésbé rövid, sárgás vagy barna, szarúnemü osztványokkal ellátott; tágas, de sekély üregben ülő, melynek falain és karimáján ritkán láthatók észrevehető emelkedések.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés; csaknem teljesen sima, bágyadtan fénylő; eleinte sápadt vagy halavány zöld; értével czitrom sárga; napos oldalán is csak aranysárga, néha némi narancs-pirossal árnyalt. Pontozata elég sürü; egyenlően elhintett, barnás vagy fahéjszinü pettyecskék alakjában jelenkező, elég szembetünő. Rozsda foltok vagy alakzatok ritkán mutatkoznak fölületén, sőt még kehelyüregének falain és száras végén sem.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásfehér; elég finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom savanynyal emelt, nálam nem illatos, de igen kellemes fűszeresizü. Magtokja csaknem zárt tengelyü; tömlőcskéiben hosszas, hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és elég bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon. Legalkalmasabb léczezet mellé, redély vagy szárnyas fáknak, kerített és az erősebb szelek ellen védett helyen is inkább gulafá-

nak, mintsem szálasfának, mert gyümölcseit könnyen lehányja a szél. Különben a fa, maga, mindenütt jól díszlik.

Vesszei. Igen számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, hajlékonyak; könyökösek; bordázatlanok; fölállók; gyenge korukban finoman molyhosak, pirossal szinezettek; ért korukban csupaszak, kissé sárgás és barnás zöldek; apró, kerek, fehéres pontokkal ritkásan és alig szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kissé hosszas és karcsú kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók; szürkével szegett világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; elég duzzadt, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszas kúposak, hegyesek; sötétvöröses gesztenyeszinű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Csaknem középnagyok; nem vastag, de elég keményszövetüek; kerülékesek vagy tojásdad kerülékesek; szabályosan elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; kissé csatornásak, alig íveltek; nyelökről kissé lefelé csüggők; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos vagy kissé sárgászöldek; széleiken tompa fogakkal, ritkásan és sekélyen fürészesek. Levélnyelök hosszú, vékony, hajlékony; csaknem vizirányosan elálló vagy lefelé görbülő. Levélpálhái majd fejletlenek, majd vékony fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet köritő levelei nagyok, hosszas tojásdadok; csaknem laposak, itt-ott kissé hullamosszélüek; igen hosszú, vékony és hajlékony, szétálló nyelökről lefelé lógók.

Hasonnevei. Columbian virgalieu; Columbia virgouleuse.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 33.
Leroy, *Dict. de pomol.* I 589.
Mas, *Le Verger.* I. 151.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstkunde.* VII. 453. és sokan mások.

Észrevétel. Szabadon álló fának a sik alföldre, hol az erős szélrohamoknak mi sem állja utját, egyátalában nem való e faj. Hazánk hegyes-völgyes vidékein bizonyára érdemes volna sokhelyt nagyban is tenyészteni.

137. Csatár körte.

(Soldat-laboureur; Blumenbachs Butterbirn.)

Származása. E jeles körtét Esperen őrnagy nyerte magról 1820. körül s fáradalmas katonai életére czélozva elkeresztelte Soldat-laboureur-nak. Oberdieck Van Monstól név nélkül kapta meg e fajt s gondolva, hogy ez is Van Mons magoncza, elkeresztelte egykori tanára nevéről Blumenbach vajonczának. Minthogy Németországban ez utóbbi név alatt már igen el van terjedve; bárha később eredeti neve is fölfedeztetett, mégis az Oberdieck elnevezése alatt ismerik és terjesztik ott maig is e körtefajt. Az eredeti franczia nevet visszatükrözni akarva én fönebbi magyar névvel neveztem azt el. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenból, (Hannovera). Több izben termett már fajfámon. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam september; hűvösebb tájakon oct.-nov.

Minősége. I. rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azomban csigás körtealakú vagy csaknem harangalakú; szabálytalanul boltozott, kissé hovadásos és buczkos fölületü. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnan kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s elég talpasan végződik; szára felé pedig majd hirtelen, majd szelíden fogyva behajlást is alkot s inkább vagy kevésbbé rövid, vékony, tompakúpos csúcsban enyészik el. Szára inkább rövid, mintsem középhosszú, elég vastag, fás, itt-ott görcsös; tövénél néha húsos; nagyrészt fényes, vörhenyesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán, húsos gyűrűzetre vagy húsos emelkedés mellé, oldalt helyezett. Kelyhe kicsi, nyilt vagy félig nyilt; fölálló, rövid, szarunemü osztványokkal ellátott; igen szük és sekély üregcsébe helyezett, melynek széles és laposas karimáján szelíd emelkedések is vehetök észre.

Szine. Bőre kissé vastag, sima vagy finoman érdes; elejénte fehéres zöld; értével sáppadtsárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga minden pir nélkül. Pontozata ritkás, de eléggé szembetünő, kissebb-nagyobb, barna pettyecskék alakjában jelenkező. Rozsdaalakzatok majd sürübben, majd ritkábban, de mindig találkoznak fölületén; különösen pedig napos felén és kelyhes végén; száras végét pedig elég nagy terjedelemben többnyire finom, vörhenyes rozsdamáz szokta borítani.

Belseje. Húsa sárgásfehér, finom vagy elég finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; szük tömlőcskéiben tojásdadalakú, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatalkorában vígnövésü, később csak mérsékelten növő, de egészséges és edzett; korán és elég bőven termő; nyilt szögekben fölálló

vagy fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szellős lombozatú, gulaalakú, koronát alkotó. Díszlik vadonczon is, birsen is; inkább alkalmas léczezet mellé kikötözött formafáknak, mintsem gula vagy szálasfának; mert gyümölcsei nem eléggé jól állják helyöket a fán. Maga, a fa azomban mindenütt jól díszlik.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők; kissé könyökösek; bordázatlanok; föl- vagy szétállók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, homályos vörösesbarnák vagy zöldesbarnák; apró, hosszas, szürkés pontokkal elég sürün, de nem szembetünöleg pontozottak; rendetlen, többnyire azomban középhosszú levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elállók; többnyire kissé lazán álló, feketés pikkelyekkel borítvák; eléggé kiduzzadt, sima párkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hosszas kúposak, hegyesek; szürkével szegett gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vékony és nem keményszövetüek; hosszas tojásdadok vagy keskeny kerülékesek; nyelök felé néha keskenyebbek, mintsem hegyök felé; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő rövid és éles hegyben végződők; lapos csatornásak; alig ívelteк; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos-zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök rövid vagy középhosszu, középvastag, merev; inkább vagy kevésbbé nyilt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomúak, hegyökkel a vessző felé visszakanyarodók; kevéssé tartósak. Virágrügyet körítő levelei középnagyok, tojásdad kerülékesek; lapos teknősek; hosszú, merev nyelökről lefelé lógók.

Hasonnevei. Auguste Van Mons soldat; Beurré Blumenbach; Soldat Esperen; Soldatenbirne.

Leirói. Royer, *Annal. de pomol.* III. 31.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 668.
Mas, *Le Verger.* III. 131.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 143. és többen mások.

Észrevétel. Hazánk hegyesvölgyes vidékeire inkább való e körtefaj, mintsem az alföldre, a hol csakis a magas épületektől védett városi kertekben volna előnyös tenyésztése. Síkságokon, a szabadon nyargalászó szelek, idő előtt levernék gyümölcseit.

138. Desportes Ivánné.

(Madame Baptiste Desportes.)

Származása. Frankhonban Leroy Endre, a ki a gyümölcsészet irodalmát nagyszerű munkájával a „Gyümölcsészeti szótárral (= Dictionnaire de pomologie) gazdagította, 1863-ban magról nyerte angersi híres faiskolájában, és nagyszerű fatenyésztési üzletének egyik igazgatója, Desportes Iván ur neje nevéről keresztelte el. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon csakhamar termőre fordult. Gyümölcsei, növényzete egyezvén Leroy leirásával, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepe; hüvösebb tájakon október közepéig eltart.

Minősége. I. rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Kissé változó; majd csigás gömbalakú; majd tojásdad gömbalakú; elég szabályosan boltozott bárha itt-ott szelíden emelkedéses fölületü. Zöme csaknem középtájra, vagy csak kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül elég szük karimában végződik; szára felé pedig szintén szelíden és többnyire behajlás nélkül fogyva, aztán pedig hirtelen összeszükülve kisded csúcsban végződik. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag, fás, többnyire görbe, bunkósan végződő, tövénél néha húsos, zöldesbarna mázzal bevont; majd a gyümölcs folytatásaként a csúcsból húsosan kiemelkedő; majd csekélyke és szelíden emelkedéses karimáju mélyedésbe helyezett. Kelyhe kicsi, nyilt vagy félig nyilt; fölálló, rövidke, sárgás, szarunemü osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé tágas és mély üregcsében ülő, melynek karimája néha szelíden hullámos.

Szine. Bőre finom, vékony elég sima, de száraztapintatú, fénytelen; elejénte bágyadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán kissé derültebb sárga s néha némi igénytelen pirossal is belehelt; mindezen szinezetből azomban kevés látszik ki tisztán; mert gyakran, csaknem az egész fölület finom, zöldesbarna, később kissé vörhenyesre változó mázzal van elfátyolozva márványozva vagy hálózva. Pontozata elég sürü, apró alig szembetünő.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömöttes, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül is, alig kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, noha kevéssé füszeresizü. Magtokja zárt vagy csak alig nyilttengelyü; tömlöcskéiben rövid, tojásalakú, barnás, ép magvakat rejtő.

Fája. Nem erőteljes, lassúnövésü, kevéssé edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek rövid gyümölcspeczkekkel hamar és jól beruházkodnak; ritkás szellős és nem eléggé szabályos, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon is csak mérsékelten nő; birsen csak sínylődik. Nagyfává nem képes növekedni; miért is csak bokoralaku vagy gulafának

alkalmas. Kertem könnyen kiszáradó laza talajában megkeletősen megküzdött a három évig folyvást tartó szárazsággal is. Gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, nem hosszak, vékonyak, elég egyenesek; alig könyökösek; finoman bordázottak; fölállók vagy nyilt szögekben szétállók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, zöldesbarnák; apró, kerek, fehér pontokkal elég sürün de nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azomban rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, rövidkúposak, alig hegyesek; a vesszőtől kissé elállók; pikkelyeik sötétgesztenyeszínüek, egymást lazán borítók; elég kiemelkedő, finoman és hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskúposak, alig hegyesek; pikkelyeik sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínüek, egymásra lazán borulók.

Levelei. Kicsinyek, vékony, de keményszövetüek; lándsás kerülékesek; néha hegyök felé inkább elszélesedők, mintsem nyelök felé; többnyire rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposok vagy kevéssé völgyesek; alig ívelteK; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos-zöldek; széleiken igen apró, hegyes fogakkal sürün és elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök hosszas, vékony hajlékony; nyilt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei gyakran kisebbek, mint a vesszőkön levők; lándsásak, kissé hullámosak; laposak és nem ívelteK; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről, mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 374.; tudtommal mások még nem irták le.

Észrevétel. Kerített házikerteinkben, hol a nagyterjedelmű szálasfákat különben sem látjuk szívesen, a többi törpe fák közt ennek számára is helyet adhatunk egy-egy fának mindenütt hazánkban, még a sík alföldet sem véve ki.

139. Dillen dékán.

(Doyen Dillen; Dechant Dillen).

Származása. A belga gyümölcsészet büszkesége, Van Mons nyerte magról, de nem ő, hanem, halála után, fiai nevezték el egyik rokonuk Dillen dékán nevéről. Belgium éghajlata alatt s kedvező talajában rendkivül kitűnőnek találták e körtefajt; de a rápazarolt dícséretet alföldünk melegében, könnyen kiszáradó laza talajában, hihetőleg az erőltetett érés következtében, éppen nem érdemli meg oly mértékben legalább, a milyenben Belgiumban megérdemelte. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek hires faiskolájából, Plantièresből. Fajfámon már több izben is termett. Fajom valódisága kétségtelen.

Éréskideje. Nálam sept.; hűvösebb tájakon oct.—nov.

Minősége. Nálam csak II.-rendű; kedvezőbb körülmények közt I.-rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Hosszas körtealakú; néha kúpos vagy tojásdad körtealakú; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldala gyakran, kissé hízottabb is mint a másik s fölületén elenyésző, bordás emelkedések is vehetők észre. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden összehuzódva fogy s többnyire szük karimában végződik, melyen a gyümölcs ritkán bir megállani; szára felé pedig elejénte szeliden, azután némi csekély behajlással is fogyva inkább vagy kevésbbé hosszas, vastag, tompakúpos véget alkot. Szára rövid, vastag vagy igen vastag, húsos, görcsös, végig barnamázos; a gyümölcs csúcsából csaknem annak folytatásaként, többnyire mindig oldalvást kiálló, vagy csak húsos emelkedéstől ferdére nyomott; néha azonban szük mélyedéskébe helyezett. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyilt; fölálló, rövid, szarúnemű osztványokkal ellátott; néha elég szabályosan kikanyarított, néha pedig ránczos falú, szük és nem mély üregben ülő, melynek karimáján inkább vagy kevésbé ormós emelkedések láthatók, a melyek aztán elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Szine. Bőre kissé vastag, elég sima, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldessárga; napos oldalán, — mint a Pisztráng-körte, — pirossal pettyezett. Pontozata sürü, igen apró és mégis eléggé szembetünő. Rozsdaalakzatok kisebb-nagyobb, szakadozott foltokban majd minden gyümölcsön, különösen pedig kehelyüregének falain és szára körül szoktak előfordulni.

Belseje. Húsa fehér, finom vagy félfinom, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve bő vagy elég bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes vagy csak eléggé kellemes, néha

illatos, fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak alig nyílttengelyű; tömlőcskéiben egészséges, hosszas, barna magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, igen edzett; korán, rendesen és igen bőven termő, mert virágai és kötődött gyümölcsei jól daczolnak a tavaszi zord időjárással is; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, de elég szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; egyenesek; merevek; csak kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és igen finoman fehérmolyhosak; ért korukban végig csupaszak; olajszin sárgásbarnák vagy zöldes világosbarnák; kerek vagy tojásdad, fehéres pontokkal elég sűrűn és szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközüek.

Rügyei. középnagyok, hasas kúposak, kissé hegyesek, a vesszőtől elállók; szürkével és sötétbarnával árnyalt gesztenyeszinüek; elég kiduzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek; sötétbarnával árnyalt pirosas gesztenyeszínüek.

Levelei. Középnagyok, a vesszők alján elég nagyok; elég vastag és keményszövetüek; hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; szabályosan elkeskenyedő; hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy völgyesek és itt-ott csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; hegyökkel néha félre görbülők; gyenge korukban, még alsó lapjukon is, alig molyhosak, ért korukban csupaszak, símák, fényesek; élénk zöldek; széleiken tompa fogakkal, szabálytalanul fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök középhosszú, elég vastag és merev, nyílt szögekben fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái igen kifejlődöttek, keskeny lándsásak, hegyesek, szétállók, a nyél tövétől fölebb, a nyélre helyezettek, tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön lévők; széleskerülékesek; mindkét végökön elkeskenyedők; lapos csatornásak; csaknem épszélüek; nem hosszú, de elég vastag és merev nyelökről lefelé csüggők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 27.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 51.
Mas, *Le Verger*, III. 107. szám alatt.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstkunde* II. 91. és sokan mások is.

Észrevétel. Agyagosabb, meszesebb, szóval kötöttebb és kellő nedvességgel biró talajban bizonyára kitünőbbek lesznek e körtefaj gyümölcsei, mint azok, melyek kertem laza s könnyen kiszáradó talajában termettek. Úgy itt az alföldön, nagyobb folyóvizeink mellékén, mint hazánk hegyesebb tájékain is méltó volna vele kisérletet tennünk. Nem kell hagyni, hogy a fán érjenek meg gyümölcsei; mert akkor ízetlenek lesznek.

140. Fehér czukorkörte.

(Sucrée blanche.)

Származása. Az ifjabbik Boisbunel, roueni gyümölcskertész nyerte magról Frankhonban; a magról kelt anyafa 1856-ban termett először. Bárha nagyon megérdemlené; még sincs még kellőleg elterjedve. Német gyümölcsészek műveiben még nevét sem találtam eddig fölemlítve. Ojtóveszszejét 1870-ben Kolozsvárról, Veress Ferencz urtól kaptam, a ki a fajt magától Boisbunneltől kapta Rouenből. Fajfámon több izben termett már. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Aug. második fele.

Minősége. II. rendű csemege, de I. rendű háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jóval nagyobb.

Alakja. Hosszas körtealakú; néha csaknem kobakalakú; buczkos és csaknem bordás fölületü. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé lassudan és csaknem félgömbalakúlag fogyva boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szük talpban végződik; szára felé pedig elejénte szelíden aztán hirtelen fogyva behajlást és vállat alkotva karcsu és többnyire kissé tompa hegybe fut ki. Szára hosszu, elég vastag, húsos, kissé görcsös, erős és igen hajlékony, többnyire kissé görbe, fényes zöld vagy itt-ott sárgásbarna mázos; a gyümölcs hegyéből annak folytatásaként kiemelkedő; néha húsos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe nagy, nyilt; rendetlenül fölálló, rövid, molyhos és zöldes osztványokkal ellátott; többnyire csekélyke mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján lapos emelkedések láthatók, a melyek lapos bordákként elég szembetünőleg fölvonulnak a gyümölcs derekára is s annak egyik oldalát rendszerint emelkedettebbé teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre vastag, keményes, sima, finoman fehérhamvas, ledörzsölve kissé fényes; elejénte világos-zöld; értével sárgás-zöld; napos oldalán is csak némely gyümölcsön észlelhető némi igénytelen piros árnyalat. Pontozata igen apró, elég sürü, de alig szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok csak elvétve fordulnak elő egy-egy gyümölcsön.

Belseje. Húsa fehér vagy bágyadt fehér, kissé tömött, félszerint olvadó; magtokja körül is csak kissé kövesszemcsés; leve bő vagy elegendő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt; bárha kevéssé fűszeres, de igen kellemesizü. Magtokja inkább vagy kevésbbé nyilttengelyü; tömlőcskéiben ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, csaknem bujanövésü, igen edzett; korán és minden második évben rendkivül gazdagon és csomósan termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas gulafának, szálasfának és egyéb alakú formafáknak is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, elég vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél többnyire bunkósan végződők; fölállók vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; könyökösek; nagyrészt síkfölületüek, de hegyök felé hosszan és finoman bordázottak; gyenge korukban sürün és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal árnyalt barnák; árnyas felökön sárgásbarnák; elég szembetünő, hosszas vagy kerek, fehéres pontokkal elég sürün pontozottak; itt-ott rövid, itt-ott hosszas vagy hosszú levélközüek.

Rügyei. Nagyok, zömök kúposak, alig hegyesek; a vesszőtől csak kevéssé elállók; szürkével szegett vöröses gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; eléggé kiduzzadt, közepén hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövidkúposak, alig hegyesek; vöröses gesztenyeszínüek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vastag és igen keményszövetüek; kerülékesek vagy tojásdad kerülékesek; néha nyelök felé inkább elkeskenyedők, mint hegyök felé; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövidke, éles hegyben végződők; csatornásak; alig ívelteк; gyenge korukban is csak alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos-zöldek; szeleiken apró, többnyire tompa fogakkal, különösen hegyök felé, elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, egyebütt, fölfelé középhosszú, középvastag, merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei középnagyok, hosszas tojásdadok vagy lándsás kerülékesek; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; alig ívelteк; széleiken finoman s alig észrevehetőleg fogazottak; hosszú, hajlékony nyelökről kissé lankadtan szétterülők. Másodlevelek még az erősebb hajtásokon is csak néha fordulnak elő.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mas, *Pomol. générale.* I. 191.; tudtommal mások még nem irták le.

Észrevétel. Tudtommal alig van gyümölcsfaj, mely annyira beillenék alföldi viszonyaink közé, mint e körtefaj. Fája kertemben is igen jól díszlik s minden második évben gazdagon terem. Mindazoknak, kik nem ragaszkodnak egyedül csak a nagyon finom gyümölcsökhöz, jó lélekkel ajánlom e körtefajt.

141. Frank körte.

(Frankenbirn).

Származása. Bizonytalan; alkalmasint azonban Németországban jött a világra, mert ott, különösen pedig Schweitzban rég el van terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcs, növényzet jól egyezett Oberdieck leírásával, miért is fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. első felében; hűvösebb tájakon octoberig is eltart.

Minősége. II.-rendű; tulságosan száraz években csak III.-rendű csemege gyümölcs; de háztartási czélokra mindig igen alkalmas.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Változó; többnyire azomban csigás körtealakú; néha zömök és tompa tojásalakú; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül többnyire szükkarimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, azután csinos behajlással is fogyva rövid és inkább vagy kevésbbé tompakúpos véget alkot. Szára középhosszú, vastag vagy igen vastag, fás, tövénél néha húsos, zöldes, nagyrészt pedig fényes, sárgásbarna mázzal bevont; majd csaknem a fölszinre helyezett; majd húsos dudorok vagy gyürük közzé benyomott és gyakran húsos emelkedéstől félre is nyomott. Kelyhe nyílt; fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, néha pedig csillagalakúlag szétterülő, hosszas, keskeny, hajlékony vagy pedig szarúnemű osztványokkal ellátott; tágas, de sekélyke üregben ülő, melynek sík falait és karimáját ránczok vagy bordás emelkedések nem teszik ugyan hullámossá; de azért a gyümölcs derekának kerekdedségét némi lapos emelkedések mégis gyakran megzavarják kissé.

Szine. Bőre vékony, elég síma, de száraz tapintatú. bágyadtan fénylő; elejénte sápadt fűzöld; értével zöldessárga; napos oldalán homályos földvörössel bemosott vagy csak belehelt és pettyezett, mely szinezet néha a gyümölcs árnyas oldalára is áthúzódik. Pontozata igen szembetünő; egyenlően elhintett, zölddel vagy pirossal szegett barnás rozsdapettyecskékből álló, melyek aztán nagyon hasonlítnak a Pisztráng körte pettyezetéhez; finom rozsdafoltok vagy alakzatok elmosódva, elég gyakran fordulnak elő fölületén.

Belseje. Húsa fehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve elegendő, czukros, némi gyöngéden összehúzó, finom savannyal emelt, kellemes, illatos és fűszeresizű. Magtokja zárt vagy kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben, tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Élénknövésü, erőteljes, igen edzett, korán, rendesen és bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő vagy szétálló, nyúlánk, de elég me-

rev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak; ritkás lombozatú, terebélyes koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; szálasfának, — mert nagy fává szokott nőni, — inkább alkalmas, mintsem gulafának; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; könyökösek; hegyök felé finoman bordázottak; fölállók, vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrün fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, vöröses barnák; igen szembetünő, többnyire hosszas, fehér vagy fakó pontokkal aljuk felé sürün, hegyök felé ritkásan pontozottak; kissé hosszas vagy középhosszú levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, zömök és hasaskúposak, rövid hegyüek, a vesszőtől elállók; szürkével sürün mosott világos gesztenyeszinüek; elég kiduzzadt, bordázatlan, de a vesszők hegye felé észrevehetőleg bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, alig hegyesek; szürkével tarkázott vöröses gesztenyeszinüek.

Levelei. Kicsinyek; vastag és igen keményszövetüek; tojásdadok vagy hosszas tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövidke, szúrós hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek, és széleiken mégis kissé lefelé hajlók; kissé ívelteK; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, élénk füzöldek; széleiken igen apró fogakkal finoman fürészesek vagy csaknem épszélüek. Levélnyelök középhosszú, vékony, merev; inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái nincsenek, vagy rendkivül fejletlenek és hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak; nem ívelteK; széleiken alig észrevehetőleg, finoman fürészesek; hosszas, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Frankfurter Birne (Metzger).

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, V. 63. és Lucas, *Württenb. Kernobstsorten*, 159.; franczia irók müveiben még nevét sem olvastam e körtefajnak.

Észrevétel. Népes városok mellett, piaczi elárúsitásra megérdemlené, hogy tenyésszük hazánkban is. Jól beillik alföldi viszonyaink közzé is.

142. Hosszú, fehér császárkörte.

(Doyenné blanc long; Lange weisse Dechantsbirn).

Származása. Bizonytalan. Főnebbi nevét Diel adta neki, a ki 1802-ben „Kernobstsorten" című munkájában először irta le. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. első fele; hüvösebb tájakon octoberig is eltart.

Minősége. I.-rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Hasas körtealakú; néha csigás körtealakú; szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a középtájnál alább, kissé a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül szük karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy behajlás nélkül is fogyva rövid és csak kevéssé tompa kúpos véget alkot. Szára hosszas, vékony vagy középvastag, fás, kissé görbe vagy félre csavarodó, tövénél néha húsos, hegyénél bunkósan végződő, sápadt zöld, hegyénél világos barnamázos; a gyümölcs csúcsán húsos gyürüzetből kiálló vagy onnan a gyümölcs folytatásaként húsosan kiemelkedő. Kelyhe kicsi, nyílt vagy félignyílt; fölálló, keskeny, hosszas és hegyes osztványokkal ellátott; szük és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján, néha igénytelen lapos emelkedések vagy bordácskák észlelhetők, de a melyek a gyümölcs derakára észrevehetőleg nem vonulnak föl.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, kissé zsirostapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte fehéreszöld; értével élénk vagy kissé zöldessárga; napos oldalán is csak ritkán kap némi igénytelen piros szinezetet. Pontozata apró, sürü, zölddel szegett barna, elég szembetünő pettyecskékből álló. Rozsdafoltok és alakzatok csak elvétve találkoznak fölületén.

Belseje. Húsa fehér, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve bő vagy elég bő, czukrossága néhol, mint nálam is száraz évjáráskor, nincs meg kellő mértékben és savanya élénk, különben igen kellemes, gyöngéden illatos és füszeresizü. Magtokja zárt vagy csak kissé nyilttengelyü; hosszas és szük tömlőcskéiben, egészséges, hosszas, hegyes, feketés magvakat rejtő.

Fája. Elég erőteljes és edzett; korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak; szép lombos, de kellőleg szellős gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonczon is birsen is, söt, Mas szerint, még galagonya alanyon is. Alkalmas szálasfának is, gula- vagy más, szabályos alakban nevelt fának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél kissé hizottan végződők; elég egyenesek,

noha kissé könyökösek; bordázatlanok; fölfelé állók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak; zöldesek vagy zöldesbarnák; egymásközt nem egyenlő hosszaságú levélközökkel birók.

Rügyei. Kicsinyek, tojásdadkúposok, alig hegyesek; majd lapulók, majd kissé elállók; világos vöröses gesztenyeszinű pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, igen tompakúposak; kissé lazán álló, világos vörössel árnyalt gesztenyeszinű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetüek; tojásdadok vagy kerülékesek; nyelök felé észrevehetőleg elkeskenyedők s hegyök felé néha szélesebbek, mintsem nyelök felé; szeliden elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; lapos csatornásak; inkább vagy kevésbbé íveltek; gyenge korukban is csak alig észrevehetőleg és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, élénk világos zöldek; széleiken igen lapos fogakkal csak itt-ott fürészesek; többnyire ép szélüek. Levélnyelök hosszú, vékony, hajlékony, igen nyílt szögekben elálló s róla a levéltányér kissé lefelé csüggő. Levélpálhái igen finom fonálidomúak, fölfelé állók, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbak és hosszabbak, mint a vesszőkön lévők; csaknem laposak; itt-ott hullámosak; csaknem épszélüek; igen hosszú, vékony és hajlékony nyelökről lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten.* II. 57.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 107.
Mas, *Le Verger.* III. 27. lap. és mások is.

Észrevétel. Megérdemli e faj is, hogy még alföldi kerteinkben is helyet adjunk számára egy-egy fának. Kellőleg nedves és kötöttebb talajban, hiszem, hogy méltó volna nagyban is tenyészteni.

143. Illatos bohócz.

(Arlequin musqué.)

Származása. Van Mons nyerte magról. Bivort, a ki e körtefajnak (1853.) első leirója volt, azt mondja, hogy nem tudja, hogy Van Mons miféle szeszélyből adhatta a Bohócz nevet (= Arlequin) e körtefajnak; mert szine nem tarka-barka, hanem egyszerűen és tisztán zöld. Bárha nem ujdonság többé, még sincs kellőleg elterjedve. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából Plantièresből. Fajfámon több izben termett már s igy fajom valódiságáról elég módom volt meggyőződhetni.

Érésideje. Aug. vége, sept. elején; kötöttebb talajban és hüvösebb tájakon sept. végeig is eltart.

Minősége. I. rendű; nálam, száraz évjáráskor csak II. rendű csemegegyümölcs. Aszalványnak kitünő lehet.

Nagysága. Nagy vagy legalább jóval nagyobb a középszerünél.

Alakja. Csigás gömbalakú; néha tojásdad gömbalakú; elég szabályosan boltozott s csaknem síkfölületü. Zöme középtájra esik, honnét kelyhe felé szelíden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán hirtelen fogyva rövidke és többnyire ferdén csonkázott kúpos csúcsot alkot. Szára középhosszú, vastag, fás, itt-ott húsos, görcsös, mindkét végén bunkós, néha kissé görbe; zöldes vagy fényes, fahéjszín-barna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsára kissé oldalt, csekélyke és szük üregbe vagy csaknem a fölszínre helyezett; gyakran húsos dudortól félre is nyomott. Kelyhe nagy nyilt; rendetlenül fölálló, hosszas, csatornás, sötétbarna, törékeny osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé tágas, de sekély üregben ülő, melynek aljáról csinos lapos barázdák és széles lapos bordák nyulnak föl a karimára és ezt szelíden hullámossá tevén elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak egyik felét a gyümölcsnek hízottabbá tevén, mint a másikat.

Szine. Bőre finom, sima, noha szelíden hovadásos; bágyadtan fénylő; élénk fűzöld, értével is csak kissé sárgásba játszó zöld; napos oldalán csak elvétve kap néha némi piros árnyalatot. Pontozata sürü, egyenlően elhintett, barnás alig szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok elszórtan fordulnak elő fölületén; kehelyüregének falait finom vagy kissé cserepes rozsdamáz szokta többnyire borítani.

Belseje. Húsa fehér, félfinom, tömöttes, vajszerüen olvadó; magtokja körül finoman kövesszemcsés; leve majd kevés, majd elegendő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, kellemes, illatos, de kevéssé fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatalkorában bujanövésü, később is erőteljes és edzett; korán és igen böventermő; fölálló vagy nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival,

melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sűrülombos, de kellőleg szellős, nagy gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; szálasfának is gulafának is egyiránt alkalmas; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei nagyságuk mellett is igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és többnyire bunkósan végződők; kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállók és néha a bujanövés folytán félregörbülők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, zöldes vagy kissé barnás sárgák; apró, kerek, sárgásszürke pontokkal ritkásan és nem szembetünőleg pontozottak; majd hosszas, majd rövid levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, hosszas, itt-ott hasaskúposak, tompahegyüek, a vesszőtől elállók s gyakran sarkantyúsan kiszögellők; pikkelyeik szürkével tarkázott világos gesztenyeszínüek, egymást néha lazán takarók; alig kiálló, de a vesszők hegye felé jól kiduzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok vagy kúpostojásdadok, alig hegyesek; pikkelyeik egymást lazán takarók, szürkével tarkázott világosgesztenyeszínüek.

Levelei. Kicsinyek, elég vastag és keményszövetüek; kerülékesek vagy széles lándsásak, mindkét végökön csaknem egyenlően elkeskenyedők; kissé félregörbülő, rövidke, éles hegyben végződők; inkább vagy kevésbbé völgyesek; íveltek; itt-ott csavarosan félregörbülők; gyenge korukban is csak finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos-zöldek; széleiken előrehajló, tompa vagy itt-ott éles fogakkal finoman, nem mélyen és nem szabályosan fürészesek. Levélnyelök elég hosszu, vékony vagy középvastag, hajlékony; többnyire viziránvosan elálló. Levélpálhái vékony fonálidomúak, hamar elhullók. A vesszők alján és a gyümölcspeczkeken levő levelei nagyobbak, szélesebbek mint a veszszőkön levők; igen hosszú, vékony és hajlékony nyelökről többnyire lefelé csüggők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal de pomol.* I. 105.
Leroy, *Dict. de pomol.* I. 158.
Mas, *Le Verger.* III. 147.; egyebütt még nem olvastam leirását.

Észrevétel. Kedvezőbb viszonyok közt, mint a milyenek közé kertemben jutott, bizonyára megérdemelné, hogy nagyban is tenyészszük, és pedig nemcsak a hegyes vidékeken, hanem még a sík alföldön is. Tegyünk vele minél többen kisérletet! Gyümölcseit ne hagyjuk a fán megérni, sem a gyümölcskamrában megsárgulni, hanem zöldkorában fogyaszszuk el különben levességükből és jó ízökből is sokat vesztenének.

144. Izletes vajoncz.

(Beurré Delicat).

Származása. A tournay-i kertésztársulat elnöke, Dumortier szerint, De Jonghe, jeles belga gyümölcsész nyerte magról alig egy pár évtizeddel ez előtt. A Van Mons társulat közleményeiben csak 1863-ban volt először fölemlitve e körtefaj neve. Ojtóvesszejét 1868-ban Belgiumból, a Van Mons társulat kertéből és 1873-ban Simon-Louis testvérektől Plantières-ból és pedig mindkét helyről teljesen egyezőleg kaptam meg. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végén és oct. elején; Belgiumban állitólag jan.

Minősége. I.-rendü; néha kitünőleg I.-rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Csigás körtealakú; néha tojásdad csigaalakú; szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé félgömbalakúlag boltozódik s kelyhe körül szük, de elég lapos karimában végződik, melyre jól felállitható; szára felé pedig elejénte szeliden, azután mindinkább és néha csekély behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé hosszas, karcsú és hegyes csúcsban enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, vastag fás, tövénél húsos, hegyénél gyakran bunkósan végződő; néha a gyümölcs csúcsán a fölszinre függélyesen helyezett; többnyire azonban a gyümölcs folytatásaként a csúcsból kissé ferdén kiemelkedő. Kelyhe kicsi, nyilt; fölálló vagy csaknem csillagalakúlag szétterülő, törékeny és nem szarunemü, barnás osztványokkal ellátott; csaknem a fölszinre vagy szabályosan kikanyarított, csekélyke, lapos mélyedésbe helyezett, melynek falait majd sürübben összefolyt, majd hálózatos, finom rozsdamáz szokta borítani.

Szine. Bőre finom, sima, értével kissé zsirostapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt, csaknem fehéres zöld; értével szalmasárga; még napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga, néha némi igénytelen pirossal is belehelt. Pontozata sürü, apró, barna vagy fahéjszinü, alig szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok majd sürübben, majd ritkábban, mindig találkoznak fölületén, különösen pedig a gyümölcs száras végén.

Belseje. Husa szép fehér, igen finom, nem tömött, teljesen szétolvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve igen bő, néha igen czukros, néha csak elég czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes füszeres izü. Birsre ojtott fákon, főkép száraz évjáráskor kevés izében a czukrosság is, a füszeresség is. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben szép tojásdad, barnás, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vignövésü, később mérsékelten növő, de egészséges és edzett; korán, csaknem rendesen és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól be-

ruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatos; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, hajlékonyak; síkfölületüek; könyökösek; fölállók; gyenge korukban elég sürün és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, sárgás vagy vörhenyes barnák; apró, kerek vagy itt-ott hosszas fehéres pontokkal sürün és elég szembetünőleg pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kúposok, hegyesek, a vesszőtől elállók; vöröses gesztenyeszinüek; a vesszők alján talap-nélküliek; a vesszők hegye felé elég duzzadt talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúpos tojásdadok, alig hegyesek; pikkelyei sötétes gesztenyeszinüek, egymásra lazán borulók.

Levelei. Kicsinyek; nem épen vastag, de keményszövetüek; lándsás tojásdadok vagy kerülékesek; majd lassúdan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek; alig ívelten; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, alig fényesek, világos vagy csaknem sárgás-zöldek; széleiken előre hajló, éles fogakkal ritkásan és nem szabályosan fürészesek. Levélnyelök középhosszú, vékony, hajlékony; a vesszőtől csaknem viziránosan el- vagy igen nyilt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái vékony, fonálidomúak, föllállók, kevéssé tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kissebbek, mint a vesszőkön lévők; lándsásak vagy keskeny kerülékesek; csaknem laposak; kissé hullámosak; hosszas, vékony, hajlékony, föl- és szétálló nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mas, *Pomol. générale*, III. 17. Tudtommal mások még nem irták le.

Észrevétel. E becses körte fája sokat hasonlit a Nemes kolmár fájához, melynek magvairól származhatott: de gyümölcsei ízre nézve ritkán versenyezhetnek a Nemes kolmár gyümölcseivel. Általában izletesebb gyümölcsöket terem vadoncra ojtott fán, mintsem birsre ojtott fán. Széles elterjesztésre méltó mindenütt hazánkban.

145. Kormos császár körte.

(Doyenné gris; Graue Dechantsbirn).

Származása. Régi, bizonytalan. Leroy szerint Hollandiában már 1737. körül ismeretes volt. Növényzetében és gyümölcseinek több tulajdonaiban sokat hasonlit a közönséges Császár körte fájához és gyümölcseihez is, s hihető, hogy nem is egyéb, mint a Császár körtének oly elváltozása, melyet ojtás által örökittettek meg. Gyümölcseinek kormossága ugyan is mindig és mindenütt állandó. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcs növényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. vége, oct. eleje.

Minősége. I.-rendű; gyakran kitünőleg I.-rendű csemege-gyümölcs.

Nagysaga. Középnagy.

Alakja. Éppen, mint a közönségesen ismert Császár körtének, tompa csigaalakú vagy tojásdad gömbalakú; néha két végén belapitott gömbalakú; néha ismét igen tompakúpos; elég szabályosan boltozott, síkfölületü. Zöme majd a középtájra, majd kissé fölebb is, szára felé esik, honnét szára felé többnyire szeliden fogyva rövid és vastag tompakúpos végben enyészik el; kelyhe felé pedig csaknem félgömbalakúlag gömbölyödve, kelyhe körül elég lapos karimában fogy el. Szára rövid, elég vastag, fás, néha húsos, görcsös, bunkósan végződő; végig barnamázos, többnyire elég tágas és mély üregbe helyezett. Kelyhe zárt vagy félig nyilt; rendetlenül fölálló, rövid, hegyes, kissé molyhos, sárgás szarúnemü osztványokkal ellátott; többnyire elég tágas, de sekély üregben ülő, melynek falain lapos barázdákkal elválasztott, széles, lapos bordák nyúlnak föl a karimára s azt szeliden hullámossá teszik, de a gyümölcs derekára észrevehetőleg nem vonulnak föl.

Szine. Bőre finom, sima, de száraztapintatú; elejénte világos zöld; értével élénk sárga, mely szinezetből azonban csak itt-ott csillámlik ki egy-egy parányi folt tisztán; minthogy az egész felület finom, fahéjszinü s a gyümölcs teljes értével aranysárgára változó mázzal van befuttatva s a napos oldalán néha némi igénytelen narancspirossal is belehelve.

Belseje. Húsa fehér, néha kissé sárgásba játszó fehér, igen finom gyöngéd, olvadó; magtokja körül néha kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt; igen kellemes, gyöngéden illatos és füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben karcsú tojásdad, mindkét végen hegyes, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és igen edzett; korán, rendesen és bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép gulaalakú, lombos, de kellőleg szellős koronát alkotó. Vadonczon is, birsen is jól diszlik; gúlafának is,

szálasfának is alkalmas; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok; hegyök felé lassúdan elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösök; síkfölületűek, hegyök felé sem bordázottak; fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, világos vöröses barnák; aljuk felé zöldes barnák; egyenlőtlenül elhintett, elég szembetünő, kerek, fehéres pontokkal majd sürübben, majd ritkábban pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók; szürkével szegett, sötét gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák; elég kiduzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid, hasas kúposak, kissé hegyesek, sötét gesztenyeszinüek.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetüek; majd kerülékesek, majd hosszas keskeny tojásdadok és néha visszás tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövidke, néha hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek; kissé ívveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos füzöldek; széleiken előrehajló, inkább vagy kevésbé széles és tompa, a levéltányér hegye felé pedig rendesen elég éles fogakkal fürészesek. Levélnyelök középhosszú, középvastag; többnyire vizirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, a nyéltövétől kissé fölebb a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön lévők; hosszas tojásdadok, csaknem laposak; hosszas vékony, elég erős, többnyire fölálló nyelökről kissé ívelten lekonyulók.

Hasonevei. Doyenné roux; Doyenné crotté; Doyenné galeux; Doyenné gray; Saint-Michel gris stb.

Leirói. Royer, *Anal. de pomol.* I. 77.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 69.
Mas, *Le Verger*, III. 108. sz. alatt.
Diel, *Kernobstsorten* I. 65.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 137. és sokan mások.

Észrevétel. Megérdemli e jeles körtefaj is, hogy épen úgy, mint a Császárkörtét mindenütt, kivétel nélkül elterjesszük a hazában.

146. Lederbogen vajoncza.

(Lederbogens Butterbirn.)

Származása. Hihetőleg véletlenül kelt magról közel Magdeburghoz, bizonyos Lederbogen nevű birtokos bennekenbecki jószágán, a folyó század elején, de elterjedni csak azután kezdett, a mikor a német gyümölcsész tekintélyek terjesztésre méltó, becses, és előttük még ismeretlen fajnak találván azt, főnebbi névre elkeresztelve körülményes leirásban is megismertették. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcse, növényzete jól egyezvén a leirással, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. eleje; hűvösebb tájakon sept. vége, oct. eleje.

Minősége. I. rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban tojásdad-csigaalakú; elég szabályosan boltozott; de szeliden hovadásos fölületü. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve, kelyhe körül szük és lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy a nélkül is mindinkább fogyva, inkább vagy kevésbbé rövid, vastag, tompakúpos véget alkot. Szára középhosszu, elég vastag, fás, néha husos, görcsös, fényes, zöldes vagy sárgásbarna mázzal végig bevont; majd a gyümölcs fölszinére helyezett, majd csekélyke mélyedésből kissé oldalt kiálló vagy husos emelkedéstől félre nyomott. Kelyhe elég nagy, nyilt; fölálló vagy rendetlenül szétterülő, hosszas, keskeny, molyhos, sárgásbarna, szarunemü osztványokkal ellátott; tágas, de igen sekély mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján csak elvétve mutatkoznak némi csekély emelkedések.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadtzöld; értével sárgászöld; napos oldalán néha igénytelen pirossal belehelt vagy szakadozottan és homályosan csíkozott; igen apró, finom, zöldes, a gyümölcs teljes értével csaknem egészen elenyésző pontokkal behintett. Rozsdafoltok és alakzatok csak akkor látszanak fölületén, ha a gyümölcs bőre fejlődés közben sérülést kapott s különösen ha kötődött gyümölcseit kései fagy érte. Szára és kelyhe körül azonban néha mutatkozik egyébkor is némi finom, fahéjszinü rozsdamáz.

Belseje. Husa fehér, finom vagy elég finom, vajszerüen olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja majd nyilt, majd zárttengelyü; tömlőcskéiben hosszas, tojásalakú, hegyes, kissé világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésü, edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel

jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, magas gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon is, birsen is díszlik; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás barnák, apróbb-nagyobb, többnyire kerek, fehéres pontokkal aljuk felé sürübben, hegyök felé ritkábban és nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hosszas kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók vagy a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé állók; sötétbarnával mosott pirosas gesztenyeszinű, sima pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, a vesszők hegye felé duzzadt és bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, hosszas kúposak, alig hegyesek; pikkelyeik sötétbarnával és szürkével tarkázott világos barnák, egymásra lazán borulók.

Levelei. Középnagyok, néha a vesszők hegye felé jókora nagyok; elég vékony, hajlékony és szivós-szövetüek; az erősebb vesszőkön igen hosszas tojásdadok; a gyengébb vesszőkön csaknem lándsás tojásdadok vagy keskeny lándsásak; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; csatornásak; ívelték; nyelökről lefelé konyulók; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken előrehajló, éles fogakkal elég sürün és szabályosan fürészesek. Levélnyelök többnyire hosszu, középvastag, hajlékony, majd viziránvosan el-, majd nyiltszögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonál vagy áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; többnyire lándsásak; ívelték; hosszu, vékony nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Lederbogens Dechantsbirne (Dochnal).

Leirói. Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 75.

Mas, *Pom. générale* IV. 51.

Észrevétel. Miután e jeles körtefaj, még az ily mostoha viszonyok közt is, a milyenek közé kertemben jutott, igen jól díszlik és rendesen is, bőven is terem; széles elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom mindenütt a hazában.

147. Lesbre vajoncza.

(Poire Lesbre; Lesbre's Butterbirn).

Származása. Hihetőleg Van Mons nyerte magról. Minthogy Van Monsnak szokása volt magról nevelt, nemes gyümölcsfajait név nélkül küldözni szét barátainak; gyakran megtörtént, hogy ugyanegy gyümölcsfajnak különböző helyeken, különböző nevet is adtak Van Mons barátai. Igy történhetett, az itt fönebbi név alatt leirandó körtefajjal is, melyet többféle név alatt irtak le a külföldi gyümölcsészek. Mas Alfonz szerint első neve Colmar épine volt körténknek s ő ezen név alatt is irta le a Lesbre vajonczát. Ojtóvesszejét 1874-ben fönebbi név alatt kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon csakhamar termőre fordult s igy fajom valódiságáról csakhamar alkalmam volt meggyőződhetni.

Érésideje. Nálam aug. vége, sept. eleje; hűvösebb tájakon sept. vége, oct. eleje.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire csigáskörtealaku vagy hasaskúpos; néha csaknem kobakalaku; elég szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire félgömbalakulag boltozódik s kelyhénél gyakran ferdén álló karimában végződik; melyre ritkán lehet jól fölállitani; szára felé pedig elejénte szeliden fogyva, aztán gyakran hirtelen behajlást alkotva, majd rövidke, majd elég hosszas s inkább vagy kevésbé karcsu kúpos végben fogy el. Szára rövid vagy középhosszu, egyenes vagy kissé görbe, fás, tövénél husos, hegyénél bunkós, zöldes, hegyénél pedig barnamázos; a gyümölcs csucsából annak folytatásaként kiálló; néha húsos dúdortól kissé félre nyomott s csak elvétve csekély mélyedéskébe helyezett. Kelyhe kicsiny, nyilt vagy félig nyilt; fölálló, barnás, molyhos, keményes osztványokkal ellátott; elég tágas és mély, néha sekély mélyedésbe helyezett, melynek szépen kikanyarított falait és karimáját ránczok vagy barázdák nem teszik hullámossá.

Szine. Bőre kissé vastag, sima vagy kissé érdes és száraztapintatu; elejénte sápadt zöld; értével kissé sárgás zöld; még napos oldalán sem kap piros árnyalatot. Pontozata igen szembetünő, többnyire sürün és egyenlően elhintett szürkés rozsdapetyecskékből álló. Rozsdafoltok és alakzatok is elég sürün fordulnak elő felületén, különösen pedig a gyümölcs kelyhes végén. —

Belseje. Húsa fehéres, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve bő vagy igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, füszeres-izü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben széles tojásalakú, rövidhegyü, barnás, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de igen egészséges és edzett; korán, rendesen és bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyü-

mölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, szép gulaalaku, elég lombos koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; gulafának inkább alkalmas, mintsem szálasfának; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei nem állják eléggé jól helyöket a fán; miért is szálasfának csak az erősebb szelek ellen védett helyre való.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél többnyire bunkósan végződők; könyökösek; síkfölületüek; fölállók vagy nyilt szögekben szétállók; merevek; gyenge korukban elég sürün és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, kissé vörhenyes barnák, itt-ott zöldes barnák; elég nagy, kerek vagy tojásdad, fehéres pontokkal majd sürübben, majd ritkábban, de szembetünőleg pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Nagyok vagy igen nagyok, kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől jól elállók; a második nedváradással nőtt hajtásain pedig csaknem lapulók; sötétbarnával tarkázott pirosas gesztenyeszinüek; inkább vagy kevésbé duzzadt, többnyire bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, szélestalpu és hosszas kuposak, hegyesek; pikkelyeik barnával kissé tarkázott világos gesztenyeszinüek, egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és igen keményszövetüek; csaknem kerülékesek; nyelöknél néha inkább elkeskenyedők, mintsem hegyök felé; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövid és éles hegyben végződők; majd lapos völgyesek, majd csatornásak; ívéltek; gyenge korukban alulfelül molyhosak; ért korukban csupaszok, símák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fürészesek s itt-ott csaknem épszélüek. Levélnyelök inkább vagy kevésbé rövid, vastag, elég merev; rézsunt és kissé hátragörbülten fölfelé álló. Levélpálhái vékony áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd tojásdadok, majd kerülékesek; csaknem laposak; alig ívéltek; épszélüek; inkább vagy kevésbé rövid, vékony és rugalmas nyelökről csaknem vizirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Colmar épine; Beurré gens; Beurré épine.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 359. és 366; II. 339.
Mas, *Le Verger*, III. 146. sz. alatt.
Bivort, *Annal. de pomol.* III. 91.
Oberdieck, *Illustr. Handb.* pótfüzete 47. lapján, és sokan mások is.

Észrevétel. Megérdemli, hogy házi kerteinkben mindenütt helyet adjunk számára egy-egy fának.

148. Alençoni füge körte (olv. Alanszoni.)

(Figue d'Alençon; Feigenbirn von Alençon).

Származása. Leroy szerint, a ki a gyümölcsészeti irók közt legtöbbet búvárkodott a gyümölcsfajok származásának történetében, e körtefajt Alençonhoz közel, Cussay nevü községben, (Frankhon) 1829. táján födözték föl. Mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Reutlingenből, (Würtenberg). Fajfámon több izben termett már. Gyümölcsei is, növényzete is egyezvén a leirásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végétől, oct. végeig; hüvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I.-rendü; néha, föképen száraz évjáráskor csak II.-rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Körtealakú; többnyire azonban hosszas fügealakú; elég szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé csaknem félgömbalakúlag boltozódik s kelyhe körül igen szük és ferdén álló karimában végződik, melyre a gyümölcsöt ritkán lehet jól felállitani; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy behajlás nélkül is, de mindinkább fogyva, hosszas, kúpos, többnyire ferdén álló csúcsban enyészik el. Szára rövid, vastag, húsos, bünkósan végződő; néha csak tövénél húsos, különben fás, zöldes, nagyrészt azonban világosbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából annak folytatásaként többnyire oldalvást és húsosan kiemelkedő. Kelyhe nyilt vagy félignyilt; fölálló vagy szétterülő, rövid, barna, szarunemü, törékeny osztványokkal ellátott, melyek gyakran hiányozni is szoktak; igen szük és igen sekély üregben ülő, melyből néha osztványai hegyével a fölszinre is emelkedik.

Szine. Bőre kissé vastag és finoman kövesszemcsés, sima és elég gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte haragos zöld; értével sárgás zöld; túlértével szalmasárga; napos oldalán gyakran homályos téglavörössel mosott vagy csak szeliden belehelt. Pontozata apró, ritkásan elhintett, barna, alig szembetünő. Finom rozsdahálózat vagy márványzat majd minden gyümölcsön fordul elő, kelyhes végét pedig majd mindig finom, barnás vagy fahéjszinü rozsdamáz szokta borítani.

Belseje. Húsa zöldes vagy sárgásfehér, finom vagy félfinom, tömöttes, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve elég bő, czukros, finom savanynyal emelt többnyire igen kellemes, füszeresizü. Magtokja csak alig nyílttengelyü; tömlőcskéiben karcsú tojásdad, hegyes, világosbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésü, edzett; korán, rendesen és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól be-

ruházkodnak, szép lombos gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonczon inkább, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is; mérsékelten nedves talajban s a légjárásnak jól kitett helyeken nemcsak fája díszlik, de gyümölcsei is épebbek, jobbízűek, mintsem tulságosan nedves talajban és árnyas helyeken. Gyümölcsei különben jól állták nálam helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél többnyire búnkósan végződők; kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy rézsunt fölfelé törekvők; gyenge korukban sürün és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, hegyök felé violaszin pirosak, aljuk felé zöldesbarnák; apró, kerek, itt-ott hosszas, szürkésfehér pontokkal elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kissé hosszas kúposak, alig hegyesek, a veszszőtől kissé elállók; szürkével és sötétbarnával tarkázott világos gesztenyeszínüek; a vesszők alján alig kiemelkedő, a vesszők hegye felé elég duzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas kúposak, hegyesek; szürkével és sötétbarnával árnyalt sárgásbarnák.

Levelei. Középnagyok; kissé vastag és keményszövetüek; hosszas tojásdadok vagy csaknem lándsás tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő hosszas, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; ívelték; széleiken itt-ott kissé hullámosak; gyenge korukban molyhosak; ért korukban csupaszak, elég simák, bágyadtan fényliők, világos füzöldek; széleiken ritkásan és szabálytalanul fürészesek; itt-ott csaknem épszélüek. Levélnyelök hosszas vagy középhosszú, elég vastag, merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek; fonál vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei jókora nagyok, széles tojásdadok, völgyesek; ívelték; széleiken szeliden hullámosak; fölálló, majd hosszas, majd rövides és elég merev nyelükről lefelé görbülők.

Hasonnevei. Figue d'hiver; Bonnissime de la Sarthe; Silvange d'hiver stb.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 156.
Mas, *Le Verger*, III. 11. szám alatt.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstkunde* V. 347. és sokan mások.

Észrevétel. Minthogy nálam e körtefaj gyümölcsei mindannyiszor igen kitünők, midőn télen át vagy tavaszszal annyira leázik a föld, hogy nyáron át a nedvesség a gyökerektől végkép el nem párologhat; meg vagyok róla győződve, hogy itt az alföldön, nagyobb folyóvizeink mellékén, mindig kitünő gyümölcsöket fog teremni; mert itt a meleget és szabad légjárást mindenütt föltalálandja. Nagyon megérdemli, hogy vele minél többen és minél több helyt tegyünk kisérletet.

149. Lesèble bergamotja.

Származása. A tours-i kertésztársulat elnöke és jeles füvész Leseble Narcisz fedezte föl rochefureti jószágán (Indre és Loire megye, Frankhon) egy szőlőben 1843. körül. Frankhonban csakhamar elterjedt; Németországban még kevéssé ismeretes; mert neve még csak némely faiskolai jegyzékben fordul elő. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantièresből a Simon-Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei, növényzete jól egyeztek a leirásokkal és igy fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. vége, sept. eleje; hűvösebb tájakon octoberig is eltart.

Minősége. I.-rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jóval nagyobb.

Alakja. Többnyire csigás gömbalakú; kissé bordás és buczkos fölületü; egyik oldalán rendszerint hizottabb, mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül elég széles karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden azután mindmindinkább fogyva többnyire rövidke, tompa csúcsban enyészik el. Szára középhosszú, elég vastag, fás, majd görbe, majd egyenes, végig sárgásbarna mázzal bevont; szük és inkább vagy kevésbé mély üregbe helyezett, vagy húsos dudorok közül kissé oldalvást kiálló. Kelyhe nyilt vagy félignyilt; rendetlenül fölálló, vörhenyesbarna; szarunemü osztványokkal ellátott; tágas és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek aljáról apró ránczok és lapos bordácskák nyúlnak a karimára s azt hullámossá téve a gyümölcs derekára, néha a szár mélyedésig is fölvonulnak.

Szine. Bőre vastag, sima, noha szeliden hovadásos, ledörzsölve fényes; elejénte sápadtzöld; értével zöldessárga; napos oldalán aranysárga s gyakran igénytelen pirossal belehelt s e szinezetben sötétebb piros pettyekkel behintett. Pontozata apró, szürkés, alig szembetünő. Finom fahéjszin vagy vörhenyes rozsda-foltocskák hálózatosan majd minden gyümölcsön fordulnak elő; különösen pedig kehelyüregének falain, hol többnyire sürü és finom rozsdamázzá folynak össze.

Belseje. Húsa fehéres, finom, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja kissé nyilttengelyü; tömlőcskéiben tojásalakú, sötétbarna, ép, gyakran azonban idétlen magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában csaknem bujanövésü; később is egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyúlánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég sürülombos, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; gulafának inkább alkalmas, mintsem szálasfának; talajban kevéssé

válogatós, de gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni; miért is védett helyet kíván.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok; hegyök felé elvékonyodók; könyökösek; bordázatlanok; fölállók; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy világos zöldes barnák; apró, kerek, fehéres pontokkal elég sürün, de kevéssé szembetünöleg pontozottak; itt-ott középhosszú, többnyire azonban elég rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadok, hegyesek, a vesszőtől jól elállók s itt-ott sarkantyúsan kiszögellők; pikkelyeik szürkével itt-ott tarkázott pirosas gesztenyeszínüek, egymásra kissé lazán borulók; alig kiálló, a vesszők hegye felé azonban elég duzzadt és bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúpos tojásdadok, kissé hegyesek; lazán álló, világos gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, a vesszők hegye felé középnagyok; nem vastag, de igen keményszövetüek; kerülékesek; rövidke, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé csatornásak; alig ívelték; gyenge korukban is csak alsó lapjukon finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban egészen csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világoszöldek; széleiken előrehajló, tompa vagy kissé éles fogakkal elég sürün és elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök hosszas, vagy középhosszú, vékony, hajlékony, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak, fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei elég nagyok, többnyire hosszas tojásdadok; csaknem laposak vagy lapos teknősek; hosszú, vékony nyelökről többnyire lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 246.
Mas, *Pomol. générale* III. 47. és mások.

Észrevétel. Megérdemli, hogy helyet juttassunk számára minden kertben, a hol az erősebb szelek ellen kissé védett helyet juttathatunk neki. Nyílt helyeken, itt az alföld síkságain, kevés haszonnal járna tenyésztése.

150. Ottrubay pirókja.

(Rousselet d' Ottrubay; Ottrubay's Rousselet.)

Származása. Hazánk délkeleti részén, Temes, Krassó és Aradmegyékben régi idő óta el van terjedve. Nagyon hihető, hogy ez is hazai, ismeretlen gyümölcsfajunk. Ottrubay Károly, köztiszteletben álló aradi polgár és megyei járásbiró, barátom, a ki szabad idejében szenvedélylyel foglalkozik a gyümölcsészettel s aradi kertében a legjelesebb gyümölcsökből nevezetes gyüjteményt szerzett össze ugy a külföldről, mint a hazából is, jó ideje már, hogy kutatja eredetét és netán már létező gyümölcsészeti nevét is e becses körtefajnak, melyet ő név nélkül kapott Verseczről, de eredetéről semmit sem kutathatott ki s csakis elterjedéséről birta velem a fönebbi adatot közleni. Gyümölcsészeti neve aligha volt is eddig; mert a nálam meglevő, számos gyümölcsészeti müvek egyikében sem találok hozzá hasonló körtét leirva. Hogy tehát e becses és terjesztésre méltó körtefajt az ismeretlenség homályából kiragadjam; Ottrubay Károly barátom gyümölcsészeti törekvéseinek emlékéül is, fenebbi névre keresztelve ezennel bemutatom.

Érésideje. Augusztus elején.

Minősége. II. rendü csemege- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha középnagy.

Alakja. Hosszas fügealakú; szabályosan boltozott, sík fölületü; néha egyik oldalán kissé hizottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik s annyira domboruan fogy el, hogy kelyhes végén föl nem állítható; szára felé pedig majd behajlás nélkül, majd szelid behajlással fogyva hegyes vagy tompa kúpos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszu, középvastag, fás, görbe, bunkósan végződő, halvány zöld, nagy részt azonban finom, vörhenyes mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán majd a fölszinre helyezett, majd húsos emelkedéstől félre nyomva a gyümölcs folytatásaként húsosan kiálló. Kelyhe nyilt; csillagalakulag szétterülő, hosszas és elég széles, molyhos osztványokkal ellátott; csaknem a fölszinre helyezett vagy csekélyke mélyedésben ülő, melyet osztványaival egészen elföd.

Szine. Bőre finom, de keménykés, elég sima, bágyadtan fénylő; elejénte homályos zöld; értével sárgás zöld; napos felén földvörössel szinezett s e szinben fahéjszinü foltocskákkal márványzott. Pontozata sürün elszórt, barnás, a piros szinben pedig, igen szembetünő sárgás pettyecskék alakjában jelentkező. Szakadozott rozsdafoltok mindig találkoznak fölületén.

Belseje. Húsa sáppadtsárga, elég finom, olvadó vagy félszerint olvadó, magtokja körül kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlöcskéiben kevés ép magot rejtő.

Fája. Fiatal korában elég erőteljes, később csak mérsékeltnövésü, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is vadonczon is; alkalmas gulafának és szálasfának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; fölállók vagy nyilt szögekben fölfelé törekvők; könyökösek; hegyök felé kissé bordázottak; gyenge korukban egész hosszukban sürün fehérmolyhosak; ért korukban is csak aljuk felé itt-ott csupaszak, de egyebütt molyhosak, pirosas szennyesbarnák; apró, többnyire hosszas, fakó pontokkal elég sürün s inkább vagy kevésbé szembetünöleg pontozottak; többnyire hosszu levélközüek.

Rügyei. Jókora nagyok, csaknem gömbölydedek, egészen tompa hegyben végződők, a vesszőtől jól elállók; sürün fehérmolyhosak; a veszszők aljánál csaknem talap nélküliek, a vesszők hegye felé is alig kiálló, közepén bordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, szabálytalan tojásdadok vagy csaknem gömbölydedek, tompahegyüek; szürkével sürün tarkázott világos gesztenyeszinüek vagy sürün fehérmolyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag és keményszövetüek; lándsásak vagy lándsástojásdadok, többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; nyelök felé néha inkább elkeskenyedők, mint hegyök felé; csatornásak; csak alig ívéltek; széleiken itt-ott hullámosak; gyenge korukban alul-felül sürün fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos vagy csaknem sötétzöldek; széleiken nem fürészesek, hanem épszélüek. Levélnyelök hosszu, középvastag, elég merev; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái igen rövidek, fonál vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak és szélesebbek, mint a vesszőkön levők; keskeny kerülékesek; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövid és éles hegyben végződők; csaknem laposak; hullámosak; nem ívéltek; szétálló, hosszas és rugalmas nyelökről majd vizirányosan, majd kissé lekonyultan szétterülök.

Észrevétel. E rendkivül gazdagon termő körtefaj, melynek azon jó tulajdona is van, hogy ha fáján hagyjuk is megérni gyümölcseit, ezek finom ízökből mit sem veszítenek, megérdemlené, hogy népesebb városaink mellett, piaczi elárusitásra nagyban is elszaporítsuk. Fája kertem könnyen kiszáradó laza talajában is jól diszlik; miért is hiszem, hogy hazánkban kivétel nélkül mindenütt jól fog díszleni és teremni is.

151. Ilona körte.

Származása. A Kálmán körték (Bon Chrétien) családjába tartozó ezen jeles nyári körte alkalmasint hazai faj. A nálam meglevő számos, gyümölcsészeti mű egyikében sem találtam hozzá hasonlót leírva. Aradon és vidékén részint név nélkül, részint mert aug. közepe felé Ilona nap táján érik, Ilona körte név alatt régóta el van már terjedve. Mint igen becses és terjesztésre méltó körtefajt, érdemesnek találtam a gyümölcskedvelőkkel körülményes leírásban is megismertetni.

Érésideje. Aug. első felében.

Minősége. I. rendü; néha csak II. rendü csemege gyümölcs; piaczos gyümölcsnek pedig kitünőleg I. rendü.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Majd szabályos, majd szabálytalan, zömök körtealaku; néha pedig hasas, buczkos, tompa csigaalaku. Bárha egyik oldala rendszerint hizottabb, mint a másik; mégis elég szabályos termetü és korántsem oly idomtalan, buczkos, mint a nyári Kálmán körte, melyhez alakjára nézve sokszor igen hasonló. Zöme többnyire kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik s kelyhénél elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy behajlás nélkül is mindinkább fogyva, rövid és elég tompa, kúpos véget alkot. Szára hosszas, vékony vagy középvastag, fás, két végén bunkós; tövénél gyakran igen húsos, sápadt zöld, itt-ott fényes, világosbarna mázzal bevont; többnyire görbe és hajlékony; a gyümölcs csúcsára húsos emelkedések közé helyezett vagy húsos gyürüzetből a gyümölcs folytatásaként kiálló. Kelyhe kicsi, zárt vagy félig nyilt; fölálló, rövid, sárgás vagy barnás osztványokkal ellátott; szépen kikanyarított vagy szelíden bordázott falú csekélyke üregben ülő, melynek lapos karimája többnyire ferdén áll s csak néha mutat szeliden hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre elég vékony, de keménykés, sima, bágyadtan fénylő; elejénte halvány zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak elvétve kap némi igénytelen piros árnyalatot. Pontozata apró; elég sürün és egyenlően elhintett, zölddel szegett barna pettyekből álló, néha alig szembetünő. Kehelyüregének falait néha finom rozsdamáz borítja, de egyebütt, rozsdaalakzatok ritkán mutatkoznak rajta.

Belseje. Húsa sárgás-fehér, elég finom, tömött, olvadó és csaknem pezsgő; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, üdítő savanynyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízü. Magtokja nyiltan tengelyü; hosszas tömlőcskéiben többnyire idétlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; elég korán, rendesen és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon kitünően diszlik; alkalmas szálasfának is, gulaalaku fának is; kellőleg nedves, kötött,

de termékeny földben és folyó vizek mellett a mély iszaplerakodásból álló talajban igen jól díszlik; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszak, vastagok, vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; kissé könyökösek; fölfelé törekvők; finoman bordázottak; gyenge korukban is csak hegyök felé finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszín barnák; apró, kerek, fehéres pontokkal elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, rövid kuposak, hegyesek; csaknem lapulók; szürkével szegett világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; csak alig kiemelkedő, finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, zömök kúposak, alig hegyesek, világos gesztenyeszínüek; szürkével kissé tarkázottak.

Levelei. Nagyok, nem épen vastag, de elég kemény szövetüek; széles kerülékesek; hirtelen elkeskenyült, többnyire rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy széles völgyesek; csak kevéssé ívelteK; gyenge korukban molyhosak; ért korukban csupaszak, fényesek, sötétzöldek; csaknem teljesen épszélüek s széleiken, főkép az idősebb fákon, szeliden hullámosak. Levélnyelök rövid, vastag, de hajlékony; majd vizirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, fonál vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, keskenyebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők; völgyesek; hullámosak; nem ívelteK; hosszas, elég vastag, de hajlékony nyelökről csaknem vizirányosan szétterülők.

Észrevétel. Gyümölcsei ízesebbek, ha aug. elején leszedve a gyümölcskamrában érnek meg, mintsem akkor, ha fájukon hagyjuk megérni. Addig is, a mig netalán már létező, eredeti gyümölcsészeti nevét megtudhatnók; széles elterjesztésre ajánlom hazánkban mindenfelé, a hol a fönebb jelzett talajviszonyok meg vannak számára. Diszlik-e könnyen kiszáradó, laza talajban is? még nem értem rá kitapasztalni.

152. Nagy füge körte.

(Grosse figue; Grosse Feigenbirne).

Származása. De Jonghe belga gyümölcsész nyerte magról Brüsselben 1862-ben. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Reutlingenből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. elején; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Jókora nagy.

Alakja. Hosszas körte vagy kobakalakú; kissé buczkos, de elég síkfölületü. Zöme a szár és kehely közt, a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhes végén szeliden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül többnyire szük és ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig szeliden fogyva inkább vagy kevésbbé észrevehető behajlást alkot s hosszas, vastag csúcsban enyészik el, mely csúcs ritkán szokott tompa lenni, minthogy egy, a gyümölcsszárára oldalvást felnyuló s azt félregörbitő húsdudor elég élesen szokott belőle kiemelkedni. Szára hosszas, inkább vagy kevésbbé vastag, fás, néha húsos, görcsös; csaknem egész hosszában fahéjszinübarnamázos; a gyümölcs csúcsából annak folytatásaként oldalvást kiálló. Kelyhe nyilt vagy félignyilt; rendetlenül fölfelé álló; rövid, csatornás, szarunemü osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé tágas, de többnyire sekély üregben ülő, melynek falain lapos bordák nyulnak a karimára s ezt hullámossá tevén inkább vagy kevésbbé elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, néha szeliden érdes, száraztapintatú, fénytelen vagy csak bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével bágyadt sárga; napos oldalán is csak aranysárga; néha azonban igénytelen pirossal belehelt s e színben sötétebb piros pettyekkel vagy szeplőcskékkel behintett. Pontozata apró, barnás, sürün és egyenlően elhintett, néha alig, néha pedig eléggé szembetünő. Finom rozsda alakzatok majd sürübben összefolyva, majd szakadozottan többnyire mindig találkoznak rajta, különösen pedig napos oldalán, kelyhes és száraz végén. Néha a gyümölcs kellemes illatot is áraszt maga körül.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgás fehér, finom, igen tömött, vajszerüen olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve bő vagy igen bő; igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlöcskéiben apró, feketés tojásdad, ép, néha idétlen magvakat rejtő.

Fája. Kertem könnyü, száraz talajában csak mérsékeltnövésü; kellőleg nedves, mély termőrétegü talajban vígnövésünek mondják; különben fája még nálam is egészséges és edzett; termőre nem fordul korán, hanem

aztán rendesen és bőven terem; fölfelé törekvő vagy nyilt szögekben szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel sűrűn beruházkodnak, szép lombos, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gulafának is, szálasfának is. Kellőleg nedves mély termőrétegű talajban fája is vigabban nő, gyümölcsei is nagyobbak, ízesebbek, mintsem a könnyű és száraz talajban, mint ezt nálam tapasztalom. Gyümölcsei eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; merevek; egyenesek; föl- vagy nyiltszögekben szétállók; bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes- vagy sárgásbarnák; kisebb-nagyobb, kerek vagy hosszas, fakó pontokkal, elég sűrűn és elég szembetünőleg pontozottak.

Rügyei. Jókora nagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók; pikkelyeik szürkével mosottak, pirosas gesztenyeszínűek, egymásra lazán borulók; elég kiálló bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid, karcsu kúposak, hegyesek, sötétbarnák, csaknem feketék.

Levelei. Jókora nagyok, elég vékony és elég hajlékony szövetűek; tojásdadok vagy kerülékesek; majd rövidke, majd elég hosszú és keskeny, éles hegyben végződők; a vesszők alján többnyire laposak; a vesszők hegye felé völgyesek; kissé ívelt ek; gyenge korukban alsó lapjukon ritkásan molyhosak; ért korukban alul-fölül csupaszak, símák, fényesek, világoszöldek; széleiken finoman, tompán és elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján elég hosszas, a vesszők hegye felé mind-mind rövidebb, elég vastag, merev; majd vizirányosan, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, áridomuak vagy keskeny lándsásak; kevéssé tartósak. Virágrügyet körítő levelei lándsásak vagy kerülékesek; laposak vagy kissé völgyesek; hosszu, merev nyelökről csaknem vizirányosan szétállók.

Leirói. De Jonghe, *Illustr. Monatshefte*, 1866. 10. lap.
Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde* VIII. 383.

Észrevétel. Könnyen kiszáradó, laza talajban kevés haszonnal járna e körtefaj tenyésztése; de hazánk nagyobb folyóvizei mellékén a mély iszaplerakodásból álló talajban, hiszem, hogy mindenütt képes lesz kifizetni a helyet, melyet elfoglal.

153. Lewis körte.

(Poire Lewis; Lewis-Birne.)

Származása. E jeles körtét az éjszakamerikai egyesült államokból hozták Európába 1830. körül. Nevét bizonyos John Lewis urtól kapta, a ki magról kelt fáját roxbury-i jószágán, a Massachusetts államban fölnevelte. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcsei is, növényzete is egyeztek a leírásokkal s igy fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct.; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendü csemege gyümölcs; száraz évjáráskor azonban nálam csak II. rendü.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Néha csigás, néha pedig tojásdad gömbalakú; Leroy szerint, néha hosszas kúpalakú, mit azonban a nálam termett gyümölcsök egyikénél sem tapasztaltam eddig. Zöme többnyire a középtájra esik, honnét kelyhe felé félgömbalakulag boltozódik, de kelyhe körül elég lapos talpban végződik; szára felé pedig kissé összébb húzódva boltozódik s többnyire inkább vagy kevésbbé tompa végben enyészik el. Szára hosszu, vékony, két végén kissé bunkós, fás, de hajlékony, többnyire mindig görbe, itt-ott zöldes, nagyrészt pedig barnamázos; a gyümölcs csúcsán lapos mélyedésből kiálló vagy csaknem a fölszinre helyezett. Kelyhe nyilt; hosszas és csillagalakulag szétterülő, törékeny osztványokkal ellátott; többnyire szépen kikanyarított, tágas, de sekély üregben ülő, melynek falait és karimáját csak néha teszi kissé hullámossá egy lapos emelkedés vagy lapos barázdaszerü bemélyedéske.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, finoman hovadásos, száraztapintatú; elejénte elég haragos-zöld; értével sápadt vagy csak kissé sárgászöld; napos oldalán is csak néha, némi igénytelen narancspirossal belehelt. Pontozata apró, elég szembetünő. Finom, néha kissé érdes rozsda hálózatosan vagy itt-ott sürübben is összefolyva majd minden gyümölcsön szokott előfordulni.

Belseje. Húsa sárgásfehér, elég finom, kissé tömött, olvadó, néha csak félszerint olvadó; magtokja körül is alig köves-szemcsés; leve bő vagy csak elegendő, igen czukros gyöngéd savanynyal emelt, kellemes, gyöngéden illatos és füszeresizü. Magtokja kissé nyilttengelyü; tömlőcskéiben hosszas, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, igen edzett, virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal is; korán, rendesen és igen bőven és csomósan termő; fölfelé törekvő, de a gyümölcs súlya alatt csakhamar lefelé görbülő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel csak gyéren rakodnak meg, ritkás, kúszált lombozatu koronát alkotó. Díszlik birsen is,

vadonczon is; szálasfának gyérlombozatánál fogva inkább alkalmas, mintsem gulafának; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszak, középvastagok, hajlékonyak s gyakran félre görbülök; hegyök felé is csak keveset vékonyodók; kissé könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy nyilt szögekben szétállók; gyenge korukban elég sürün és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, csaknem fényesek, szürkés barnák; hegyök felé, különösen napos felökön, néha vöröses-barnák; nagy, hosszas vagy kerek, fakó vagy sárgás-szürke pontokkal sürün és szembetünöleg pontozottak; hosszas levélközüek.

Rügyei. A vesszök alján rendkivül aprók, fejletlenek s többnyire a következő évben alva is maradók; a vesszök hegye felé levők is kicsinyek, kúposak, alig hegyesek, lapulók; szürkével árnyalt sötétbarnák; csaknem talapnélküliek, vagy csak alig kiemelkedő, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyüek; szürkével tarkázott vöröses gesztenyeszinüek.

Levelei. Csaknem középnagyok; nem vastag, de elég keményszövetüek; tojásdadok vagy itt-ott kerülékesek; rövid, tompa hegyben végződők vagy csaknem kerekhegyüek; csaknem laposak vagy lapos teknősek; széleiken néha szeliden hullámosak s hegyökkel gyakran félrecsavarodók; kissé ívelteK; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, sötét-zöldek; széleiken tompa vagy kerekhegyü fogakkal nem mélyen, de elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszök alján hosszas, vagy középhosszú; a vesszök hegye felé rövidebb, elég vastag, merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kicsinyek vagy középnagyok, többnyire kerülékesek; csaknem laposak; szeliden hullámosak; kissé ívelteK; rövidebb vagy hoszabb, elég vékony, de merev nyelökről rendetlenül szétállók s kissé lefelé görbülök.

Hasonnevei. Poire Louis; Poire Leurs; Lewis Pear.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 341.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 501 és mások.

Észrevétel. Gyümölcseit az águegyeken csomósan hozza s ha kellőleg meg nem ritkitják, kisebbek maradnak azok, mint különben lenni szoktak. Későn, még vidékemen is, a hol a téli gyümölcsöket is septemberben kell leszüretelni, csak október közepe felé kell leszedni fájáról, különben fonnyadni szoktak. Mély iszaplerakodásból álló talajban mindenütt megérdemlené, hogy hazánkban is elszaporítsuk.

154. Napoleon herczeg.

(Prince Napoleon; Prinz Napoleon).

Származása. Boisbunel, roueni gyümölcsész nyerte a Nemes Kraszan magváról 1864-ben Frankhonban. A párisi kertésztársulat tiszteletbeli elnökéről, Napoleon herczegről elkeresztelve 1865-ben kezdé elterjeszteni. Ujdonságának daczára már is mindenfelé el van terjedve. Ojtóvesszejét több hiteles helyről is megkaptam a folyó évtized elején. Fajfámon több izben termett már. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Nálam oct. nov.; kötöttebb és kellőleg nedves talajjal biró vidéken és hűvösebb tájakon is, tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha kitünőleg I. rendű csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is.

Alakja. Változó; legtöbbnyire hasas csigaalakú; néha szabálytalan gömbalakú; szabálytalanul boltozott, de elég síkfölületü. Zöme középtájra vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé inkább vagy kevésbbé fogyva gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig majd szeliden fogyva, majd behajlást is alkotva inkább vagy kevésbbé rövid és kissé tompa csúcsban enyészik el. Szára rövid vagy középhosszu, vastag, fás, többnyire azonban húsos, kissé görbe és bunkósan végződő; végig fényes, vörhenyes mázzal mosott; a gyümölcs csúcsán csaknem a fölszinre helyezett; többnyire azonban kissé oldalt álló vagy húsos emelkedéstől félrenyomott. Kelyhe kicsi, zárt vagy félig nyilt; rendetlenül fölálló, rövid, barna, szarunemü osztványokkal; inkább vagy kevésbé mély, de tágnyilásu üregbe helyezett, melynek falain lapos bordák és lapos barázdák nyúlnak a karimára s ezt hullámossá téve a gyümölcs derekára is úgy, hogy ennek kerekdedségét megzavarják vagy legalább az egyik oldalt hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, itt-ott sima, nagyrészt pedig érdes, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt-zöld; értével zöldes-sárga vagy czitromsárga; napos oldalán is csak aranysárga minden pir nélkül. Pontozata ritkásan és egyenlően elszórt, barnás vagy fahéjszínü apróbb-nagyobb pettyecskékből álló s csakis ott jelentkező, hol az alapszint rozsda nem borítja. A gyümölcs száras végét jó darabon, finom sima rozsdamáz szokta borítani, mely szakadozottan a kehely körül s a fölületen egyebütt is, mindig mutatkozik.

Belseje. Húsa sárgás vagy néha zöldes fehér, finom, tömött, olvadó; néha csak félszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő vagy igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tömlőcskéiben kevés, tojásdad, világosbarna, ép magot rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és elég edzett; korán és bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sürülombos, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik vadonczon inkább, mint birsalanyon; alkalmasabb gulafának, mintsem szálasfának; mérsékelten nedves talajban díszlik legjobban; kertem könnyen kiszáradó laza talajában a hosszantartó szárazságot birsre ojtott fám nagyon megsinylette; gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, rövidek vagy középhosszak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók s hegyöknél többnyire bunkósan végződők; csaknem egyenesek; síkfölületüek; fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; merevek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, világos vagy kissé sárgás-barnák; apró, kerek, szürkés pontokkal ritkásan és elég szembetünőleg pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, duzzadt kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók; sötét gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák; alig kiemelkedő bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek; kissé lazán álló, sötét gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, a vesszők alja felé középnagyok; kissé vastag és keményszövetüek; tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; inkább vagy kevésbbé rövid, éles hegyben vegződők; a vesszők alján levők csaknem laposak; a vesszők hegye felé levők csatornásak; inkább vagy kevésbé ívéltek; hegyökkel gyakran félrecsavarodók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, bágyadtan fénylők, kissé bágyadt világos-zöldek; többnyire épszélüek. Levélnyelök elég rövid, középvastag, merev; csaknem virányosan elálló. Levélpálhái kicsinyek, fonál vagy áridomuak; a nyéltövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek, mint a veszszőkön levők; csaknem laposak; alig ívéltek; épszélüek; rendetlenül föl és szétálló, merev nyelökről kissé lefelé görbülök.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 556.

Mas, *Le Verger*, I. 85. Német gyümölcsészek tudtommal még nem irták le körülményesen.

Észrevétel. Tartós szárazságnak kitett alföldünkön csakis nagyobb folyóvizeink mellékén volna előnyös tenyészteni; mig hazánk emeltebb fekvésü vidékein, hiszem, hogy mindenütt előnyösen tenyészthetnők. Megérdemli, hogy kisérletet tegyünk vele minél többen és minél több helyt.

155. Boisbunel kobakja.

(Calebasse Boisbunel; Boisbunel's Flaschenbirn.)

Származása. Boisbunel, roueni gyümölcsész, a ki magvetés által több kitünő körtefajjal gazdagitotta Pomona birodalmát, nyerte e jeles körtefajt is, hihetőleg a hatvanas évek elején. Leirását még sehol sem olvastam; csakis rövid jellemzése van meg a Simon-Louis testvérek által kiadott „Gyakorlati kalauz" (=Guide pratique) czimü müvecskében. Ojtóvesszejét 1869-ben Reutlingenből kaptam. Több izben termett már nálam. Gyümölcseim jól egyeztek a „Gyakorlati kalauz" jellemzésével; miért is biztos vagyok róla, hogy fajom valódi.

Érésideje. Nálam oct. elejétől nov. közepéig; hüvösebb tájakon bizonyára tovább is eltart.

Minősége. I. rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Változó; többnyire azonban hosszas, karcsu kobakalaku; szabálytalanul boltozott, szeliden bordás, de különben elég síkfölületü. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden összehúzódva fogy s kelyhe körül szük és ferdén álló karimában végződik, melyre föl nem állitható; szára felé pedig majd szeliden, majd hirtelen fogyva vállat vagy behajlást alkot és majd igen karcsu és hosszas, csaknem hegyes kúpban fut ki; majd inkább vagy kevésbé vastag és hosszas, csaknem hengeres tompa végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, elég vékony, fás, de hajlékony, kissé görbe, mindkét végén kissé bunkós; többnyire végig zöldszinü; a gyümölcs hegyén annak folytatásaként többnyire kissé ferdén kiálló, vagy csaknem a fölszinre, a csúcs egyik oldalának fölemelkedése mellé, egészen oldalvást helyezett. Kelyhe elég nagy, nyilt; rendetlenül fölálló; hosszas, keskeny és törékeny hegyü, de aljuk felé sárgás szarunemü osztványokkal ellátott; csaknem a fölszinre helyezett vagy csekélyke és szeliden ránczos falú üregben ülő, melyből osztványai hegyével a fölszin fölé is emelkedik gyakran.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, bágyadtan fénylő, értével zsirostapintatu; elejénte élénk füzöld; értével zöldessárga; napos oldalán, a napnak jól kitett darabjain, némi igénytelen pirossal szeliden belehelt. Pontozata sürü, egyenlően elhintett; igen apró, szabad szemmel alig látható, fahéjszin pettyecskékből álló. Rozsdafoltok és alakzatok csak elvétve és ott láthatók fölületén, hol a bőr fejlődésközben sérülést kapott.

Belseje. Húsa fehéres vagy bágyadtfehér, csaknem áttetsző, finom tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg, vagy épen nem kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, igen finom savanynyal emelt, gyöngéden illatos és bár nem eléggé füszeres, de igen kellemes izü. Magtokja többnyire zárttengelyü; tágas tömlőcskéiben kevés, de ép, csinos tojásdad, hegyes, világosbarna magot rejtő.

Fája. Vígnövésű, erőteljes, igen edzett; elég korán és igen bőven, többnyire csomósan termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyúlánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, szép lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is vadonczon is; alkalmas gulafának is, szálasfának is; helyben és talajban, ugy látszik, nem válogatós, gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, elég vastagok, hegyök felé elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; síkfölületűek, de hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korukban sürün és finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, vörhenyessel árnyalt olajszinzöldes barnák; jókora nagy, kerek vagy tajásdadalakú fakó pontokkal sürün és szembetünőleg pontozottak; rendetlen de többnyire középhosszú levélközökkel birók.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, itt-ott lapulók, többnyire azonban elállók; szürkével árnyalt világos gesztenyeszínűek; elég kiduzzadt, de csak alig és finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúposak, alig hegyesek; kissé lazán álló, világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; szép tojásdadok; majd szabályosan elkeskenyedő igen hosszas és éles, majd hirtelen elkeskenyedő, rövid és éles hegyben végződők; lapos völgyesek vagy csatornásak; ívéltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötétzöldek; széleiken ritkásan, sekélyen, tompán és szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök középhosszú, vékony, hajlékony, majd vízirányosan el-, majd elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonál vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön lévők; csaknem laposak; alig ívéltek; szétálló igen hosszú, rugalmas nyeleikről kissé lefelé konyulók.

Észrevétel. E jeles körte ujdonság nagyon jól beválik alföldi gyümölcseink közé s megérdemli, hogy hazánkban mindenütt tegyünk vele kisérletet. Gyümölcse olvadékonyság és levesség, fája pedig termékenységre nézve versenyez a Napoleon vajonczával s igy valóban figyelemre méltó egy ujdonság.

156. Ontario.

Származása. Amerikából származik. Downing szerint az Uj-York állam Ontario megyéjében, Geneva községben találták föl. Európában még kevéssé van elterjedve. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek hires faiskolájából. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a Le Verger leirásával, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. első felé; hüvösebb tájakon Sept. végeig is eltart.

Minősége. II. rendü, néha csaknem I. rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Többnyire hosszas, kúpostojásalakú; szabálytalanul boltozott, emelkedéses és hovadásos fölületü. Zöme a középtájnál jóval alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül többnyire kissé ferdén álló, szükkarimában végződik; szára felé pedig az egyik oldalon szeliden, a másikon behajlással is fogyva hosszas és elég vastag, inkább vagy kevésbbé tompa kúpos véget alkot. Szára középhosszú, kissé vastag, fás, tövénél többnyire husos, hegyénél bunkós, rendszerint görbe; fényes sárgásbarna mázzal csaknem egészen bevont; a gyümölcs csúcsából, húsos gyüremletből ferdén kiálló s néha húsos emelkedéstől, csaknem vizirányban oldalvást nyomott. Kelyhe középnagy, nyilt vagy félig nyilt; rendetlenül fölálló, néha kissé szétterülő rövid, hegyes, barnás osztványokkal ellátott; szük és nem mély üregben ülő, melynek falai finoman ránczosak s karimája inkább vagy kevésbbé ormós emelkedéseket mutat, melyek lapos bordák gyanánt fölvonulnak a gyümölcs derekára sőt csaknem az egész gyümölcsön végig nyomozhatók.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu; elejénte bágyadt füzöld; értével szalmasárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga; nagy ritkán némi nyomaival is a piros árnyalatnak. Pontocskái aprók, zölddel szegettek, szürkések sürün elszórtak, de alig szembetünők. Rozsda alakzatok ritkán fordulnak elő fölületén, de szára körül és kehelyüregének falain mégis gyakrabban találkoznak.

Belseje. Husa fehéres, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül kövesszemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja nyilttengelyü; tömlöcskéiben hosszas, tojásdad, sárgásbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, fiatalkorában csaknem bujanövésü, igen edzett; korán, rendesen és böven termő; nyilt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is vadonczon is; alkalmas gulafának is, szálas fának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; körüskörül végig síkfölületüek; fölállók vagy kissé nyilt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan fehér molyhosok: ért korukban csupaszok; árnyas felökön zöldes-sárgák; napos felökön világos pirossal mosottak; hosszas, vagy kerek fehéres pontokkal igen sürün, egyenletesen és elég szembetünően pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, karcsu kúposak, hegyesek, a vesszötől jól elállók; vöröses gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák; alig kiálló s csak alig szembetünőleg vagy éppen nem is bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hosszas tojásdadkúposak, hegyesek; kissé lazán álló, vöröses pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony és nem keményszövetüek; kissé hosszas tojásdadok; szeliden elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszas, éles hegyben végződők; kissé csatornásak; alig íveltek; hegyökkel néha félrecsavarodók; gyenge korukban molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, bágyadtan fénylők, világos vagy csaknem sárgás-zöldek; széleiken finom, hegyes vagy tompa fogakkal sekélyen, elég ritkásan és szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök hosszas és elég vastag, de hajlékony; a vesszötől csaknem vizirányosan elálló. Levélpálhái hosszasak, fonál vagy vékony áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd mindig nagyobbak és szélesebbek, mint a vesszőkön levők; kerülékesek vagy széles tojásdadok; csaknem laposak; alig íveltek; hosszú, vékony, igen hajlékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mas, *Le Verger* III. 139. szám alatt. Másoktól még nem olvastam leirását.

Észrevétel. Még az ily mostoha körülmények közt is, a milyenek közé nálam jutott, igen jól érzi magát és bőven is terem: minélfogva széles elterjesztésre méltó mindenütt hazánkban.

157. Puebla.

(La Puebla.)

Származása. Leroy, Francziaország kitünő gyümölcsész-irója nyerte magról 1863-ban Angersi, világhirü faiskolájában. A mexikói hadjáratban a franczia katonák által, máj. 19-dikén 1863-ban Puebla mellett nyert fényes diadal emlékére nevezte el Puebla körtének. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek hires faiskolájából. Fajfámon csakhamar termőre fordult. Gyümölcs, növényzet egyezvén Leroy leirásával, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. September közepén; hüvösebb tájakon sept. oct.

Minősége. I. rendü, néha csaknem kitünőleg I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Hasas, buczkos tojásdad; néha hosszas csigaalakú; emelkedéses és hovadásos fölületü. Zöme a középtájnál kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden, de szabálytalanul fogyva majd elég széles, majd szükkarimában végződik; szára felé pedig szeliden, néha némi behajlással is fogyva, majd vastag, majd elég karcsu s inkább vagy kevésbbé tompa kúpos végben enyészik el. Szára rövid, vastag, húsos, görcsös; fényes sárgásbarna mázzal csaknem egészen bevont; a gyümölcs csúcsán, kissé ferdén a fölszinre helyezett; gyakran húsos gyürüzetből a gyümölcs folytatásaként kiálló és néha húsos emelkedés mellé, oldalt helyezett. Kelyhe kicsi, nyilt vagy félig nyilt; fölálló, rövid, sárgásbarna, szarunemü osztványokkal ellátott, mely osztványok azonban néha hiányzanak is; majd tágas és sekély, majd elég szük és mély üregben ülő, melynek karimáján hullámos emelkedések láthatók, a melyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak, s annak egyik oldalát hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre vastag, néha sima és gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; többnyire azonban érdes és fénytelen; elejénte sárgás-zöld; értével bágyadt czitromsárga; napos oldalán csaknem aranysárga s napszegte darabjain néha, némi narancs-pirossal belehelt vagy sürün pettyezett. Pontozata sürü, fahéjszinü, elég szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok néha rendkivül sürün, néha pedig csak ritkásan fordulnak elő fölületén, de kehelyüregének falairól ritkán hiányzik a fahéjszin-rozsdamáz.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, igen finom, tömött, olvadó, magtokja körül is csak finoman és ritkásan köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, üdítő savanynyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresizü; de nálam tartós szárazság alkalmával savanyába összehúzó fanyarság is szokott vegyülni. Magtokja csaknem zárttengelyü; tömlőcs-

kéiben karcsu tojásdad, hegyes, világosbarna, ép, néha idétlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és bőven termő; inkább vagy kevésbé nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gula- és szálasfának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, hajlékonyak; kissé görbék és könyökösek; végig bordázatlanok; fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, szép zöldessárgák; napos felökön kissé vörhenyesek; elég szembetűnő, hosszas, sárgásszürke pontokkal majd sürűbben, majd ritkábban pontozottak; rendetlen, de többnyire hosszas levélközüek.

Rügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók; pikkelyeik sötétgesztenyeszinüek, egymásra kissé lazán borulók; jól kiemelkedő, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúposak, alig hegyesek; pikkelyeik szürkével szegett sötétgesztenyeszinüek, egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. A vesszők alján középnagyok; a vesszők hegye felé kicsinyek; nem vastag, de keményszövetüek; tojásdadok vagy lándsás-tojásdadok vagy csak lándsásak; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyült, hosszas vagy rövidke hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé völgyesek vagy csatornásak; inkább vagy kevésbé ívelteK; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, éles vagy kissé tompa fogakkal elég mélyen és elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök hosszas, vastag; nyilt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái nagyok, hosszas lándsásak, a nyéltövétől fölebb, a nyélre helyezettek; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei jókora nagyok; tojásdadok vagy kerülékesek; laposak; ívelteK; finoman fogazottak; szétálló, hosszas, hajlékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 568. Mások még aligha irták le.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt, különösen pedig a hegyes vidékeken, hol a rovaroktól korán sem szenvednek annyit a gyümölcsök, mint az alföldön.

158. Silvangei körte.

(Poire de Silvange.)

Származása. Egy Silvange nevű tanya erdejében, közel Metz városához födöztetett föl még a mult században. Nem volt eléggé hangzatos a neve; nem igyekeztek őt kellőleg megismertetni a franczia gyümölcsészek: nem csuda, ha napjainkig sincsen ugy elterjedve a világon, a mint megérdemelné. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantieresből a Simon-Louis testvérek jóhirű faiskolájából. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcse, növényzete jól egyezett Leroy leirásával s igy fajom valódi.

Érésideje. Nálam sept. közepén; kötöttebb és kellőleg nedves földben, s átalában hazánk emelkedettebb fekvésü tájékain oct. nov.

Minősége. I. rendü csemege gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Majd gömbölyded, majd szabályos, hasas csigaalaku; szeliden hovadásos fölületü. Zöme középtájra esik, honnét kelyhe felé félgömbalakúlag boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szük, de laposas karimában végződik; szára felé pedig kissé összébbhúzódva fogy és többnyire kisded, tompa csúcsban enyészik el. Szára közép hosszú, vékony vagy középvastag, fás, kissé görbe; tövénél néha hússos, hegyénél többnyire bunkósan végződő; nagyrészt fényes barnamázos; majd a fölszinre a középen; majd szelid emelkedés mellé, kissé oldalt helyezett. Kelyhe kicsi, nyilt; fölálló vagy szétterülő, rövid, molyhos, barnás törékeny osztványokkal ellátott; csaknem a fölszinre helyezett, vagy csekélyke, szeliden ránczoltfalú mélyedéskében ülő.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, száraztapintatú; elejénte haragos zöld; értével kissé sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárgás, minden pirt nélkülöző; pontozata igen szembetünő, kissé rendetlenül, de sürün elszórt, jokora nagy, fakószinü pettyecskékből álló. Gyakran csaknem az egész fölület szürkés barna és zöldes rozsdával van behálózva, márványozva vagy foltozva.

Belseje. Húsa fehéres, néha zöldes vagy sárgásfehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes füszeresizü. Magtokja többnyire zárttengelyü; tömlöcskéiben széles tojásdad, világos barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vígnövésü, később mérsékelten növő, elég edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is; kertemben, ugy látszik eléggé jól érzi magát. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, közép hosszak; vékonyak, vagy középvastagok; hegyök felé mind-mind inkább elvékonyodók; könyökösök; bordázatlanok; fölállók; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszok, sárgás vagy zöldes barnák; apró, kerek, fehéres pontokkal ritkásan pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, hasas kúposak, hegyesek, csaknem lapulók; pikkelyeik sötét gesztenyeszinüek, egymásra kissé lazán borulók; elég kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tompakúposak; pirosas gesztenyeszinü pikkelyeik egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. Kicsinyek; nem vastag, de keményszövetüek; tojásdadok vagy kerülékesek; többnyire hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy széleiken kissé lefelé hajlók; inkább vagy kevésbbé ívelteK; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosok; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, élénk zöldek; száleiken elég sürün, tompán, finoman és alig szembetünőleg fürészesek. Levélnyelök rövid, vagy középhosszú, vékony, merev; csaknem vízirányosan el- vagy kissé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kissebbek, mint a vesszőkön levők; fölálló, hosszas, vékony nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Bergamotte Sylvange; Sylvanche; Sylvange verte; Silvange d'automne.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 664. Másoktól még nem olvastam leirását.

Észrevétel. Ugy tapasztalom e körte fajnál, hogy fája nem fog nálam nagyra növekedni; mert vignövését hamar beszüntette s most már nem annyira fára mint inkább termésre dolgozik. Mindenesetre megérdemli, hogy házi kerteinkben helyet adjunk számára is egy-egy fának.

159. Spoelberg körtéje.

(Vicomte de Spoelberg; Die Spoelberg.)

Származása. Van Mons nyerte magról 1828. körül Löwenben (Belgium) és a Löwenhez közelfekvő Lovenjoulban lakó, kertészeti szenvedélyéről ismeretes Spoelberg, algróf nevéről elkeresztelve 1830-ban kezdé elterjeszteni. Mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek hires faiskolájából. Fajfámon több ízben termett már s igy fajom valódiságáról csakhamar alkalmam volt meggyőződhetni.

Érésideje. Nálam sept. közepétől oct. közepéig; hűvösebb tájakon tovább is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Többnyire csigás vagy tojásdad körtealakú; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon; szeliden hovadásos és nem egészen síkfölületü. Zöme a középtájnál kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhefelé szelíden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül többnyire ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán majd hirtelen fogyva inkább vagy kevésbbé karcsú, kúpos véget alkot, majd pedig az egyik oldalon behajlással, a másikon behájlás nélkül fogyva elég rövid kúpos végben fogy el. Szára többnyire középhosszú vagy hosszas, elég vastag, fás de hajlékony, gyakran azonban húsos, görcsös; csaknem végig zöldesbarna mázzal bevont; majd a fölszínre helyezett, majd a gyümölcs folytatásaként a csúcsból húsosan kiemelkedő és gyakran húsos dudortól ferdére is taszitott. Kelyhe elég nagy, nyilt vagy félig nyilt; rendetlenül fölálló, elég hosszas és hajlékonyhegyü, zöldessárga vagy szürkés osztványokkal ellátott; többnyire szépen kikanyaritott s nem mély üregben ülő, melyből osztványai hegyével a karima szinvonala fölé is emelkedik.

Szine. Böre finom, vékony, elég sima, de száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt világoszöld; értével kissé sárgás zöld; napos oldalán is csak néha kap némi igénytelen piros árnyalatot; igen apró, barnás vagy fakó pontokkal sürün, de alig szembetünőleg behintett; igen finom, zöldes barna, később fahéjszinre változó rozsdával kisebb nagyobb foltokban, különösen száraz vége felé bevont, márványzott, hálózott vagy befecskendett.

Belseje. Húsa fehér, finom, vajszerüen olvadó, de ha kissé túlért, olyan mint a lisztes pép és sokat veszit levességéből; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve bő vagy elegendő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes és eléggé füszeresizü. Magtokja csaknem zárttengelyü;

tömlőcskéiben egy-egy pár tojásalakú, világos-barna, de feketés hegyű, ép magot rejtő.

Faja. Fiatal korában bujanövésű; később is egészséges és edzett; igen korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és gazdagon beruházkodnak, sürülombos terebélyes koronát alkotó. Diszlik birsen is, vadonczon is: alkalmas gula- és szálastának is; helyben és talajban, ugylátszik, nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, igen hosszak, hajlékonyak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; nem egyenesek, könyökösek; egész hosszukban finoman bordázottak; gyenge korukban is inkább csak hamvasak, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak; vörhenyes-barnák vagy csak sárgás-barnák; apró, fehéres, kerek pontokkal ritkásan, de kevésse szembetünőleg pontozottak; rendetlen levelközüek.

Rügyei. Elég nagyok, hasas kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók; fehéres szürkével gyakran eltakart, pirosas gesztenyeszinü pikkelyekkel borítvák; elég kiemelkedő, finoman és hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, hasaskúposak, kissé hegyesek, világos gesztenyeszinüek.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetüek; többnyire kerülékesek vagy hosszas tojásdadok; szabályosan és lassudan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; völgyesek; ívéltek; gyenge korukban is csak középidegükön és széleiken finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek; világos vagy sáppadt zöldek; széleiken kissé élesen, elég mélyen és szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszu, elég vastag, de hajlékony; a vesszők hegye felé mind-mind rövidebb és merevebb; nyilt szögekben fölfelé álló. Levelpálhái fonál vagy áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei középnagyok, hosszabbak, mint a vesszőkön levők; többnyire mind kerülékesek; igen hosszu, hajlékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Beurré de Spoelberg; Délices de Mons; Beurré de Mons.

Leiroi. Bivort. *Annal. de pomol.* V. 35.

Leroy. *Dict. de pomol.* II. 735.

Mas. *Le Verger.* III. 158. szám alatt.

Oberdieck. *Illustr. Handb. der Obstkunde.* II. 485. és többen mások is.

Eszrevetei. Még vidékem mostoha körülményei közt is egyike a legtermékenyebb fajoknak. Széles elterjesztésre jó tőlekkel ajánlhatom. Gyümölcséről azonban meg kell jegyeznem, hogy sohasem kell várni, hogy színök megsárguljon; mert akkor már jó izükből és levességükből sokat vesztettek, hanem akkor kell elfogyasztani őket, a mikor szinök egészen zöld, de száras végükön már engednek a gyöngéd nyomásnak.

160. Schönlin téli vajoncza.

(Schönlins Winterbutterbirn).

Származása. Schönlin ezredes Gaisburgban, Stuttgart mellett fedezte föl, s terjesztette el stuttgarti bergamot (= Stuttgarter Bergamotte) név alatt. Ujabb időben a németek fönebbi, helyesebb név alatt irják le. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon is, álló helyére kiültetett ojtványomon is több ízben termett már. Gyümölcsnövényzet egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November; hűvösebb tájakon februárig is eltart.

Minősége. II-rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Az Armin körtéhez (= Saint-Germain) kissé hasonló, hosszas tojásdad, vagy hasas kúpalakú; elég szabályosan boltozott, csaknem síkfölületü. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül szük és többnyire ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig szeliden, néha, az egyik oldalán behajlással is fogyva, hosszas, tompa kúpos végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, vastag, húsos, görcsös, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs hegyéből csaknem annak folytatásaként húsosan kiemelkedő vagy húsos gyüremlet közzé beszoritva a fölszinről oldalvást kinyuló. Kelyhe nyilt; csillagalakúlag szétterülő, vörhenyesbarna, szarúnemü osztványokkal ellátott; szük és sekély mélyedésben vagy csaknem a fölszinen ülő.

Szine. Bőre vastag, elég sima, száraz tapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadtzöld; értével élénk czitromsárga; napos oldalán pirossal kissé szinezett vagy élénkpiros pettyekkel inkább vagy kevésbbé sürün behintett. Pontozata sürü, apró, barnás, egyenlően elhintett, elég szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok hálózatosan, majd minden gyümölcsön fordulnak elő; kehelyüregének falairól pedig ritkán hiányzik a sugaras rozsdamáz.

Belseje. Húsa fehéres, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül kissé kövesszemcsés; leve bő, czukros, finom savanynyal emelt, elég kellemes, füszeresizü. Magtokja zárttengelyü; tágas tömlöcskéiben hosszas, hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vígnövésü, később mérsékelten növő, nem eléggé edzett; korán és elég bőven termő; nyilt szögekben fölálló ágaival a Császárkörte fájához hasonló, elég sürülombos gömbalakú koronát alkotó. Birsen nem diszlik; vadonczon is csak mély termőrétegü, kellőleg nedves talajban díszlik jól; ott pedig, a hol számára e föltételek hiányzanak, mint nálam is, kérge már másodéves korában, koszos, repedékes és pörsenéses lesz s eléggé elárulja, hogy sínylődik. Gyümölcsei különben eléggé jól állják helyöket a fán; de kellő finomságukat csak ritka helyen birják kifejteni.

Vesszei. Számosak, hosszak, vékonyak és hajlékonyak, könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy nyílt szögekben szétállók; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák; kiemelkedő, fakó pontokkal sűrűn, de szabálytalanul pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadok, hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbbé elállók; sötétgesztenyeszínűek; elég kiemelkedő bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek; pikkelyeik feketés gesztenyeszínűek, egymásra lazán borulók.

Levelei. Kicsinyek; nem vastag, de igen keményszövetüek; többnyire kerülékesek; nyelök felé többnyire épen úgy elkeskenyedők, mint hegyök felé; rendszerint hosszan kinyuló, éles hegyben végződők; többnyire csatornásak; alig íveltek; a vesszőtől csaknem vízirányosan elállók; gyenge korukban alulfölül ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, de alig fényesek, világos vagy sárgás zöldek; széleiken tompa vagy kivált a levél tányér hegye felé, igen éles fogakkal nem mélyen, de elég szabályosan fürészesek. Levélnyelök rövid, vékony, majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, vékony fonálidomuak; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak és szélesebbek, majd kisebbek, mint a vesszőkön lévők; kerülékesek; csaknem laposak; alig íveltek; széleiken tompán és szabálytalanul fürészesek; hosszas, vékony, hajlékony nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Schönlins Stuttgarter späte Winterbutterbirne; Stuttgarter Bergamotte.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, almák—körték III. 140.
Dittrich, *Obstkunde*. I. 765.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 371.

Észrevétel. Hazánkban meglehetősen el van terjedve minden felé; de egészséges fáját sehol sem láttam. Általános elterjesztésre épen nem ajánlhatom. Ott azonban, hol a körülmények kedvezők számára; minden esetre méltó a helyre, a melyet elfoglal.

161. Spaë vajoncza.

(Beurré Spaë; Spaës Butterbirn).

Származása. Ujabbkori nyeremény. Bizonyos Spaë nevü, genti virágkertész nyerte magról Belgiumban. Elterjedni csak a hatvanas években kezdett. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leirásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepe felé; hüvösebb tájakon novemberig is elhúzódik.

Minösége. Nálam néha I-rendü, száraz évjáráskor csak II-rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire csigás körte alakú vagy hasas kúpalakú; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál többnyire jóval alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé kissé hirtelen fogyva gömbölyödik s kelyhe körül többnyire széles, lapos talpban végződik; szára felé pedig az egyik oldalon behajlással, a másikon behajlás nélkül, szeliden fogyva inkább vagy kevésbbé hosszas és többnyire kissé tompa kúpos véget alkot. Szára hosszas vagy középhosszú, elég vastag, tövénél hüsos, különben fás és bünkósan végződő; majd görbe, majd egyenes; itt-ott barna pettyes vagy barnamázos; csaknem a csúcs fölszinére helyezett vagy csinos lapos dúdorok közül kissé oldalt kiálló. Kelyhe nyilt vagy félig nyilt; kissé rendetlenül fölálló, szarunemü, néha hajlékony hegyü osztványokkal ellátott; tágas és inkább vagy kevésbbé mély, sima kerekedésü üregben ülő; néha pedig hullámos karimájú üregbe helyezett, honnan a gyümölcs derekára is elenyészőleg fölvonuló lapos bordák indulnak ki.

Szine. Böre finom, de kissé érdes és száraztapintatú, csaknem fénytelen, elejénte világos vagy sárgászöld; értével sápadtsárga s zöldessárga foltokkal tarkázott; napos oldalán igénytelen, de néha elég élénk pirossal mosott; apró, fahéjszinü, zölddel szegett pontokkal sürün behintett. Rozsdafoltok és alakzatok mindig találkoznak fölületén majd sürü apró pettyek alakjában, majd összefolyva és nagyobb foltokat és hálózatot képezve rajta.

Belseje. Húsa sárgásba, néha zöldesbe játszó fehér, finom, tömött, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül finoman kövesszemcsés; leve bő vagy elegendő, czukros, finom savanynyal emelt, gyöngéden illatos és füszeresizü. Száraz évjáráskor azonban nálam összehuzó fanyarság is vegyült savanyába, levessége is kevesebb volt, mint kedvezőbb évjáráskor lenni szokott. Magtokja csaknem zárttengelyü; tömlöcskéiben hosszas tojásdad, feketés, ép vagy idétlen magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és edzett; korán és igen böven termő; fölálló vagy nyiltszögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyü-

mölcspeczkekkel jól beruházkodnak; szép gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon. Kertem könnyen kiszáradó, laza talajában, mely a körtefáknak nem is elég mély termőrétegű, fája ugyan jól díszlik, de száraz évjáráskor korán sem terem oly jóízű gyümölcsöket, hogy a vele egy időben érő, más jeles körtékkel kiállhatná a versenyt. Gyümölcsei különben jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók s többnyire kissé bunkósan végződők; elég egyenesek; elég könyökösek; bordázatlanok; fölállók vagy nyilt szögekben elállók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak; kissé sárgás vagy zöldes barnák; hosszas vagy kerek, fehéres vagy sárgás fehér pontokkal elég sürün és elég szembetünőleg pontozottak; többnyire rövid levélkőzüek,

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kúposak, hegyesek; a vesszők alján lapulók; fölebb a vesszőkön elállók; szürkével tarkázott vöröses barnák; majd alig, majd eléggé kiálló bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, kúpos tojásdadok, hegyesek; pikkelyeik szürkével és sötét barnával árnyalt világos gesztenyeszinüek, egymásra lazán borulók.

Levelei. Középnagyok; kissé vastag és keményszövetüek; kerülékesek vagy hosszas tojásdadok; rövidke, szúrós hegyben védződők; csaknem laposak; a vesszők hegye felé völgyesek vagy csatornások; inkább vagy kevésbbé ívveltek; gyenge korukban is csak alsó lapjukon molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, világos zöldek; széleiken alig fürészesek, hanem többnyire mind épszélüek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, a vesszők hegyefelé rövid, vastag, merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlödöttek, széles áridomuak és mégsem tartósak. Virágrügyet körítő levelei rendesen nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők; többnyire kerülékesek; laposak; épszélüek; hosszas, hajlékony nyelökről csaknem viziránosan szétterülők.

Hasonnevei. Poire Spae.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 97. lapján.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 675.

Észrevétel. Ilyen könnyen kiszáradó laza talajba, milyent nálam talál, nem való a körte faj; de más természetü, kellőleg nedves és mély termőrétegü talajban, hiszem, hogy értékes gyümölcs lesz még alföldi viszonyaink közt is. Megérdemli, hogy kisérletet tegyünk vele.

162. Stresa-i szép.

(Belle de Stresa ; Schöne von Stresa.)

Származása. Sardinia egyik kis falvában, Stresában, az ottani biró, Demartini úr birtokán véletlenül kelt magról, Prudent Besson, turini gyümölcskertész fölismervén e körtefaj jeles tulajdonait, a mult évtized elején kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantièresból, a Simon-Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon több izben termett azóta. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. első felében.

Minősége. I. rendű csemege- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Majd szabályos körte alakú, majd tojásdad; szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme csaknem középtájra esik, honnét kelyhe felé félgömbalakúlag vagy kissé összehúzódva boltozódik s kelyhe körül igen szük karimában végződik, melyre ritkán állitható föl; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva rövidke tompa kúpot alkot; néha pedig az egyik oldalon szelíden fogyva, a másikon némi behajlást alkotva kissé ferde kúpos végben enyészik el. Szára hosszu, vékony vagy középhosszu, középvastag, fás, többnyire görbe, zöldessárga, itt ott finoman rozsdafoltos; csaknem a gyümölcs fölszinére függélyesen helyezett; néha húsos emelkedéstől félre nyomva kissé oldalvást kiálló. Kelyhe elég nagy, nyilt; fölálló, de gyakran hegyökkel hátra görbülő, szarunemü osztványokkal; csaknem a gyümölcs fölszinére helyezett vagy csekélyke mélyedésben ülő, melyből osztványai hegyével a fölszin fölé szokott emelkedni.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, száraz tapintatú, csaknem fénytelen; elejénte bágyadt zöld; értével világos szalmasárga némi zöldes árnyalattal; napos oldalán néha némi igénytelen pirossal kissé belehelt; apró, zölddel szegett szürkés pontokkal, sürün, de alig szembetünőleg behintett. Rozsdafoltok és alakzatok csak elvétve találkoznak fölületén.

Belseje. Husa fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg kövesszemcsés ; leve bő vagy igen bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes, fűszeresízü. Magtokja kissé nyilttengelyü; tömlőcskéiben hosszas, tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Igen erőteljes és edzett; korán, csaknem rendesen és igen bőven termő; fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, szép, sürülombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonczon inkább, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok, hegyökfelé

is csak keveset vékonyodók; egyenesek és csak alig észrevehetőleg könyökösek; csaknem bordázatlanok; fölfelé állók; gyenge korukban kissé hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, zöldes-sárgák, napos felökön pirossal kissé szinezettek; tojásdad vagy kerek, fehéres pontokkal, finoman, ritkásan és alig szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbbé elállók; sötétbarnával árnyalt pirosas gesztenyeszínüek; majd alig kiálló, majd elég duzzadt talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúpos tojásdadok, kissé hegyesek, sötét gesztenyeszínüek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vékony, de elég keményszövetüek; a vesszők alján széles tojásdadok; a vesszők hegye felé hosszas keskeny tojásdadok vagy lándsás tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles, néha félre is csavarodó hegyben végződők; laposak vagy kissé csatornásak; alig íveltek; nyelökről kissé lefelé konyulók; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, élénk zöldek; széleiken apró, éles fogakkal elég sürün és szabályosan fürészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszas, fölebb is csaknem közép hosszú, közép vastag, hajlékony rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, vékony fonálidomuak, hegyökkel a vessző felé visszakanyarodók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak, kissé hullámosak, igen hosszú, vékony, hajlékony nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Prudent Besson. *Revue de l'arboriculture* 1872. 48. lapján. Mas. *Pomol. générale.* IV. 41. Mások tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. E jeles körteujdonság, még az ily mostoha körülmények közt is, a milyenek közé kertemben jutott, egyike a legegészségesebb s legtermékenyebb fajoknak; miért is széles elterjesztésre melegen ajánlhatom.

163. Szent-Mihál napi körte.

(Saint-Michel archange; Erzengel Michael.)

Származása. Bizonytalan. De Liron-d'Airolles, franczia gyümölcsész szerint hihetőleg Nantes környékén jött a világra; mert ott már a mult század végén el volt terjedve: de általános elterjedését az ujabbkori gyümölcsészeknek köszönheti leginkább, a kik müveikben méltó dicsérettel említik föl és irják le e körtefajt. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam boldogult Glocker Károly, enyingi főkertész barátomtól. Fajfámon több izben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leirásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. második fele; hűvösebb tájakon oct. végéig is.

Minősége. I. rendű; néha kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jóval nagyobb is.

Alakja. Változó; többnyire elég szabályos körtealakú; néha hosszas, hasas kúpalaku; néha tojásdad vagy csigaalaku; elég szabályosan boltozott síkfölületü. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé félgömbalakúlag boltozódik s kelyhe körül elég széles és laposas karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy anélkül is, de mindinkább fogyva, többnyire hosszas, néha rövid, vastag vagy elég karcsú, kissé tompa kúpos véget alkot. Szára közép hosszu, vastag, fás, két végén bunkós; néha pedig rövid, vastag, húsos, görcsös; zöldes barnamázzal bevont; majd csaknem a gyümölcs folytatásaként húsosan kiálló; majd húsos emelkedések vagy gyürük közé mintegy beszorított. Kelyhe kicsi vagy középnagy, félignyílt; rendetlenül fölálló, vékony és törékeny, tövük felé azomban szarunemü, finoman molyhos, sárgászöld osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé tágas, de elég mély üregben ülő, melynek falain és karimáján gyakran szelid, lapos emelkedések is vehetők észre, melyek néha elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngéd tapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világoszöld; értével zöldes szalmasárga; napos oldalán vörhenyes vagy inkább vagy kevésbbé élénk pirossal belehelt. Pontozata elég sürü és különösen a piros szinben, elég szembetünő, többnyire jókora nagy, zölddel vagy pirossal szegett, fahéjszinü pettyecskékből álló. A gyümölcs száras végét gyakran igen finom, zöldes barna máz boritja, mely néha szakadozott foltokban a gyümölcs derekán és kelyhes végén is jelenkezik.

Belseje. Húsa sárgásba játszó fehér, igen finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanynyal emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes, füszeresizü. Magtokja nyilt-tengelyü; tömlőcskéiben tojásdad, sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, igen edzett; korán és bőven termő; fölfelé törekvő,

merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, szép gulaalakú, sürülombos koronát alkotó. Diszlik birsen is, de méginkább vadonczon; alkalmas szálasfának is, gulafának is; helyben és talajban nem igen válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, rövidek, vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók s hegyöknél többnyire bunkósan végződők; elég egyenesek, noha könyökösek; bordázatlanok; fölállók; gyenge korukban sürün és finoman molyhosak vagy inkább csak hamvasak; ért korukban csupaszak, simák, sárgás zöldek; apró, kerek vagy hosszas pontokkal ritkásan pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől igen elállók; pikkelyeik simák, szürkével itt-ott tarkázott pirosas gesztenyeszínüek, egymásra kissé lazán borulók; jól kiduzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kúposak, hegyesek, néha kissé szüktalpuak; pirosas gesztenyeszínü, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok; a vesszők hegyefelé kisebbek; kissé vastag és igen kemény szövetüek; tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; alig völgyesek; kissé ívelteK; gyenge korukban is csak széleiken s középidegükön molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötét zöldek; csaknem épszélüek vagy finoman, igen tompán és szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök hosszas vagy középhosszu, vékony vagy középvastag, rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái rövidek, fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei inkább vagy kevésbbé hosszas és széles tojásdadok; laposak; igen tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fürészesek; fölálló, hosszas, vékony, de elég merev nyelökről szétterülök.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy. *Dict. de pomol.* II. 635.
Mas, *Le Verger.* III. 58. szám alatt.
Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 121. és mások.

Észrevétel. Ugy a sík alföldön, mint egyebütt is hazánkban megérdemli, hogy minden kertben helyet foglaljon.

164. Társulati esperes.

(Doyenné du comice; Vereins Dechantsbirn).

Származása. E kitünő körte magról kelt az angersi kertésztársulat kertében. 1849-ben termett először s a társulat nevéről elkeresztelve csakhamar elterjedt mindenfelé. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei, növényzete jól egyeztek a leirásokkal, minélfogva fajom határozottan valódi.

Érésideje. Nálam sept. végétől oct. végeig; hüvösebb tájakon s kötöttebb talajban is oct. nov.

Minősége. I. rendü csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy legalább jókora nagy.

Alakja. Hasas, kúpos csigaalakú; néha csigás gömbalakú; kissé szabálytalanul boltozott, szelíden buczkós és hovadásos fölületü. Zöme többnyire középtájra esik, honnét kelyhefelé kissé összehúzódva fogy s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen s némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé rövid, tompa kúpos végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag, fás, hegyénél bunkós, tövénél hüsos; többnyire egész hosszában fényes, vörhenyes mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán, hüsos emelkedések közül kiálló; gyakran egyes, fölebbemelkedő dudortól félre nyomott. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyilt; fölálló, apró, szürkés vagy sárgásbarna, szarúnemü osztványokkal; tágnyílásu, de szük és mély, tölcséralakú üregben ülő, melynek karimáján szelid lapos emelkedések láthatók, melyek inkább vagy kevésbbé kiemelkedő, lapos bordák gyanánt, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonúlnak s annak egyik oldalát gyakran, hízottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre elég vastag, sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével némi zöldessel árnyalt szalmasárga; napos oldalán szép vérpirossal mosott, vagy csak szeliden belehelt. Pontozata sürü, apró, barna vagy fahéjszinü, elég szembetünő. Rozsdafoltok és alakzatok ritkásan elszórva majd minden gyümölcsön fordulnak elő, különösen pedig a gyümölcs kelyhes és száras végén, hol a rozsdaszálak sürün össze szoktak folyni.

Belseje. Húsa fehér, vagy sárgásba játszó fehér, csaknem áttetsző, finom, tömöttes, teljesen szétolvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanynyal emelt, igen kellemes, fűszeresizü. Magtokja zárttengelyü; hosszas tömlőcskéiben többnyire ép, feketés magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vígnövésü, később mérsékelten növő, de egészséges és elég edzett; elég korán, rendesen, noha nem igen bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel hamar és jól beruház-

kodnak, elég lombos de szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; gulafának inkább alkalmas, mintsem szálasfának; kertem könnyen kiszáradó laza talajában a hosszan tartó szárazságot kissé meg sinylette; de mérsékelten nedves, iszaplerakodásból álló talajban még vidékemen is vigan tenyészett; gyümölcsei nagyságuk mellett is meglehetősen állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; igen könyökösek; hajlékonyak; fölállók vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korukban igen finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, napos felökön világos vérpirossal mosottak; árnyas felökön sárgászöldek; apró, kerek, sárgásfehér pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállók és gyakran, az erősebb hajtásokon, sarkantyúsan kiszögellők; pikkelyeik szürkével kissé tarkázott sötét gesztenyeszínűek, egymásra kissé lazán borulók; jól kiálló, simapárkányos, a vesszők hegye felé pedig hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, karcsu kúposak, hegyesek, szürkével kissé tarkázott gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek; vékony de keményszövetűek; tojásdadok, a vesszők hegye felé levők pedig csaknem lándsástojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, rövid és éles hegyben végződők; kissé völgyesek; ívelték és hegyökkel gyakran félre görbülők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken apró, kissé tompa fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelök rövid, vékony, merev; a vesszőtől csaknem vizirányosan elálló. Levélpálhái középnagyok, keskeny lándsásak, de azért mégsem eléggé tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; széles vagy kerektojásdadok; rövidke hegyben végződők; többnyire teknősek és gyakran hullámosak; nem hosszu, de elég vastag és mégis hajlékony nyelökről kissé lefelé csüggők. Másodlevelek az erősebb hajtásokon igen számosak.

Hasonnevei. Poire du comice.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VIII. 47.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 60.
Mas, *Le Verger.* III. 2. szám alatt.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 315. és sokan mások.

Észrevétel. Mindenesetre megérdemli, hogy minden kertben helyet szorítsunk számára mindenütt hazánkban, még a sík alföldet sem véve ki.

165. Társulati vajoncz.

(Fondante de comice; Vereins Butterbirn.)

Származása. E kitünő körtefaj is Frankhonban, szintén az angersi kertésztársulat kertében kelt magról és 1849-ben gyümölcsözött először. Fenebbi, zárjel közzé tett, franczia és német név alatt csakhamar elterjedt mindenfelé és napjainkban is folyvást terjed; mert valóban méltónak mutatta magát folyvást azon dicséretre, melylyel a gyümölcsészek kezdetben elhalmozták. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságáról kezeskedni merek.

Érésideje. Nálam sept. közepétől sept. végeig; hűvösebb tájakon oct. nov.

Minősége. Kitünőleg I. rendü csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; majd tojásdad körtealakú; majd szabálytalan; hasas csigaalakú; többnyire szabálytalanul boltozott, buczkós fölületü és egyik oldalán hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájra vagy kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s többnyire ferdén álló, elég széles karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva boltozódik s rövid, tompakúpos végben enyészik el; néha pedig az egyik oldalán behajlással, a másikon behajlás nélkül fogy s hosszas, vastag, tompa-kúpos véget alkot. Szára középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, de hajlékony, görbe, tövénél hússos, hegyénél kissé bunkós, sárgás vagy fényes vörhenyes mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán a fölszinre vagy csekélyke mélyedésbe hússos emelkedések közzé vagy hússos gyürüzetre helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; fölálló vagy kissé szétterülő, rövid barna vagy sárgás, szarúnemü, csatornás osztványokkal; tágas és elég mély üregbe helyezett, melynek falain és karimáján lapos bordák és lapos barázdák váltakoznak, melyek néha, elenyészőleg, a gyümölcs derekára is felvonúlnak.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima és elég gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte zöldes fehér; értével világos szalmasárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga s néha gyöngéd pirossal belehelt. Pontozata sürü; apró, fahéjszinü, elég szembetünő pettyecskékből álló. Rozsdafoltok és alakzatok majd minden gyümölcsön fordulnak elő, különösen pedig a gyümölcs kelyhes végén, a hol finom mázzá szoktak összefolyni.

Belseje. Húsa hófehér, igen finom, tömöttes, teljesen szétolvadó; magtokja körül is alig, vagy csak finoman kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanynyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresizű. Magtokja zárttengelyü; szükes tömlőcskéiben széleses és lapos, de ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövésü, de egészséges és edzett; korán, rendesen és elég bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és sürün beruházkodnak, elég csinos gulaalakú, lombos koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; minthogy nem igen növekszik nagyfává, inkább alkalmas gulafának, mintsem szálasfának; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok fölfelé is csak keveset vékonyodók; egyenesek; bordázatlanok; fölállók vagy nyilt szögekben elállók; gyenge korukban is inkább csak hamvasak, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, szürkés homályos sárgák; vörhenyes vagy szürkés pontokkal elég sürün, de nem szembetünőleg pontozottak; többnyire rövid levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elállók; az erősebb hajtásokon néha sarkantyúsan kiszögellők; szürkével tarkázott, világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák; majd alig, majd eléggé kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kúposak, alig hegyesek, szürkével szegett világos gesztenyeszínü pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok; kissé vastag és igen keményszövetüek; széles tojásdadok; a vesszők hegye felé lándsás tojásdadok s mindkét végökön egyenlőleg elkeskenyedők; rövid, éles hegyben végződők; csaknem laposak; alig ívveltek; hegyökkel lefelé és gyakran egész hosszukban csavarosan elgörbülők; néha kissé hullámosak; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek vagy világos zöldek; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal csak itt-ott és szabálytalanul fürészesek. Levélnyelök középhosszu, vékony, rugalmas, a vesszőtől csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fejletlenek vagy középhosszak, keskeny áridomuak; nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kissé nagyobbak, mint a vesszőkön levők; laposak; gyakran hullámosak; középhosszú, vékony, de merev nyelökről föl- és szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 25.
Leroy, *Dict. de pomol.* II. 172.
Mas, *Le Verger.* III. 3. sz. alatt.
Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 313. és mások.

Észrevétel. Megérdemli, hogy kissebb, házi kerteinkben mindenütt helyet adjunk számára, ugy itt, az alföldön, mint a haza egyéb vidékein is. Nagybani tenyésztésre fájának csekély terjedelme és lassu növése miatt nem volna alkalmas.